

กระบวนการถ่ายทอดภูมิปัญญาการทำหมี่สำหรับเด็กและเยาวชนชุมชนบ้านบัว
หมู่ที่ 1 ตำบลบ้านบัว อำเภอเกษตรสมบูรณ์ จังหวัดชัยภูมิ
The process of transferring the wisdom of making noodles for children
and youth at Ban Bua Village No. 1, Ban Bua Sub-district,
Kasetsomboon District Chaiyaphum

นางสาวพัชราภรณ์ เงินลาด และคณะ

รายงานการวิจัยนี้ได้รับทุนอุดหนุนการวิจัย
จากคณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏนครราชสีมา
ประจำปีงบประมาณ พ.ศ. 2565
พฤศจิกายน 2565

กระบวนการถ่ายทอดภูมิปัญญาการทำหมี่สำหรับเด็กและเยาวชนชุมชนบ้านบัว
หมู่ที่ 1 ตำบลบ้านบัว อำเภอเกษตรสมบูรณ์ จังหวัดชัยภูมิ
The process of transferring the wisdom of making noodles for children
and youth at Ban Bua Village No. 1, Ban Bua Sub-district,
Kasetsomboon District Chaiyaphum

นางสาวกมลชนก ปานอุป
นางสาวณัฐยา สะสีธร
นางสาวนภัศญาดา ชาลีเปรี่ยม
นางสาวปิยธิดา พันแม่่งมี
นางสาวพัชราภรณ์ เงินลาด

รายงานการวิจัยนี้ได้รับทุนอุดหนุนการวิจัย
จากคณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์มหาวิทยาลัยราชภัฏนครราชสีมา
ประจำปีงบประมาณ พ.ศ. 2565
พฤศจิกายน 2565

คำนำ

วิจัยเล่มนี้เป็นการดำเนินงานวิจัยเรื่อง กระบวนการถ่ายทอดภูมิปัญญาการทำหม่าหรับเด็ก และเยาวชนบ้านบัว หมู่ที่ 1 ตำบลบ้านบัว อำเภอเกษตรสมบูรณ์ จังหวัดชัยภูมิ มีวัตถุประสงค์เพื่อ 1) เพื่อศึกษาประวัติความเป็นมาและองค์ความรู้ภูมิปัญญาการทำหม่าของชุมชนบ้านบัว หมู่ที่ 1 ตำบลบ้านบัว อำเภอเกษตรสมบูรณ์ จังหวัดชัยภูมิ 2) เพื่อศึกษาสถานการณ์ปัญหาเด็กและเยาวชนของชุมชนบ้านบัว หมู่ที่ 1 ตำบลบ้านบัว อำเภอเกษตรสมบูรณ์ จังหวัดชัยภูมิ 3) เพื่อศึกษากระบวนการถ่ายทอดภูมิปัญญาการทำหม่าสำหรับเด็กและเยาวชนของชุมชนบ้านบัว หมู่ที่ 1 ตำบลบ้านบัว อำเภอเกษตรสมบูรณ์ จังหวัดชัยภูมิ ซึ่งจะมีครูภูมิปัญญาจำนวน 4 คน เด็กและเยาวชน อายุ 12-18 ปี จำนวน 9 คน และคณะผู้วิจัยจำนวน 5 คน เพื่อให้เด็กและเยาวชนชุมชนบ้านบัวมีความรู้ในประวัติความเป็นมาและองค์ความรู้ภูมิปัญญาการทำหม่าของชุมชนบ้านบัวมีความเข้าใจกระบวนการถ่ายทอดภูมิปัญญาการทำหม่า และรู้สถานการณ์ปัญหาเด็กและเยาวชนของชุมชน บ้านบัว เพื่อหาแนวทางส่งเสริมให้เด็กและเยาวชนใช้เวลาว่างให้เกิดประโยชน์และมีความรู้ในเรื่องการทำหม่าติดตัว เพื่อหารายได้เสริมในครอบครัว

เนื้อหาในรายงานประกอบด้วยเนื้อหา 5 บท ดังนี้

บทที่ 1 บทนำ

บทที่ 2 ทบทวนเอกสารและงานที่เกี่ยวข้อง

บทที่ 3 วิธีการดำเนินการวิจัย

บทที่ 4 ผลการศึกษา

บทที่ 5 สรุป อภิปรายผลการวิจัย

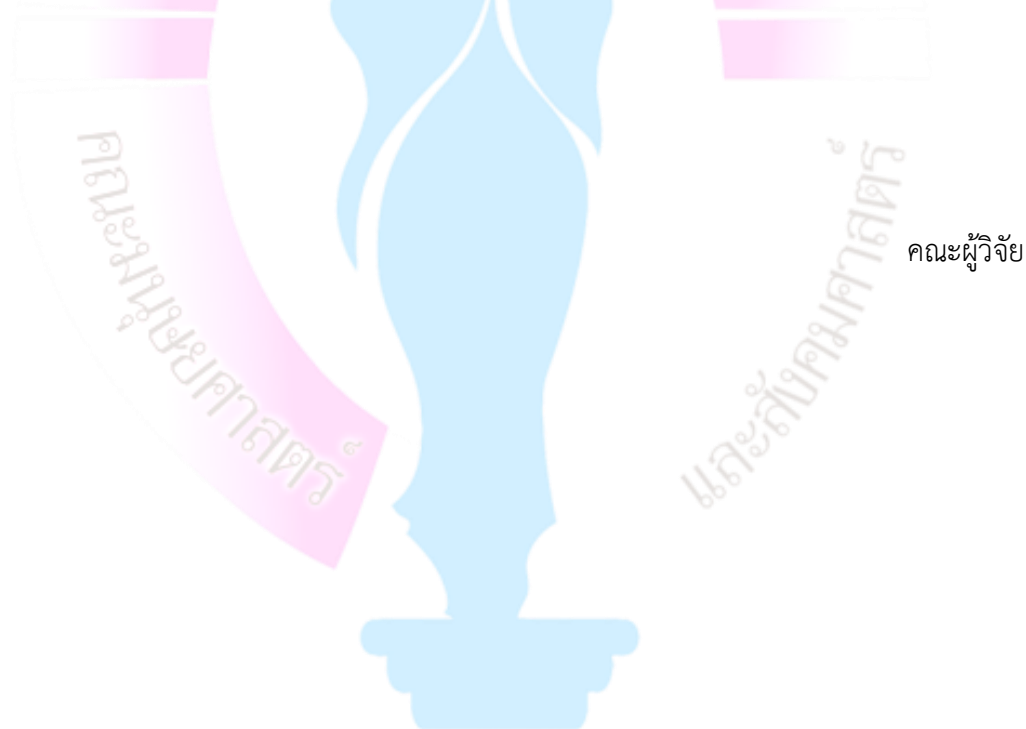
ทางคณะผู้จัดทำหวังเป็นอย่างยิ่งว่า วิจัยเล่มนี้จะเป็นประโยชน์แก่ผู้ศึกษา หากเกิดความผิดพลาดประการใด ขออภัยไว้ ณ ที่นี้ด้วย

คณะผู้จัดทำ

กิตติกรรมประกาศ

การดำเนินงานวิจัยเล่มนี้สำเร็จลงได้ ด้วยความกรุณาจาก ดร.ภาสกร บัวศรี ที่ได้ถ่ายทอดความรู้ ประสบการณ์ ให้คำปรึกษาแนะนำและข้อคิดเห็นต่าง ๆ อันเป็น ประโยชน์อย่างยิ่ง และได้ให้คำปรึกษาเกี่ยวกับแนวคิดในการทำวิจัยตลอด จนช่วยตรวจ แก้ไขความเรียบร้อยและให้คำแนะนำทางวิชาการที่ดีเสมอมา รวมทั้งให้ความช่วยเหลือ ในด้านต่าง ๆ ซึ่งผู้วิจัยขอกราบขอบพระคุณเป็นอย่างสูง

ผู้วิจัยขอขอบพระคุณ คณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏนครราชสีมา ที่ให้โอกาสในการจัดทำรับทุนวิจัย และพัฒนางานวิจัยโครงการกระบวนการถ่ายทอดภูมิปัญญาการทำหม่าสำหรับเด็กและเยาวชนบ้านบัว หมู่ที่ 1 ตำบลบ้านบัว อำเภอเกษตรสมบูรณ์ จังหวัดชัยภูมิ และผู้ทรงคุณวุฒิทุกท่านที่ช่วยตรวจงานวิจัยพร้อมให้คำแนะนำความคิดเห็นและแนะนำการปรับแก้ปัญหาต่างๆ อันเป็นประโยชน์สำหรับการวิจัย ผู้วิจัยขอขอบคุณทุกท่านเป็นอย่างสูงมา ณ โอกาสนี้ ซึ่งส่งผลให้งานวิจัยนี้สำเร็จลุล่วงไปด้วยดี

ชื่องานวิจัย	กระบวนการถ่ายทอดภูมิปัญญาการทำหม่าสำหรับเด็กและเยาวชน บ้านบัว หมู่ที่ 1 ตำบลบ้านบัว อำเภอเกษตรสมบูรณ์ จังหวัดชัยภูมิ
ผู้วิจัย	พัชรภรณ์ เงินลาด และคณะ
ศิลปศาสตรบัณฑิต	สาขานวัตกรรมการพัฒนาสังคม
ปีที่ทำการวิจัย	2565
ที่ปรึกษา	ดร. ภาสกร บัวศรี

บทคัดย่อ

การวิจัยนี้เป็นวิจัยเชิงปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วม มีวัตถุประสงค์เพื่อ 1) เพื่อศึกษาประวัติความเป็นมาและองค์ความรู้ภูมิปัญญาการทำหม่าของชุมชนบ้านบัว หมู่ที่ 1 ตำบลบ้านบัว อำเภอเกษตรสมบูรณ์ จังหวัดชัยภูมิ 2) เพื่อศึกษาสถานการณ์ปัญหาเด็กและเยาวชนของชุมชนบ้านบัว หมู่ที่ 1 ตำบลบ้านบัว อำเภอเกษตรสมบูรณ์ จังหวัดชัยภูมิ 3) เพื่อศึกษากระบวนการถ่ายทอดภูมิปัญญาการทำหม่าสำหรับเด็กและเยาวชนของชุมชนบ้านบัว หมู่ที่ 1 ตำบลบ้านบัว อำเภอเกษตรสมบูรณ์ จังหวัดชัยภูมิ กลุ่มเป้าหมายเลือกแบบเจาะจง คือ ครูภูมิปัญญาจำนวน 4 คน เด็กและเยาวชน อายุ 12-18 ปี จำนวน 9 คน และคณะผู้วิจัยจำนวน 5 คน เครื่องมือวิจัย ได้แก่ 1) การสัมภาษณ์ 2) การประชุมเชิงปฏิบัติการ ใช้การตรวจสอบข้อมูลแบบสามเส้า ในด้านวิธีการและด้านข้อมูล การวิเคราะห์ข้อมูลใช้การวิเคราะห์เชิงเนื้อหา

ผลการวิจัยพบว่า

1. ประวัติความเป็นมาและองค์ความรู้ภูมิปัญญาการทำหม่าของชุมชนบ้านบัว มีดังนี้ คือ 1) ประวัติความเป็นมาของหม่าชุมชนบ้านบัว เริ่มต้นจากหม่าคู่สวน ซึ่งเป็นเจ้าของต้นตำหรับหม่าของชุมชนบ้านบัว ได้มีการคิดค้นวิธีถนอมเนื้อวัว เพื่อให้เนื้อวัวไม่เน่าเสีย โดยเริ่มจากการนำไปต้มมาห่อเนื้อ แต่ก็ยังมีการประสบปัญหาการมีน้ำหยดออกมา จากเนื้อวัว คู่สวนจึงคิดวิธีไม่ให้น้ำหยดออกจากใบตอง โดยพัฒนามาเป็นมาใช้ใส่กรอกในการห่อแทน น้ำก็ไม่หยดแล้วเนื่องจากใส่กรอกมันเข้าฝัก 2) ขั้นตอนการทำหม่า ในการลงมือปฏิบัติของการทำหม่า วิธีการทดลองจะประกอบไปด้วยขั้นตอนดังต่อไปนี้ (1) นำเนื้อ ตับ ม้าม เข้าเครื่องบดให้ละเอียด (2) บดกระเทียมทั้งเปลือกให้ละเอียดแล้วเติมข้าวสุกลงไปเคล้าให้เข้ากันกับเนื้อบด (3) เติมเกลือป่น ข้าวคั่ว ลงไปเคล้ากับเนื้อขยำให้ทั่วกันจนเหนียว (4) ยัดเนื้อบดลงไปในไส้หมูแล้วใช้ด้ายหนาๆ มัดเป็นข้อๆ (5) นำหม่าที่ได้ไปผึ่งลมไว้ในร่มให้แห้ง 3) วัสดุอุปกรณ์ในการทำหม่า ทีมผู้วิจัยได้เตรียมวัสดุอุปกรณ์ในการทำหม่า ประกอบด้วย เนื้อวัว ควรเลือกเนื้อที่ไร้มันและมีสีแดงสด การเลือกซื้อตับควรเลือกที่มีสีไม่แดง เพราะถ้าแดงแสดงว่าใช้ตับแก่ รสจะขม ระยะเวลาซื้อต้องเลือกที่แห้งสนิท เพราะสามารถเก็บไว้ได้นานถึง 3 เดือน เลือก

กระเทียมที่หัวแน่น กลีบแน่น เปลือกบาง มีเนื้อสีเหลืองอ่อน สด แน่น ไม่ฝ่อและไม่มีเชื้อรา เกลือที่ใช้ส่วนมากคือดอกเกลือมีลักษณะเป็นผลึกที่ไม่เด่นชัดนัก เมื่อเทียบกับเกลือชนิดอื่นๆ และรสชาติของดอกเกลือนั้นจะกลมกล่อมไม่เค็มมากนักสามารถเปลี่ยนรสชาติของอาหารจานนั้นให้กลมกล่อมขึ้นมาได้ และข้าวสุกที่ใช้จะต้องข้าวที่หนึ่งใหม่ๆร้อนๆ ผงชูรสเพื่อให้รสชาติกลมกล่อม พบว่าเด็กและเยาวชนได้ความรู้เกี่ยวกับประวัติความเป็นมาของหม่าบ้านบัวตั้งแต่อดีตจนถึงปัจจุบัน เด็กและเยาวชนได้ลงปฏิบัติการทำหม่าแล้วยังสามารถนำไปสร้างรายได้ให้แก่ตนเองได้ และได้รู้วัสดุและอุปกรณ์ที่เหมาะสมกับการทำหม่า

2. สถานการณ์ปัญหาเด็กและเยาวชนของชุมชนบ้านบัว มี 3 ด้าน คือ 1) พฤติกรรมเด็กติดโซเชียล 2) พฤติกรรมเด็กแว้น 3) พฤติกรรมเด็กไม่ช่วยพ่อแม่ทำงานบ้าน ปัญหาการติดมือถือของเด็กและเยาวชนบ้านคอกวัว ส่งผลทางอารมณ์ทำให้ก้าวร้าวหงุดหงิดและไม่ช่วยเหลืองานผู้ปกครองเพราะติด โทรศัพท์มือถือ

3. กระบวนการถ่ายทอดภูมิปัญญาการทำหม่าสำหรับเด็กและเยาวชนของชุมชนบ้านบัว พบว่าเป็นกระบวนการมีส่วนร่วมในการเรียนรู้และร่วมทำกิจกรรมทำหม่าในชุมชนบ้านบัว โดยมีกิจกรรมสำคัญ ดังนี้ 1) การร่วมศึกษาวิเคราะห์ข้อมูล 2) การร่วมออกแบบกิจกรรม 3) การร่วมทดลองปฏิบัติการ 4) การร่วมติดตามประเมินผล สำหรับผลการประเมินกิจกรรมกระบวนการถ่ายทอดภูมิปัญญาการทำหม่าพบว่าเด็กและเยาวชนบ้านบัว ทำกิจกรรมร่วมกันกับเพื่อนเด็กได้ความรู้จากครูภูมิปัญญา จากการถ่ายทอดองค์ความรู้ในการทำหม่าและได้รู้ถึงประวัติความเป็นมาของหม่าบ้านบัว รวมไปถึงสถานการณ์ปัญหาของเด็กและเยาวชนในชุมชน

คำสำคัญ : การเรียนรู้กระบวนการถ่ายทอดภูมิปัญญาการทำหม่าของเด็กและเยาวชน

Abstract

1. The history and knowledge of the wisdom of making Mam of the Ban Bua community are as follows: 1) The history of Mam of the Ban Bua community. Starting from Mam Tu Suan which is the owner of the original food of the Ban Bua community Has invented a way to preserve beef. so that the beef does not spoil Starting from using banana leaves to wrap the meat. But there was still a problem with water dripping from the beef, so Suan devised a method to prevent water from dripping from the banana leaves. It was developed to use sausages in wrapping instead. The water didn't drip anymore because the sausage was in the pod. 2) Mam making process In the practice of cooking The experimental method consisted of the following steps: (1) Put the meat, liver, spleen into a grinder thoroughly. ground salt,

roasted rice and mix with the minced meat until sticky. (4) Stuff the minced meat into the pork intestines and use a thick thread to tie it into sections. (5) Leave the minced meat to air dry in the shade. 3) Materials for making noodles The research team has prepared the materials for making Mam, consisting of beef. Meat should be lean and bright red. Buying a liver should choose a color that is not red. Because if it's red, it means it's using old liver. The taste will be bitter. Pork stomach when buying must choose a completely dry place. because it can be stored for up to 3 months Choose a firm head of garlic. petals tight, thin skin The flesh is light yellow, fresh, firm, not atrophy and free of fungi. Most of the salt used is flower salt, which has an inconspicuous crystalline appearance. compared to other types of salt And the taste of the salt flower is mellow, not too salty, can change the taste of that dish to be more mellow. And the cooked rice used must be freshly steamed rice. MSG to make the taste mellow. It was found that children and youth gained knowledge about the history of Mam Ban Bua from the past to the present. Children and young people have started cooking and can earn money for themselves. and get to know the materials and equipment suitable for cooking.

2. The problem situation of children and youth of Ban Bua community had 3 aspects: 1) behavior of children addicted to social media 2) behavior of young people 3) behavior of children not helping their parents with housework The problem of mobile phone addiction among children and youth in Khok Wua Ban It affects emotionally, leading to aggression, frustration, and unhelpfulness in parental work due to addiction. mobile phone

3. The process of transferring the wisdom of making food for children and youth of the Ban Bua community It was found that it was a process of participation in learning and participating in cooking activities in Ban Bua community. The important activities are as follows: 1) Participating in data analysis studies 2) Participating in activity design 3) Participating in experimental operations 4) Participating in monitoring and evaluation As for the results of the assessment of the activities of the process of transferring the wisdom of making Mam, it was found that Ban Bua children and youth Do activities together with children's friends to gain knowledge from Wisdom teachers. From passing on the knowledge of making Mum and getting to know the

history of Mam Ban Bua Including the problem situation of children and youth in the community.

Keyword : Learning the process of passing on the wisdom of making Mam to children and youth

สารบัญ

บทคัดย่อ	หน้า
คำนำ	ก
สารบัญ	ช
กิตติกรรมประกาศ	ข
สารบัญรูปภาพ	ฅ
สารบัญตาราง	ญ
บทที่	
1 บทนำ	
1.1 ความเป็นมาและความสำคัญ.....	1
1.2 คำถามวิจัย.....	3
1.3 วัตถุประสงค์.....	3
1.4 ขอบเขตการวิจัย.....	3
1.5 ขั้นตอน/วิธีการ.....	4
1.6 ผลที่คาดว่าจะได้รับ.....	5
1.7 นิยามศัพท์เฉพาะ.....	5
1.8 กรอบแนวคิดวิจัย.....	5
2 แนวคิด ทฤษฎี และงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง	
2.1 แนวคิดเกี่ยวกับภูมิปัญญาท้องถิ่น.....	7
2.2 ความรู้เกี่ยวกับหม่า.....	14
2.3 แนวคิดเกี่ยวกับการพัฒนาเด็กและเยาวชน.....	17
2.4 ข้อมูลบริบทพื้นที่วิจัย.....	20
2.5 งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง.....	23

สารบัญ (ต่อ)

หน้า

3 วิธีการดำเนินงานวิจัย

3.1 ขอบเขตและวิธีการวิจัย.....	26
3.2 เครื่องมือการวิจัย.....	27
3.3 ขั้นตอนการเก็บรวบรวมข้อมูล.....	27
3.4 การวิเคราะห์ข้อมูล.....	27
3.5 กิจกรรมวิจัย.....	27
3.6 การวิเคราะห์ข้อมูล.....	28
3.7 กิจกรรมวิจัย.....	28

4 ผลการวิจัย

4.1 ประวัติความเป็นมา และองค์ความรู้ภูมิปัญญาการทำหม่าของชุมชน.....	37
4.2 สถานการณ์ปัญหาเด็กและเยาวชนชุมชน.....	43
4.3 กระบวนการถ่ายทอดภูมิปัญญาการทำหม่าสำหรับเด็กและเยาวชน.....	47

5 สรุป อภิปราย และข้อเสนอแนะ

5.1 สรุปผลการวิจัย.....	56
5.2 อภิปรายผลการวิจัย.....	58
5.3 ข้อเสนอแนะ.....	60

บรรณานุกรม..... 62

ภาคผนวก ก ประเด็นสัมภาษณ์/แบบสอบถาม..... 65

ภาคผนวก ข รูปภาพกิจกรรม..... 69

ประวัติย่อผู้วิจัย..... 73

สารบัญภาพ

ภาพที่	หน้า
1.1 กรอบแนวคิดวิจัย.....	6
3.1 การคืนข้อมูลให้กับชุมชน.....	31
3.2 ภาพประชุมเพื่อออกแบบกิจกรรม.....	32
3.3 ทีมผู้วิจัยร่วมประเมินกิจกรรม.....	32
3.4 อบรมให้ความรู้ประวัติความเป็นมาและขั้นตอนทำหม่า.....	34
3.5 กิจกรรมการลงมือปฏิบัติในการทำหม่า.....	34
3.6 กิจกรรมการลงมือปฏิบัติในการทำหม่า.....	34
3.7 สรุปกิจกรรม.....	35
4.1 การให้ความรู้ที่ได้ให้กับเด็กและเยาวชน.....	50
4.2 การประชุมเพื่อออกแบบกิจกรรมร่วมกัน.....	51
4.3 ประเมินกิจกรรม.....	51
4.4 อธิบายให้ความรู้เกี่ยวกับการทำหม่า.....	52
4.5 กิจกรรมการลงมือปฏิบัติในการทำหม่า.....	53

สารบัญตาราง

ตารางที่	หน้า
ตารางที่ 4.1 แสดงแนวทางการกระบวนการถ่ายถอดภูมิปัญญา การทำหม่าสำหรับเด็กและเยาวชนชุมชนบ้านบัว.....	48

บทที่ 1

บทนำ

1.1 ความเป็นมาและความสำคัญ

ปัจจุบันประเทศไทย เข้าสู่ยุคทุนนิยม และเทคโนโลยี ส่งผลให้สภาพสังคม และวิถีชีวิต ประชาชนเปลี่ยนไปจากเดิมในขณะนี้ พฤติกรรมของเด็กและเยาวชนมีการเปลี่ยนแปลงไปสภาพของ สังคม สู่ภาวะเสื่อมถอย จากหลายสาเหตุหลายประการที่เป็นปัจจัยให้เด็กและเยาวชนอยู่ใน สถานการณ์น่าวิตก สาเหตุหนึ่งมาจากสถาบันครอบครัว ซึ่งครอบครัวไทยแต่ก่อนเป็นครอบครัวขยาย แต่ปัจจุบันกลายเป็นครอบครัวเดี่ยว จึงมีแต่พ่อแม่ ลูกๆ อยู่ด้วยกันเท่านั้น ไม่มีญาติพี่น้องมาอยู่ด้วย เมื่อพ่อแม่ไม่มีเวลาเลี้ยงดูและดูแลลูก เพราะต้องออกไปทำงานแต่เช้า กลับมาก็ค่ำแล้ว พ่อแม่จำเป็น จำงที่เลี้ยงเด็กเพื่อมาดูแล ความใกล้ชิดและความอบอุ่นระหว่างพ่อแม่กับลูกก็ขาดหายไป และแน่นอน ญาติพี่น้อง ย่อมจะเลี้ยงดูลูกหลานดีกว่าจำงที่เลี้ยง และเด็กๆ ที่อยู่กับปู่ย่าตายายก็ได้รับความรักความ อบอุ่นด้วย เด็กที่เกิดในครอบครัวมีฐานะ ผู้ปกครองจะเลี้ยงตามใจลูกหลาน ใช้เงินเลี้ยงลูก จะซื้อหา สิ่งของตามที่ลูกหลานต้องการ เลี้ยงลูกหลานเหมือนชาวจีนเลี้ยงลูกเอาใจสารพัดราวลูกเป็นฮ่องเต้ น้อย ไม่กล้าขัดใจลูก เด็กๆ จากครอบครัวมีฐานะสูง และที่มาจากครอบครัวฐานะปานกลาง จะใช้ เวลาหมกมุ่นอยู่กับมือถือ เล่นเกมหรือไม่ก็ไลน์ ส่งข้อความถึงกัน หรือก็แชต หาเพื่อน หาแฟน ไม่ สนใจกับสังคมคนรอบข้าง กลายเป็นคนไม่รับผิดชอบในหน้าที่ของตนเอง ชอบเก็บตัวลำพังอยู่แต่ใน โลกของตนเอง นักเรียนวัยใสระดับมัธยมศึกษาตอนต้นอายุระหว่าง 13-16 ปี เริ่มมีคูรัก มีกิ๊กกัน หลายคนมีเพศสัมพันธ์กันแล้ว มีการเปลี่ยนคู่นอน โดยเรียนรู้เรื่องเพศจากสื่อลามก ที่เว็บไซต์ทาง อินเทอร์เน็ต แชร์ภาพโป๊เปลือย และการดูวิดีโอการร่วมเพศ เด็กได้ดูแล้ว ก็นำไปทดลอง และ แลกเปลี่ยนประสบการณ์ จนกลายเป็นค่านิยมใหม่ของเด็กวัยรุ่น ถ้าใครไม่เคยดูหนังเช็ชช ไม่ทดลองมี เพศสัมพันธ์ จะเข้าสังคมกับกลุ่มเพื่อนไม่ได้ อันนำไปสู่ปัญหาการตั้งครรภ์ก่อนวัยอันควร (ผดุง จิตเจือ จุน, 2562)

หม่าชัยภูมิ ได้ชื่อว่า "หม่าตำนานรัก" แห่งเดียวของไทย ที่พรานป่าไปล่าสัตว์บนภูเขี้ยว-ภูคั้ง ในอดีต ซึ่งต้องใช้เวลานาน 1-3 เดือน ในการเดินทางไป-กลับ พอล่าสัตว์ป่าได้ ก็คิดหาวิธีนอมอาหาร มาฝากลูก-เมีย ที่รออยู่บ้าน โดยที่เนื้อสัตว์ไม่เน่าเสีย พรานจึงสับเนื้อ ผสมตับ คลุกข้าวเหนียวและ เกลือที่พกดัดตัวไป ยัดใส่ในกระเพาะของสัตว์ หรือลำไส้ของสัตว์ เพื่อหมักหรือถนอมให้เก็บไว้ได้นาน เพื่อเป็นของฝากภรรยา พอกลับถึงบ้านนำมาชิม ปรากฏว่ามีรสชาติอร่อย เป็นที่ชอบใจภรรยา จึงถือ เป็นภูมิปัญญาท้องถิ่นและเป็นอาหารพื้นบ้านที่นิยมรับประทาน สืบมาตั้งแต่สมัยบรรพบุรุษ จนถึง ปัจจุบัน "หม่า" จึงเป็นอาหารพื้นเมืองชัยภูมิ ที่มีชื่อเสียงโด่งดัง โดยในปัจจุบันนิยมทำจากเนื้อวัว หรือ เนื้อหมู ผสมกับตับ กระเทียม เกลือ บดให้ละเอียด บรรจุไว้ในกระเพาะสัตว์ เนื่องจากเป็นการแปรรูป

อาหารจากภูมิปัญญาที่เก็บไว้นานถึง 3 เดือน เป็นที่นิยมบริโภคมากที่สุดทั้งในและต่างจังหวัด โดยเฉพาะภาคอีสานและนิยมซื้อเป็นของกินของฝากชั้นนำสัญลักษณ์ที่สำคัญจังหวัดชัยภูมิ เพื่อเป็นสินค้าที่ระลึก ส่งผลให้หม่าเป็นสินค้า OTOP ประเภทอาหารพื้นบ้านที่สำคัญ ได้รับการรับรองตราอาหารปลอดภัย และ องค์การอาหารและยา จากสำนักงานสาธารณสุขจังหวัดชัยภูมิ จุดเด่นหม่าชัยภูมิเป็นพริก โดยใช้กระเพาะหมูบรรจุเพื่อให้เก็บรักษาคุณภาพได้นาน และรสชาติอร่อย แหล่งผลิตและจำหน่ายที่มีชื่อเสียงได้แก่ที่บ้านบัว อำเภอกษัตริย์สมุทร จังหวัดชัยภูมิ (ธัญญา แสนสระ, 2560)

ชุมชนบ้านบัว หมู่ที่ 1 ตำบลบ้านบัว อำเภอกษัตริย์สมุทร จังหวัดชัยภูมิ มีประชากรทั้งสิ้น 1,085 คน เป็นชายจำนวน 526 คน เป็นหญิงจำนวน 559 คน ชาวบ้านบัวมีองค์ความรู้เรื่องภูมิปัญญาการทำหม่าจนมีชื่อเสียงด้านสินค้า OTOP ประเภทอาหารพื้นบ้านที่สำคัญได้รับการรับรองตราอาหารปลอดภัย องค์การอาหารและยา จากสำนักงานสาธารณสุขจังหวัดชัยภูมิ และในปัจจุบันการทำหม่าบ้านบัวได้มีการนำเทคโนโลยีที่ทันสมัยเครื่องมือมาช่วยในการทำหม่าซึ่งมีข้อดีคือช่วยทำให้มีความสะดวกสบายมากขึ้น แต่ในทางตรงกันข้ามการใช้เครื่องมือที่ทันสมัยมาช่วยก็ส่งผลให้วิธีการทำหม่าแบบดั้งเดิมกำลังสูญหายไป โดยขั้นตอนและวิธีการทำหม่าแบบโบราณที่สืบทอดต่อกันมาตั้งแต่สมัยบรรพบุรุษจะมีสูตรลับเฉพาะและมีรสชาติเฉพาะของต้นตำหรับที่กำลังจะหายไปเพราะไร้คน สืบทอด ในส่วนสถานการณ์เด็กและเยาวชนในชุมชนบ้านบัว จะมีปัญหาคล้ายกับเด็กในที่อื่นโดยทั่วไป คือ เด็กและเยาวชนในชุมชนบ้านบัว ขาดการดูแลจากผู้ปกครอง เพราะผู้ปกครองส่วนมากจะต้องทำงานรับจ้าง ไม่มีเวลาอยู่กับเด็กตลอด พ่อและแม่ของเด็กบางคนก็ไปทำงานที่ต่างจังหวัดจึงต้องให้ตา ยาย ดูแลลูกหลานแทน เด็กส่วนใหญ่จึงมีพฤติกรรมติดมือถือ ให้ความสนใจให้ความสำคัญกับสื่อโซเชียลมากกว่าการเรียนและการทำงานช่วยครอบครัว มีพฤติกรรมก้าวร้าว ลอกเลียนแบบสื่อและสมาธิสั้น ไม่สนใจหรือไม่ให้ความสำคัญเกี่ยวกับภูมิปัญญาที่มีชื่อเสียงในหมู่บ้านของตนเอง (พงศกร ทาภักดี , 2564)

จากการวิเคราะห์ปัญหาเบื้องต้นของทีมนักศึกษาและผู้เกี่ยวข้องพบว่า ถ้าไม่มีการดำเนินการใด ๆ สถานการณ์ปัญหาในกลุ่มเด็กและเยาวชนบ้านบัวจะมีความรุนแรงเพิ่มมากขึ้นและภูมิปัญญาท้องถิ่นเรื่องการทำหม่าก็จะขาดการสืบทอดหรือพัฒนาในทางที่เหมาะสม ดังนั้นผู้วิจัยอันประกอบด้วยนักศึกษา เด็กและเยาวชน และครูภูมิปัญญา จึงมีความเห็นร่วมกันที่จะจัดทำโครงการวิจัยเรื่องกระบวนการถ่ายทอดภูมิปัญญาการทำหม่าเพื่อพัฒนาเด็กและเยาวชนบ้านบัว หมู่ที่ 1 ตำบลบ้านบัว อำเภอกษัตริย์สมุทร จังหวัดชัยภูมิ เพื่อลดปัญหาการติดโซเชียล ปัญหาเด็กแว้น และปัญหาเด็กไม่ช่วยพ่อแม่ทำงานบ้าน ในกลุ่มเด็กและเยาวชนโดยใช้ประโยชน์จากภูมิปัญญาท้องถิ่นมาเป็นเครื่องมือในการพัฒนา โดยคาดหวังว่ากระบวนการสืบทอดองค์ความรู้เกี่ยวกับการทำหม่าจะช่วยขัดเกลาให้เด็กและเยาวชนได้พัฒนาตนเอง ใช้เวลาว่างให้เกิดประโยชน์ เห็นคุณค่าและภูมิใจในภูมิปัญญาท้องถิ่นของตนเอง

1.2 คำถามวิจัย

1.2.1 ประวัติความเป็นมาต้นกำเนิดหม่าตามภูมิปัญญาท้องถิ่นของชุมชนบ้านบัว หมู่ที่ 1 ตำบลบ้านบัว อำเภอเกษตรสมบูรณ์ จังหวัดชัยภูมิ เป็นอย่างไร

1.2.2 กระบวนการผลิตและขั้นตอนการทำผลิตภัณฑ์หม่าตามภูมิปัญญาแบบดั้งเดิมของชุมชนบ้านบัว หมู่ที่ 1 ตำบลบ้านบัว อำเภอเกษตรสมบูรณ์ จังหวัดชัยภูมิ เป็นอย่างไร

1.2.3 แนวทางและส่งเสริมให้เด็กและเยาวชนชนลึกลับเฉียงการใช้โซเชียลมีเดียและหันมาใช้เวลาว่างให้เกิดประโยชน์ด้วยการมีส่วนร่วมในการทำหม่าของชุมชนบ้านบัว หมู่ที่ 1 ตำบลบ้านบัว อำเภอเกษตรสมบูรณ์ จังหวัดชัยภูมิ ควรมีแนวทางอย่างไร

1.3 วัตถุประสงค์

1.3.1 เพื่อศึกษาประวัติความเป็นมาและองค์ความรู้ภูมิปัญญาการทำหม่าของชุมชนบ้านบัว หมู่ที่ 1 ตำบลบ้านบัว อำเภอเกษตรสมบูรณ์ จังหวัดชัยภูมิ

1.3.2 เพื่อศึกษาสถานการณ์ปัญหาเด็กแว้น ปัญหาเด็กติดโซเชียลและปัญหาเด็กไม่ช่วยพ่อแม่ทำงานของเด็กและเยาวชนชุมชนบ้านบัว หมู่ที่ 1 ตำบลบ้านบัว อำเภอเกษตรสมบูรณ์ จังหวัดชัยภูมิ

1.3.3 เพื่อศึกษากระบวนการถ่ายทอดภูมิปัญญาการทำหม่าสำหรับเด็กและเยาวชนของชุมชนบ้านบัว หมู่ที่ 1 ตำบลบ้านบัว อำเภอเกษตรสมบูรณ์ จังหวัดชัยภูมิ

1.4 ขอบเขตการวิจัย

1.4.1 ด้านกลุ่มเป้าหมาย

กลุ่มเป้าหมายที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้ คือ เด็กและเยาวชนที่มีปัญหาในด้านติดโซเชียล ด้านเด็กแว้น และเด็กที่มีปัญหาในครอบครัว ตำบลบ้านบัว อำเภอเกษตรสมบูรณ์ จังหวัดชัยภูมิ โดยมี ครอบคลุมปัญหาจำนวน 4 คน เด็กและเยาวชน อายุ 12-18 ปี จำนวน 9 คน และคณะผู้วิจัยจำนวน 5 คน

1.4.2 ด้านเนื้อหา

1.4.2.1 ประวัติความเป็นมาและองค์ความรู้ภูมิปัญญาการทำหม่าของชุมชนบ้านบัว หมู่ที่ 1 ตำบลบ้านบัว อำเภอเกษตรสมบูรณ์ จังหวัดชัยภูมิ

1.4.2.2 สถานการณ์ปัญหาเด็กและเยาวชนของชุมชนบ้านบัว หมู่ที่ 1 ตำบลบ้านบัว อำเภอเกษตรสมบูรณ์ จังหวัดชัยภูมิ

1.4.2.3 กระบวนการถ่ายทอดภูมิปัญญาการทำหม่าสำหรับเด็กและเยาวชนของชุมชนบ้านบัว หมู่ที่ 1 ตำบลบ้านบัว อำเภอเกษตรสมบูรณ์ จังหวัดชัยภูมิ

1.4.3 ด้านเวลา

ผู้วิจัยทำการศึกษาวิจัยตั้งแต่เดือนมกราคม 2565 – เมษายน 2565

1.4.4 ด้านสถานที่

ชุมชนบ้านบัว หมู่ที่ 1 ตำบลบ้านบัว อำเภอเกษตรสมบูรณ์ จังหวัดชัยภูมิ

1.5 ขั้นตอนวิธีการ

1.5.1 ขั้นตอนการเตรียมทีม

1.5.1.1 ประชุมทีมวิจัย เพื่อทำความเข้าใจโครงการและจัดสรรบทบาทหน้าที่ (นักวิจัย กลุ่มตัวอย่างเด็กและเยาวชน ครูภูมิปัญญาและผู้ใหญ่บ้าน)

1.5.1.2 ประชุมทำความเข้าใจเครื่องมือการวิจัย

1.5.2 ขั้นตอนการศึกษาและวิเคราะห์ข้อมูล

1.5.2.1 ประวัติความเป็นมาและองค์ความรู้ภูมิปัญญาการทำหม่าของชุมชนบ้านบัว หมู่ที่ 1 ตำบลบ้านบัว อำเภอเกษตรสมบูรณ์ จังหวัดชัยภูมิ

1.5.2.2 สถานการณ์ปัญหาเด็กและเยาวชนของชุมชนบ้านบัว หมู่ที่ 1 ตำบลบ้านบัว อำเภอเกษตรสมบูรณ์ จังหวัดชัยภูมิ

1.5.2.3 กระบวนการถ่ายทอดภูมิปัญญาการทำหม่าสำหรับเด็กและเยาวชนของชุมชนบ้านบัว หมู่ที่ 1 ตำบลบ้านบัว อำเภอเกษตรสมบูรณ์ จังหวัดชัยภูมิ

1.5.2.4 ประชุมทีมวิจัยและผู้เกี่ยวข้องเพื่อวิเคราะห์ข้อมูล

1.5.3 ขั้นตอนการทดลองปฏิบัติการ

1.5.3.1 ประชุมทีมเตรียมการวางแผนการทดลองปฏิบัติการทำหม่า เพื่อให้ผู้จัดทำวิจัยและผู้ที่เกี่ยวข้องได้มีส่วนร่วมในการวางแผน

1.5.3.2 ทดลองปฏิบัติการ ทำหม่าของเด็กและเยาวชนชุมชนบ้านบัว หมู่ที่ 1 ตำบลบ้านบัว อำเภอเกษตรสมบูรณ์ จังหวัดชัยภูมิ เพื่อให้สำเร็จตามเป้าหมายที่วางไว้

1.5.3.3 ประชุมติดตามและบันทึกผลการทดลองปฏิบัติการ เพื่อให้ได้รู้ผลลัพธ์ของกิจกรรม

1.5.4 ขั้นตอนการสรุปผล

1.5.4.1 ประชุมสรุปข้อมูลและประเมินแนวทางการพัฒนา

1.5.4.2 จัดทำรายงานวิจัย

1.6 ผลที่คาดว่าจะได้รับ

1.6.1 ได้ข้อมูลประวัติความเป็นมาและองค์ความรู้ภูมิปัญญาการทำหม่าของชุมชนบ้านบัว หมู่ที่ 1 ตำบลบ้านบัว อำเภอเกษตรสมบูรณ์ จังหวัดชัยภูมิ

1.6.2 ได้ข้อมูลสถานการณ์ปัญหาเด็กและเยาวชนของชุมชนบ้านบัว หมู่ที่ 1 ตำบลบ้านบัว อำเภอเกษตรสมบูรณ์ จังหวัดชัยภูมิ

1.6.3 ได้กระบวนการถ่ายทอดภูมิปัญญาการทำหม่าสำหรับเด็กและเยาวชนของชุมชนบ้านบัว หมู่ที่ 1 ตำบลบ้านบัว อำเภอเกษตรสมบูรณ์ จังหวัดชัยภูมิ

1.7 นิยามศัพท์เฉพาะ

1.7.1 ภูมิปัญญา หมายถึง ความรู้เกี่ยวกับการทำหม่าที่คนบ้านบัวคิดได้เองแล้วนำไปใช้ในการแก้ปัญหา รวมทั้งความรู้ที่สั่งสมมาตั้งแต่บรรพบุรุษ แล้วสืบทอดจากคนรุ่นหนึ่งไปสู่คนอีกรุ่นหนึ่ง

1.7.2 การถ่ายทอดภูมิปัญญา หมายถึง องค์ความรู้ทางภูมิปัญญาในการทำหม่าของชาวบ้านชุมชนบ้านบัว

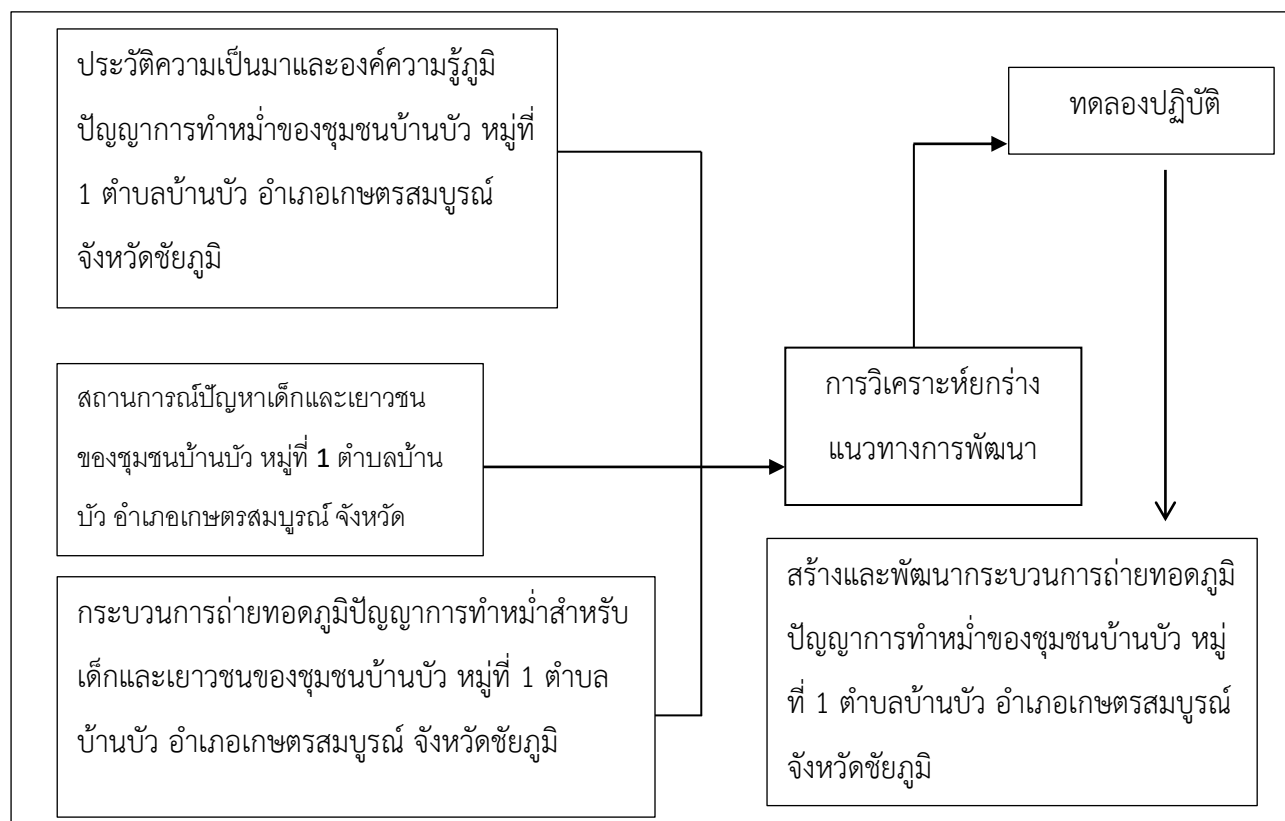
1.7.3 เด็กและเยาวชน หมายถึง เด็กและเยาวชนอายุ 12-18 ปี ในชุมชนบ้านบัว ตำบลบ้านบัว อำเภอเกษตรสมบูรณ์ จังหวัดชัยภูมิ

1.7.4 หม่า หมายถึง อาหารที่มีลักษณะ คล้ายกับไส้กรอกอีสาน แต่รสชาติและวัตถุดิบนั้นต้องบอกเลยว่าไม่เหมือนกับไส้กรอกอีสานไปซะทีเดียว แต่ลักษณะวิธีการทำนั้นจะคล้ายคลึงกัน นั่นคือ การนำเนื้อสัตว์ ผสมเข้ากับกระเทียม แล้วใส่เข้าไปในส่วนของกระเพาะหมู แล้วมัดเชือก แขนวนตากเอาไว้ เป็นการถนอมอาหารอย่างหนึ่งของชาวอีสาน หม่าจะมีความแน่น หนึบกว่าไส้กรอกอีสาน เพราะเป็นเนื้อล้วนๆ

1.8 กรอบแนวคิดวิจัย

กรอบแนวคิดการวิจัยเรื่องกระบวนการถ่ายทอดภูมิปัญญาการทำหม่าสำหรับเด็กและเยาวชนบ้านบัว หมู่ที่ 1 ตำบลบ้านบัว อำเภอเกษตรสมบูรณ์ จังหวัดชัยภูมิ สามารถอธิบายให้เห็นการดำเนินงานได้ดังนี้ การวิจัยครั้งนี้เริ่มต้นด้วยการศึกษาประวัติความเป็นมาและองค์ความรู้ภูมิปัญญาการทำหม่าของชุมชนบ้านบัว หมู่ที่ 1 ตำบลบ้านบัว อำเภอเกษตรสมบูรณ์ จังหวัดชัยภูมิ สถานการณ์ปัญหาเด็กและเยาวชนของชุมชนบ้านบัว หมู่ที่ 1 ตำบลบ้านบัว อำเภอเกษตรสมบูรณ์ จังหวัดชัยภูมิ จากนั้นนำข้อมูลที่ได้มาวิเคราะห์เพื่อเป็นกระบวนการถ่ายทอดภูมิปัญญาการทำหม่าสำหรับเด็กและเยาวชนของชุมชนบ้านบัว หมู่ที่ 1 ตำบลบ้านบัว อำเภอเกษตรสมบูรณ์ จังหวัดชัยภูมิ เพื่อทดลองปฏิบัติการ สุดท้ายเป็นสรุปสังเคราะห์กระบวนการถ่ายทอดภูมิปัญญาการทำหม่าสำหรับเด็กและ

เยาวชนของชุมชนบ้านบัว หมู่ที่ 1 ตำบลบ้านบัว อำเภอเกษตรสมบูรณ์ จังหวัดชัยภูมิ
(ประยุกต์จากการวิจัยเชิงปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วม ของ ภาสกร บัวศรี, 2564)

แผนภาพที่ 1.1 กรอบแนวคิดวิจัย

บทที่ 2

แนวคิดทฤษฎีและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

การศึกษาวิจัยเรื่อง กระบวนการถ่ายทอดภูมิปัญญาการทำหม่าสำหรับเด็กและเยาวชนบ้านบัว หมู่ที่ 1 ตำบลบ้านบัว อำเภอเกษตรสมบูรณ์ จังหวัดชัยภูมิ ผู้วิจัยได้ศึกษาเอกสาร ตำรา และงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง โดยนำเสนอตามลำดับดังนี้

- 2.1 แนวคิดเกี่ยวกับภูมิปัญญาท้องถิ่น
 - 2.1.1 ความหมายของภูมิปัญญาท้องถิ่น
 - 2.1.2 ลักษณะสำคัญของภูมิปัญญาท้องถิ่น
 - 2.1.3 ประเภทของภูมิปัญญาท้องถิ่น
- 2.2 ความรู้เกี่ยวกับหม่า
 - 2.2.1 ความหมายของหม่า
 - 2.2.2 ประโยชน์ของหม่า
 - 2.2.3 ความเป็นมาของหม่า
 - 2.2.4 วิธีการ กระบวนการผลิตหม่า
- 2.3 แนวคิดเกี่ยวกับการพัฒนาเด็กและเยาวชน
 - 2.3.1 ความหมายของการพัฒนาเด็กและเยาวชน
 - 2.3.2 คุณลักษณะที่พึงประสงค์ของเด็กและเยาวชน
 - 2.3.3 ปัญหาเด็กและเยาวชน
- 2.4 บริบทพื้นที่วิจัย
 - 2.4.1 ประวัติชุมชน
 - 2.4.2 ข้อมูลครุภูมิปัญญา บุคลากร ชุมชนบ้านบัว
- 2.5 วิจัยที่เกี่ยวข้อง

2.1 แนวคิดเกี่ยวกับภูมิปัญญาท้องถิ่น

ภูมิปัญญาท้องถิ่นเป็นองค์ความรู้ที่เกิดจากการสั่งสมของประสบการณ์ของผู้รู้ในชุมชนและเป็นประสบการณ์ที่ได้รับการถ่ายทอดจากบรรพบุรุษที่มีความรู้และจากสถาบันต่างๆมากมายซึ่งมีอิทธิพลของสิ่งแวดล้อมและศาสนาเข้ามาเกี่ยวข้องอยู่ด้วยและมีวัฒนธรรมเป็นพื้นฐานภูมิปัญญาเป็นสิ่งที่มีความหมายมีการปฏิบัติโดยผู้คนในชุมชนนั้น ภูมิปัญญาท้องถิ่นหรือภูมิปัญญาชาวบ้าน คือกระบวนการทัศน์หรือองค์ความรู้ของคนหรือกลุ่มคนในถิ่นใดถิ่นหนึ่ง อันเกิดจากการถ่ายทอดหรือจาก

ประสบการณ์ที่ผ่านการ กลั่นกรอง สั่งสม คติวิเคราะห์และนำมาใช้จนบังเกิดผล โดยอาศัยการเรียนรู้ที่มีความ เชื่อมโยงกับวิถีชีวิตความเป็นอยู่

2.1.1 ความหมายของภูมิปัญญาท้องถิ่น

ภูมิปัญญาท้องถิ่นเป็นองค์ความรู้ความสามารถในระดับท้องถิ่น ซึ่งมีขอบเขตจำกัดใน แต่ละท้องถิ่นที่ได้สืบทอดและเชื่อมโยงมาอย่างต่อเนื่องตั้งแต่อดีตถึงปัจจุบัน ซึ่งนักวิชาการหลาย ๆ ท่านได้ให้ความหมายเกี่ยวกับภูมิปัญญาท้องถิ่นที่สอดคล้องกันพอสรุปได้ดังนี้

ยุพาพร จานประดับ (2544) ได้สรุปความหมายของภูมิปัญญาท้องถิ่นไว้ว่า คือองค์ความรู้ของท้องถิ่นหรือทุกสิ่งทุกอย่างที่บุคคลในท้องถิ่นคิดขึ้นจากสติปัญญาและความสามารถของ ท้องถิ่นเอง เพื่อใช้ในการแก้ปัญหาหรือดำเนินชีวิตได้อย่างเหมาะสม โดยมีกระบวนการสืบทอดมาเป็น เวลานาน

ประภากร แก้ววรรณ (2549) ได้ให้ความหมายของภูมิปัญญาท้องถิ่นคือ องค์ความรู้ ประสบการณ์ หรือทุกสิ่งทุกอย่างที่ชาวบ้าน คิดเอง ทำเอง แก้ปัญหาเอง เพื่อนำมาใช้ใน ชีวิตประจำวันและเกิดสิ่งสมมาเป็นเวลานาน และมีการถ่ายทอดจากรุ่นหนึ่งสู่อีกรุ่นหนึ่งในท้องถิ่น เพื่อให้บุคคลสามารถดำเนินชีวิตอยู่ร่วมกันอย่างสันติสุข

อัจฉรา ภาณุรัตน์ (2549) ได้ให้ความหมายภูมิปัญญาท้องถิ่นไว้ ภูมิปัญญาท้องถิ่น เกิดจากการสั่งสมเรียนรู้มาเป็นระยะเวลายาวนาน มีลักษณะเชื่อมโยงกันไปหมดทุกสาขาวิชา ไม่แยก เป็นวิชา ๆ แต่จะเป็นสหวิทยาการที่ผสมกลมกลืนและเชื่อมโยงระหว่างเศรษฐกิจ อาชีพ ความเป็นอยู่ การศึกษา การปกครอง และวัฒนธรรม ภูมิปัญญาท้องถิ่นเป็นวิถีการปฏิบัติซึ่งชาวบ้านได้มาจาก ประสบการณ์ แนวทางแก้ปัญหาแต่ละเรื่อง แต่ละประสบการณ์ แต่ละสภาพแวดล้อม ซึ่งมีเงื่อนไข ปัจจัยเฉพาะแตกต่างกันไป ภูมิปัญญาท้องถิ่นเป็นกระบวนการทางปัญญาที่มุ่งหมายจะใช้วัฒนธรรม ของตนเองได้กระแสนและต่อสู้ให้พ้นการครอบงำเป็นอิสระและสร้างสรรค์ หากทำสำเร็จแล้วจะมี โครงข่ายโยงใยภูมิปัญญาระหว่างกันของชุมชนท้องถิ่น ซึ่งมีอำนาจและพลังผลักดันให้สังคม เปลี่ยนแปลงสู่สันติสุข ภูมิปัญญาเกิดจากการสั่งสมความรู้ มีการเรียนรู้มาเป็นระยะเวลาาน มีการ เชื่อมโยงกันไปหมดไม่แยกจากกัน และที่สำคัญคือภูมิปัญญาท้องถิ่นมีขั้นตอน 3 ประการ คือ ปรัชญา ปฏิบัติและปฏิบัติ ภูมิปัญญาท้องถิ่น หมายถึง ความรอบรู้ของชาวบ้านที่เรียนรู้ และมีประสบการณ์ ต่อกันมาทั้งทางตรง จัดคือ ประสบการณ์ด้วยตนเอง หรือทางอ้อม ซึ่งเรียนรู้จากผู้ใหญ่ หรือความรู้ที่ สั่งสมสืบทอดกันมาจากบรรพบุรุษ ภูมิปัญญาท้องถิ่น คือ ทุกสิ่งทุกอย่างที่ชาวบ้านคิดได้เองนำมาแก้ ปัญหาได้สำเร็จกลายเป็นสติปัญญา และเป็นองค์ความรู้ทั้งหมดของชาวบ้าน

สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ (2545) ได้ให้ความหมายของภูมิปัญญา ท้องถิ่นไว้ดังนี้คือ ความรู้ ความสามารถ ความเชื่อ ความสามารถทางพฤติกรรมและความสามารถในการ แก้ไขปัญหาของมนุษย์ ความรู้ ความคิด ความเชื่อ ความสามารถ ความชัดเจนที่กลุ่มชนได้จาก

ประสบการณ์ที่สั่งสมไว้ใน การปรับตัวและดำรงชีพตามสภาพแวดล้อมของธรรมชาติ ภูมิปัญญาเป็น เรื่องที่สั่งสมกันมาตั้งแต่อดีต และเป็น เรื่องของการจัดการความสัมพันธ์ระหว่างคนกับธรรมชาติ แวดล้อมเหนือธรรมชาติโดยกระบวนการทางจารีต ประเพณี การทำมาหากิน และพิธีกรรมต่าง ๆ เพื่อให้เกิดความสมดุลระหว่างความสัมพันธ์เหล่านี้ เป้าหมายก็คือ เพื่อให้เกิดความสุขทั้งในส่วนที่เป็น ชุมชน หมู่บ้าน และในส่วนที่เป็นปัจเจกของชาวบ้านเอง หากเกิดปัญหาทางด้านความไม่สมดุลกันขึ้น ก็จะก่อให้เกิดความไม่สงบสุขทั้งในส่วนที่เป็นสังคม และในส่วนที่เป็นปัจเจกของชาวบ้านเอง ประสบการณ์ในการประกอบอาชีพ ในการศึกษาเล่าเรียน การที่ชาวบ้านรู้จักวิธีการทำนา การไถนา การนำกระป๋อมาใช้ในการไถนา การรู้จักนวดข้าวโดยการใช้กระป๋อ รู้จักสานกระบุง ตะกร้า เอาไม้ไผ มาทำเครื่องมือใช้สอยในชีวิตประจำวัน รวมทั้งรู้จักเอาดินขี้เถ้ามาแช่น้ำต้มให้เดือดแห้งเป็นเกลือ สีนเฮอร์ ก็เรียกว่าภูมิปัญญาทั้งสิ้น

จากรูรณ ธรรมวัตร (2535) ได้ให้ความหมายภูมิปัญญาพื้นบ้านหรือภูมิปัญญาท้องถิ่น ไว้ว่า หมายถึง ทรัพยากรความรู้ ทรัพยากรบุคคลที่มีอยู่ ในท้องถิ่นแต่ละแห่ง ซึ่งอาจเป็นเอกลักษณ์ เฉพาะตนหรือลักษณะสากลที่หลาย ๆ ท้องถิ่นมีคล้ายกันก็ได้ ภูมิปัญญาท้องถิ่นในแต่ละท้องถิ่นเกิด จากการที่ชาวบ้านแสวงหาความรู้เพื่อเอาชนะอุปสรรคทางธรรมชาติ ทางสังคมที่จำเป็นในการ ดำรงชีวิต ภูมิปัญญาท้องถิ่นจึงเป็นสิ่งที่เกี่ยวข้องกับการผลิตและวิถีชีวิตชาวบ้านเช่น การประกอบ ประเพณีพิธีกรรมของชุมชน เป็นกิจกรรมที่ทำให้ผู้กระทำสบายใจ ให้คุณค่าทางจิตใจและความรู้สึก หรือประเพณีการรวมพลังช่วยกันทำงานที่ใหญ่เกินกว่าจะกระทำได้สำเร็จคนเดียว เช่น การลงแขก สร้างบ้าน สร้างถนน หรือขุดลอกแหล่งน้ำ เป็นกิจกรรมที่แสดงถึงความเอื้อเฟื้อช่วยเหลือกันภายใน ชุมชน ทำให้เกิดความเป็นอันหนึ่งอันเดียวกัน โดยทั่วไปภูมิปัญญาท้องถิ่นเป็นรูปแบบการดำเนินชีวิต ที่เรียบง่าย ไม่ซับซ้อน เป็นประโยชน์แก่คนทุกระดับ มีลักษณะเด่นคือ สร้างสำนึกเป็นหมู่คณะทั้งใน ระดับครอบครัวและเครือญาติ พื้นเพจากฐานความรู้ของชาวบ้าน หรือความรู้ของชาวบ้านที่ เรียนรู้และสะสมประสบการณ์ด้วยตนเองหรือเรียนรู้จากบรรพบุรุษ หรือความรู้ที่สะสมสืบทอดกันมาทั้ง ที่เป็นรูปธรรมและนามธรรม อันเป็นสติปัญญาเป็นความรู้ที่ชาวบ้านคิดได้เอง โดยอาศัยศักยภาพที่มี อยู่แก่ ปัญหาการดำเนินชีวิตของคนในท้องถิ่นได้อย่างเหมาะสมให้สอดคล้องกับสภาพสังคมที่ เปลี่ยนแปลงไป

จากคำจำกัดความดังกล่าวข้างต้น สามารถสรุปความหมายความภูมิปัญญาท้องถิ่นเป็น 2 ลักษณะ คือ ภูมิปัญญาท้องถิ่นที่เป็นกระบวนการ หมายถึง 1) กระบวนการทางปัญญาที่คนในชุมชน ท้องถิ่นคิดขึ้นจากการเรียนรู้ การถ่ายทอดจากบรรพบุรุษ จากประสบการณ์ทั้งทางตรงและทางอ้อม เพื่อใช้ในการปรับตัวและการดำรงชีวิตที่สัมพันธ์กับสภาพแวดล้อมทางธรรมชาติสังคมและวัฒนธรรม โดยใช้การลองผิดลองถูก การสังเกต การสะสม สืบทอด กันและปรับปรุงพัฒนาและเลือกสรรกันมา เป็นเวลานานจากรุ่นหนึ่งไปสู่อีกรุ่นหนึ่งจนเป็นเอกลักษณ์ของชุมชนท้องถิ่น 2) ภูมิปัญญาท้องถิ่น

หมายถึง พื้นเพรากฐานและองค์ความรู้ของชาวบ้านที่คิดขึ้นจากสติปัญญาและความสามารถเพื่อใช้ในการแก้ปัญหาและ เป็นแนวปฏิบัติในการดำรงชีวิตให้สอดคล้องกับสภาพสังคมที่เปลี่ยนแปลงไปในแต่ละยุคแต่ละสมัยเพื่อให้บุคคลดำเนินชีวิตร่วมกันอย่างสันติสุข อันเป็นการสะสมทุนทางปัญญาซึ่งถือเป็นทุนทางสังคม

2.1.2 ลักษณะสำคัญของภูมิปัญญาท้องถิ่น

ภูมิปัญญาท้องถิ่นนับเป็นแบบแผนการดำเนินชีวิตที่มีคุณค่าแสดงถึงความเฉลียวฉลาดของบุคคลและสังคม ซึ่งได้มีการสั่งสม และปฏิบัติสืบทอดต่อเนื่องกันมา ซึ่งมีลักษณะสำคัญของภูมิปัญญาท้องถิ่นที่ปรากฏในสังคมไทย (ประสาธน์ เนืองเฉลิม, 2546) ดังนี้คือ

1) ภูมิปัญญาท้องถิ่น เป็นองค์ความรู้ที่มีการสั่งสมและถ่ายทอดกันมาอย่างเป็นระบบ ด้วยกระบวนการกลั่นกรองทางสังคม เรียนรู้ได้จากประสบการณ์พบเจอเหตุการณ์นั้นด้วยตนเอง การฟังจากคำบอกเล่า และการอ่านจากการบันทึก ความรู้ที่เกิดขึ้นเป็นความสัมพันธ์ระหว่างมนุษย์กับมนุษย์ มนุษย์กับธรรมชาติ และมนุษย์กับสิ่งเหนือธรรมชาติ คนในท้องถิ่นสามารถสร้างองค์ความรู้ที่เกิดจากประสบการณ์จริง และดำรงชีวิตได้อย่างสมดุลระหว่างมนุษย์กับธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม

2) ภูมิปัญญาท้องถิ่นมีลักษณะเป็นพลวัต มีการปรับปรุงเปลี่ยนแปลงและสร้างสรรค์เมื่อสภาพทางสังคม สิ่งแวดล้อม และวิถีแห่งการดำเนินชีวิตเปลี่ยนแปลง การสร้างสรรค์และปรับปรุงภูมิปัญญาเพื่อปรับใช้ให้เข้ากับบริบทของท้องถิ่น จึงเป็นความรู้ที่ไม่หยุดนิ่ง

กฤตธณภัต บุญยัชเชียร (2548) ได้กล่าวถึงลักษณะสำคัญของภูมิปัญญาท้องถิ่น ไว้ดังนี้คือ

1) เป็นความรู้แบบองค์รวมที่เกิดจากการเชื่อมโยงความรู้หรือกิจกรรมทุกอย่างที่เกี่ยวข้องกับวิถีชีวิต

2) เป็นวิถีความสัมพันธ์ที่สมดุลระหว่างมนุษย์กับมนุษย์ มนุษย์กับธรรมชาติ และมนุษย์กับสิ่งเหนือธรรมชาติ

3) มีลักษณะเป็นพลวัต คือ มีการเปลี่ยนแปลงได้ตามยุคสมัยและมีการพัฒนาการอยู่ตลอดเวลา

4) ภูมิปัญญาท้องถิ่นมีวัฒนธรรมเป็นพื้นฐาน มีลักษณะเฉพาะหรือเอกลักษณ์ในตัวเอง

ชลภัสส์ วงษ์ประเสริฐ (2551) ได้สังเคราะห์ลักษณะสำคัญของภูมิปัญญาท้องถิ่นไว้ดังนี้คือ

1) ภูมิปัญญาท้องถิ่นเป็นองค์ความรู้ของชาวบ้านที่คิดขึ้นจากสติปัญญาของชาวบ้านเป็นศักยภาพหรือความสามารถในการแก้ปัญหาการดำเนินชีวิตในท้องถิ่นอย่างเหมาะสม โดยได้รับการสั่งสม ถ่ายทอด ปรับตัว ผ่านกระบวนการพัฒนาให้สอดคล้องกับกาลสมัย

2) ภูมิปัญญาท้องถิ่นเป็นประสบการณ์ของชาวบ้าน เป็นความรู้และประสบการณ์ของชาวบ้านในท้องถิ่นที่ปรับตัวและดำรงชีวิตในระบบนิเวศหรือสภาพแวดล้อมทางธรรมชาติ อาจมีปฏิสัมพันธ์ในกลุ่มชนเดียวกันและระหว่างกลุ่มชน มีการบูรณาการโดยมีวัฒนธรรมเป็นฐาน

3) ภูมิปัญญาท้องถิ่นเป็นความสามารถของชุมชนท้องถิ่น เป็นองค์ความรู้ความสามารถของชาวบ้านที่คิดค้น สังสม สืบทอด ปรับปรุง เรียนรู้จากคนรุ่นหนึ่งไปสู่คนรุ่นใหม่ เป็นศักยภาพ หรือความสามารถในการสร้างสรรค์ นำมาใช้ให้เกิดประโยชน์และใช้ในการแก้ไขปัญหาทั้งที่เป็นรูปธรรมและนามธรรม

4) ภูมิปัญญาท้องถิ่นเป็นแบบแผนวิถีชีวิต เป็นกระบวนการปรับเปลี่ยนวิถีชีวิตของชุมชนเป็นกระบวนการพัฒนาของกลุ่มคนในท้องถิ่นที่มีต่อด้านต่าง ๆ เป็นการจัดการความสัมพันธ์ระหว่างคนกับธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมธรรมชาติในท้องถิ่นนั้น ๆ

5) ภูมิปัญญาท้องถิ่นเป็นทุนทางปัญญา กระบวนการทางปัญญา เป็นความสัมพันธ์เชื่อมโยงระหว่างธรรมชาติ จิตใจ พฤติกรรม สังคม องค์กร วัฒนธรรมชุมชนท้องถิ่น เศรษฐกิจ เทคโนโลยีการผลิต ทรัพยากรบุคคลในท้องถิ่นจะเกี่ยวข้องกับกระบวนการผลิตและวิถีชีวิตของชาวบ้าน เป็นสิ่งที่มีค่าเป็นทรัพย์สินทางปัญญา

6) ภูมิปัญญาท้องถิ่นเป็นกระบวนการเรียนรู้ ของคนในชุมชนท้องถิ่น ซึ่งแทรกซึมอยู่ในวิถีชีวิตประจำวันสอดแทรกในพิธีกรรมต่าง ๆ เป็นแนวทางประพฤติปฏิบัติที่ผู้อาวุโสสั่งสอนเยาวชนจนเป็นที่รู้จัก เกิดการยอมรับและนำไปถ่ายทอดพัฒนาและเป็นพลังที่หลอมรวมผู้คนในชุมชนท้องถิ่นให้อยู่ร่วมกันได้อย่างสงบสุข

จากลักษณะสำคัญของภูมิปัญญาท้องถิ่น ที่กล่าวมาข้างต้น สามารถสรุปได้ว่า ภูมิปัญญาท้องถิ่น เป็นความรู้และประสบการณ์ของชาวบ้านในชุมชนท้องถิ่น ที่ปรับตัวและดำรงชีวิตในระบบนิเวศหรือสภาพแวดล้อมธรรมชาติ เป็นศักยภาพหรือความสามารถในการแก้ปัญหาคำถามในชีวิตในท้องถิ่นอย่างเหมาะสม อาจมีการปฏิสัมพันธ์ของคนในกลุ่มชนเดียวกันและระหว่างกลุ่มชน มีความเป็นบูรณาการสูง ทั้งเรื่องของกาย ใจ สังคม และสิ่งแวดล้อมทางธรรมชาติ มีความจำเพาะของท้องถิ่น และมีลักษณะเป็นพลวัตให้สอดคล้องกับกาลสมัยอยู่ตลอดเวลา

2.1.3 ประเภทของภูมิปัญญาท้องถิ่น

ลักษณะเนื้อหาความรู้เกี่ยวกับภูมิปัญญาท้องถิ่นหรือภูมิปัญญาชาวบ้านที่มีการผสมผสานกลมกลืนและเชื่อมโยงกันจนไม่สามารถแยกออกจากกันได้โดยเด็ดขาด จึงมีผู้รู้หรือนักวิชาการจัดแบ่งประเภทของภูมิปัญญาท้องถิ่นไว้แตกต่างกันดังนี้ คือ

สุทธิวงค์ พงศ์ไพบุลย์ (2540) ได้แบ่งประเภทภูมิปัญญาท้องถิ่นออกเป็น 3 ประเภท ดังนี้

1) ภูมิปัญญาชาวบ้านเพื่อการยังชีพ ภูมิปัญญาชาวบ้านเพื่อการยังชีพมีขึ้นเพื่อการมีชีวิตอยู่รอด อยู่อย่างมีความสุขสบายตามอัตภาพ เป็นภูมิปัญญาที่เกี่ยวกับการเสาะหาปัจจัยพื้นฐานในการยังชีพของสังคมปฐมฐาน ยุคที่มนุษย์เสาะหาปัจจัยด้วยวิธีเก็บเกี่ยวและการใช้แรงงานได้แก่วิธีการเสาะหาและจัดการเกี่ยวกับปัจจัย 4 คือ ที่อยู่อาศัย อาหาร เครื่องนุ่งห่ม ยารักษาโรค เป็นต้น ภูมิปัญญาเหล่านี้ค่อย ๆ เพิ่มพูน งอกงามขึ้น จนดูเหมือนเป็นสิ่งสามัญ เช่น

(1) มีปัญญาเกี่ยวกับการทำมาหากิน เริ่มตั้งแต่ภูมิปัญญาการเก็บเกี่ยว เช่น ภูมิปัญญาการหาของป่า ล่าสัตว์ การทำและใช้เครื่องจับสัตว์บกสัตว์น้ำ เช่น นก ปลา เสือ ช้าง เป็นต้น ภูมิปัญญาเหล่านี้ค่อยพัฒนาขึ้นเป็นอาชีพ มีรูปแบบของเครื่องมือเครื่องใช้เฉพาะตัวเฉพาะถิ่นขึ้น เช่น หน้าไม้ ภูมิปัญญาในการเลือกพันธุ์ข้าวทำนา การไถ คราด หวาน ดำ เป็นต้น

(2) ภูมิปัญญาเกี่ยวกับที่อยู่อาศัย เช่น การสร้างบ้านเรือนแบบเครื่องผูกภูมิปัญญาการเลือกใช้วัสดุ วิธีเย็บ ผูกกริม ถักกริม ผูกเงื่อน

(3) ภูมิปัญญาเกี่ยวกับวัฒนธรรมโภชนาการ ได้แก่ ภูมิปัญญาในการเลือกสรรอาหาร วิธีปรุง และวิธีถนอมอาหาร

(4) ภูมิปัญญาเกี่ยวกับเครื่องนุ่งห่มได้แก่ ภูมิปัญญาในการนำสิ่งต่าง ๆ มาปกปิดร่างกายให้อบอุ่น เช่น ภูมิปัญญาในการทำหินเป็นเครื่องมือทอเปลือกไม้ทำเป็นผ้า การทำและใช้ดินเผาเพื่อปั้นฝ้าย และที่สำคัญงานทอ ได้แก่การนำสมุนไพร สัตว์ แร่บางชนิดมาใช้เป็นตัวยา การผสมยา การใช้ยา เป็นต้น

(5) ภูมิปัญญาเกี่ยวกับยารักษาโรค ได้แก่ การนำสมุนไพร สัตว์ แร่บางชนิดมาใช้เป็นตัวยา การผสมยา วิธีปรุงยา การใช้ยา

2) ภูมิปัญญาเกี่ยวกับการพิทักษ์ชีวิตและทรัพย์สิน ผู้คนทุกหมู่เหล่าต่าง พยายามจะให้ตนมีชีวิตที่มั่นคง จึงทุ่มเทใช้สติปัญญาและสิ่งเอื้ออำนวยต่าง ๆ เพื่อให้บรรลุความต้องการ

3) ภูมิปัญญาเกี่ยวกับการสร้าง พิทักษ์ฐานะและอำนาจผู้คนทุกหมู่เหล่า ยอมอาศัยฐานะ และอำนาจเพื่อช่วยในการดำรงชีวิต ทั้งนี้ยอมแตกต่างกันไปตามโครงสร้างของสังคม ชีตจำกัดของการศึกษา ชีตความเจริญทางวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยีและยุคสมัย โดยภูมิปัญญากลุ่มนี้มีทั้งด้านเศรษฐกิจ สังคม

เอกวิทย์ ณกลาง (2546) ได้แบ่งประเภทของภูมิปัญญาท้องถิ่นออกเป็น 2 ประเภท คือ

1) ภูมิปัญญาหรือความรู้ส่วนที่เรียกว่า “ยาไส้” ซึ่งเป็นความรู้ที่เกี่ยวข้องกับเศรษฐกิจ เรื่องของปากท้อง เป็นสิ่งที่ถูกนำไปแสวงหาผลประโยชน์ หรือตีคุณค่าเป็นตัวเงินโดยง่าย จึงจำเป็นต้องหวงแหน มีการจดลิขสิทธิ์ สิทธิบัตรทางปัญญา

2) ภูมิปัญญาหรือความรู้ส่วนที่เรียกว่า “ยาใจ” ซึ่งความรู้ที่ไม่เป็นพิษเป็นภัยกับใคร กลับช่วยให้สังคมมีความเอื้ออาทร เอื้อเฟื้อเผื่อแผ่เพื่อความผาสุกของคนในสังคม

วิชิต นันทสุวรรณ (2528) ได้แบ่งประเภทภูมิปัญญาท้องถิ่นโดยสรุปได้ดังนี้

1) ภูมิปัญญาจากการใช้ชีวิตในธรรมชาติ เป็นเนื้อหาที่เกี่ยวกับการอธิบายปรากฏการณ์ ธรรมชาติ อธิบายความสัมพันธ์ระหว่างชีวิตกับธรรมชาติในลักษณะของกฎเกณฑ์ที่พึงปฏิบัติและ ข้อห้ามที่ไม่ให้ชาวบ้านปฏิบัติ เช่น ความเชื่อต่อธรรมชาติต่าง ๆ เรื่องของ “ผี” ที่ทำให้เกิดภาวะสมดุลของการอยู่ร่วมกันระหว่างคนกับธรรมชาติ ระบบเหมืองฝาย ฝิน้ำฝินา เป็นต้น

2) ภูมิปัญญาจากประสบการณ์การอยู่ร่วมกัน ภูมิปัญญาแบบนี้มีพฤติกรรมตามแบบแผนของสังคมมีกฎเกณฑ์บอกอย่างนั้นดี หรือไม่ดี มีระบบความสัมพันธ์ของการอยู่ร่วมกันอย่างสันติเป็นหลัก มีความเข้าใจในอนิจจังของชีวิตเป็นแก่นสูงสุด รูปธรรมที่แสดงออกคือความเชื่อเรื่องบรรพบุรุษ เช่น ปู่ ตา ฝิพ่อแม่ และพิธีกรรมต่าง ๆ เป็นต้น

3) ภูมิปัญญาจากประสบการณ์เฉพาะด้าน เช่น ภูมิปัญญาจากประสบการณ์การทำมาหากินในด้านต่าง ๆ ภูมิปัญญาด้านการรักษาโรค มีองค์ประกอบหลัก ๆ อยู่สามส่วนใหญ่ ๆ คือเปลือกนอก กระพี้ และแก่นใน เช่น การรักษาโรค เปลือกนอก คือการวิเคราะห์สาเหตุของอาการโรค กระพี้คือหลักคิดในการอธิบายโรค วิเคราะห์โรค และการรักษาพยาบาล ส่วนแก่นใน คือ ปรัชญาในการมองชีวิตว่ารักษาถึงที่สุดและคนป่วยตายก็เพราะถึงคราวหมดอายุสิ้นเคราะห์กรรม

สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา (2547) ได้แบ่งสาขาภูมิปัญญาโดยจำแนกเป็น 9 ด้าน ดังนี้

1) ด้านเกษตรกรรม ได้แก่ ความสามารถในการผสมผสานองค์ความรู้ ทักษะ และเทคนิคด้านการเกษตรกับเทคโนโลยี โดยการพัฒนามาบนพื้นฐานคุณค่าดั้งเดิม ซึ่งคนสามารถพึ่งตนเองในสภาวะการณ์ต่าง ๆ ได้ เช่น การทำการเกษตรแบบผสมผสาน การแก้ปัญหาการเกษตร ด้านการตลาด การแก้ปัญหาด้านการผลิต และการรู้จักปรับใช้เทคโนโลยีที่เหมาะสมกับการเกษตร เป็นต้น

2) ด้านอุตสาหกรรมและหัตถกรรม ได้แก่ การรู้จักประยุกต์ใช้เทคโนโลยีสมัยใหม่ในการแปรรูปผลผลิตเพื่อการบริโภคอย่างปลอดภัย ประหยัด และเป็นธรรม อันเป็นขบวนการให้ชุมชนท้องถิ่นสามารถพึ่งตนเองทางเศรษฐกิจได้ ตลอดทั้งการผลิตและการจำหน่ายผลผลิตทางหัตถกรรม เช่น การรวมกลุ่มของกลุ่มโรงงานยางพารา กลุ่มโรงสี กลุ่มหัตถกรรม เป็นต้น

3) ด้านการแพทย์แผนไทย ได้แก่ ความสามารถในการจัดการป้องกันและรักษาสุขภาพของคนในชุมชน โดยเน้นให้ชุมชนสามารถพึ่งตนเองทางด้านสุขภาพและอนามัยได้เช่นยาจากสมุนไพรอันมีอยู่หลากหลาย การนวดแผนโบราณ การดูแลและรักษาสุขภาพแบบพื้นบ้าน เป็นต้น

4) ด้านการจัดการทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม ได้แก่ ความสามารถเกี่ยวกับการจัดการทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม ทั้งการอนุรักษ์ การพัฒนา และการใช้ประโยชน์ จาก

ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมอย่างสมดุลและยั่งยืน เช่น การบวชป่า การสืบชะตาแม่น้ำ การทำแนวปะการังเทียม การอนุรักษ์ป่าชายเลน การจัดการป่าต้นน้ำ และป่าชุมชน เป็นต้น

5) ด้านกองทุนและธุรกิจชุมชน ได้แก่ ความสามารถในการด้านการส่งเสริมและบริหารกองทุนและสวัสดิการชุมชน ทั้งที่เป็นเงินตราและโภคทรัพย์เพื่อเสริมสร้างความมั่นคงให้แก่ชีวิตความเป็นอยู่ของสมาชิกในกลุ่ม เช่น การจัดการกองทุนของชุมชนในรูปของสหกรณ์ออมทรัพย์รวมถึงความสามารถในการจัดสวัสดิการในการประกันคุณภาพชีวิตของคนให้เกิดความมั่นคงทางเศรษฐกิจสังคม และวัฒนธรรม โดยการจัดตั้งกองทุนสวัสดิการรักษายาบาลของชุมชน และการจัดระบบสวัสดิการบริการชุมชน

6) ด้านศิลปวัฒนธรรม ได้แก่ ความสามารถในการสร้างสรรค์ผลงานทางด้านศิลปะสาขาต่าง ๆ เช่น จิตรกรรม ประติมากรรม นาฏศิลป์ ดนตรี ทัศนศิลป์ คีตศิลป์ การละเล่นพื้นบ้าน และนันทนาการ

7) ด้านภาษาและวรรณกรรม ได้แก่ ความสามารถในการอนุรักษ์และสร้างสรรค์ผลงานด้านภาษา คือ ภาษาถิ่น ภาษาไทยในภูมิภาคต่าง ๆ รวมถึงด้านวรรณกรรมท้องถิ่นและการจัดทำสารานุกรมภาษาถิ่น การปริวรรตหนังสือโบราณ การฟื้นฟูการเรียนการสอนภาษาถิ่นของท้องถิ่น

8) ด้านปรัชญา ศาสนา และประเพณี ได้แก่ ความสามารถประยุกต์และปรับใช้หลักธรรมคำสอนทางศาสนา ปรัชญาความเชื่อและประเพณีที่มีคุณค่าให้เหมาะสมต่อบริบททางเศรษฐกิจ สังคม เช่น การถ่ายทอดวรรณกรรม คำสอน การบวชป่า การประยุกต์ ประเพณีบุญประเพณีข้าว

9) ด้านโภชนาการ ได้แก่ ความสามารถในการเลือกสรร ประดิษฐ์และปรุงแต่งอาหารและยาได้เหมาะสมกับความต้องการของร่างกายในสภาวะการณ์ต่าง ๆ ตลอดจนผลิตเป็นสินค้าและบริการส่งออกที่ได้รับความนิยมแพร่หลายมาก รวมถึงการขยายคุณค่าเพิ่มของทรัพยากรด้วย

จากเนื้อหาข้างต้นสรุปได้ว่า สาขาภูมิปัญญาในแต่ละด้าน มีการผสมผสานองค์ความรู้ทักษะและเทคนิคต่างๆ รู้จักการประยุกต์ใช้กับเทคโนโลยีสมัยใหม่โดยเน้นการพึ่งพาตนเองจากภูมิปัญญาท้องถิ่น มีการตั้งกองทุนและธุรกิจชุมชนขึ้นเพื่อเสริมสร้างความมั่นคงให้แก่ชีวิตความเป็นอยู่ของสมาชิกภายในกลุ่ม รวมไปถึงการสร้างสรรค์ทางด้านศิลปวัฒนธรรม ภาษา วรรณกรรมและประเพณีให้สิ่งเหล่านี้คงอยู่และสืบทอดต่อไป

2.2 ความรู้เกี่ยวกับหม่า

ปัจจุบัน 'หม่า' ถือเป็นอาหารที่มีขายกันอย่างแพร่หลายในแถบจังหวัดชัยภูมิ และขอนแก่น ซึ่งส่วนใหญ่แล้ว จะมีหม่าเนื้อ (วัว) หม่าหมู และหม่าตับ ซึ่งทั้งสามแบบก็จะรสชาติแตกต่างกันไป

รสชาติของหม่านั้น จะมีความเปรี้ยวและเค็มนำ ซึ่งหม่าที่ตากไว้นาน ก็จะมีความเปรี้ยวที่เพิ่มขึ้น ตามระยะเวลาที่ตากทิ้งไว้ ซึ่งความรู้เกี่ยวกับหม่า ประกอบด้วย ความหมายของหม่า และประโยชน์ของหม่า ดังต่อไปนี้

2.2.1 ความหมายของหม่า

“หม่า” เป็นอาหารชนิดหนึ่งมีลักษณะเหมือน “ไส้กรอก” แต่มีเครื่องปรุงที่สำคัญ คือ ตับสับ ม้ามสับ เนื้อสับ ปรุงเครื่องแล้วยัดใส่ในถุงกระเพาะหมู แล้วเก็บไว้กินกันเป็นแรมเดือน นั่นถือเป็นอาหารประเภทไส้กรอกของแท้พื้นเมืองของคนอีสานแน่นอน จึงมีชื่อเรียกตามภาษาพื้นเมืองขึ้นมาว่า “หม่า”

หม่า นั้น ถือเป็นอาหารประเภทไส้กรอก เป็นไส้กรอกประเภทเครื่องปรุงชูรส มีส่วนผสมที่สำคัญคือ ตับกับม้าม ดังนั้นบางครั้งชาวบ้านก็เรียกหม่าอีกชื่อหนึ่งว่า “ตับม้าม” และเพราะหม่าเป็นอาหารที่กินเปรี้ยว ชื่อหม่าจึงถูกเรียกว่า “จ่อม” ซึ่งมีความหมายว่าเปรี้ยวอีกด้วย

หม่า เป็นภูมิปัญญาพื้นบ้านของชาวอีสานในการใช้ประโยชน์จากเนื้อสัตว์อย่างคุ้มค่า และหม่ายังเป็นการเก็บรักษาอาหารไว้กินนานๆ ซึ่งถือเป็นลักษณะเด่นอย่างหนึ่งที่เห็นชัดของอาหารพื้นบ้านทางอีสาน คือมักเป็นอาหารที่ผ่านการหมักดองเพื่อเก็บถนอมอาหาร เช่น ปลาแดก ปลาต้ม เป็นต้น เพียงแต่หม่าเป็นวิธีหมักแบบแห้ง ต้องผึ่งแดดและใช้เครื่องในเป็นส่วนผสม ชาวอีสานหลายคนเล่าให้ฟังว่า หม่ามีมานานก่อนไส้กรอกหมู ซึ่งก็มีเหตุผลรองรับอยู่พอสมควร เพราะหากจะดูกันจริงๆ แล้ว วิถีชีวิตของคนไทยซึ่งมักพึ่งพาอาศัยการทำงานมานั้น เกี่ยวพันกับสัตว์ประเภทวัวควายอยู่มาก หม่า ส่วนมากจะทำจากเนื้อวัว และเนื้อควาย สำหรับกรรมวิธีในการหม่าเนื้อ ก็จะใช้ตับวัวบด ม้ามบด เนื้อแดงบด เกลือ กระเทียม ข้าวคั่ว ยัดใส่ไปในถุงน้ำดี หรือไส้วัว และต่อมามีการพัฒนากรรมวิธีการปรุงโดยการใส่หมู ซึ่งก็อาจเป็นเพราะคนบริโภคเนื้อน้อยลง คนอีสานโบราณจะนิยมทำหม่ากันเมื่อมีการจัดงานบุญ ซึ่งส่วนมากจะเป็นหม่าเนื้อ เมื่อมีการล้มวัวควาย เช่น ไนงานแต่งงาน งานบวช และงานบุญอื่นๆ จะเก็บส่วนที่เป็นเนื้อสันใน และสันนอก เอาออกไว้ เพื่อนำมาทำหม่า ซึ่งเป็นอาหารตามประเพณีของชาวบ้านภาคอีสาน ที่ถือว่าเป็นอาหารชั้นดี เก็บไว้กินได้นาน

2.2.2 ประโยชน์ของหม่า

พิชญาดา เจริญจิต (2562) โครงการการพัฒนากรรมวิธีการผลิตหม่าอานามัย ภาควิชาวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยีการอาหาร คณะอุตสาหกรรมเกษตร มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์ ทีมของ ดร.อนุกุล วัฒนสุข ระบุว่า กระเทียมที่เป็นส่วนผสมในปริมาณสูงทำให้มีฤทธิ์ในการยับยั้งการเจริญของจุลินทรีย์และเชื้อราหลายชนิด แบคทีเรียแลคติก ยับยั้งจุลินทรีย์ก่อโรคด้วยวิธีการผลิตกรดแลคติก และทำให้ พีเอส ของอาหารลดลง นอกจากนี้ ยังผลิตสารอื่นๆ เช่น ไฮโดรเจนเปอร์ออกไซด์ แบคทีเรียโอซิน ซึ่งมีผลในการยับยั้งการเจริญของจุลินทรีย์ชนิดอื่น ช่วยกระตุ้นการหลั่งน้ำย่อยใน

กระเพาะ ส่งผลให้การทำงานของระบบย่อยอาหารดีขึ้น ผู้ผลิตควรที่จะเพิ่มปริมาณตับมากขึ้นในส่วนผสม แต่สีผลิตภัณฑ์อาจจะคล้ำ

2.2.3 ความเป็นมาของหม่ำ

หม่ำ เป็นภูมิปัญญาพื้นบ้านของชาวอีสาน เป็นอาหารที่เก็บรักษาไว้กินได้นาน เป็นการถนอมอาหารที่เป็นเอกลักษณ์และเป็นภูมิปัญญาชาวบ้านของชาวอีสานในรูปแบบหนึ่ง หม่ำจะมีลักษณะรูปร่างคล้ายที่ใส่กรอก แต่จะแตกต่างกันที่ส่วนผสมข้างใน หม่ำนั้นจะมีส่วนผสมเป็นเนื้อหมู เนื้อวัวล้วน หรือ ตับ และนำเครื่องใน เครื่องปรุง ส่วนผสมต่างๆ มาบดมาสับ คลุกเคล้าให้ละเอียด และนำมาอัดในไส้หมู สีของหม่ำออกสีเข้มกว่าไส้กรอกเล็กน้อย มีส่วนผสมมากกว่า จึงทำให้หม่ำราคาแพงกว่าไส้กรอก นอกจากนี้หม่ำยังสามารถเก็บไว้ได้นานหลายเดือนอีกด้วย

หม่ำชัยภูมิ ได้ชื่อว่า "หม่ำตำนานรัก" แห่งเดียวของไทย ที่พรานป่าไปล่าสัตว์บนภูเขา - ภูคิงในอดีต ซึ่งต้องใช้เวลานาน 1-3 เดือน ในการเดินทางไป-กลับ พอล่าสัตว์ป่าได้ ก็คิดหาวิธีถนอมอาหารมาฝากลูก-เมีย ที่รออยู่บ้าน โดยที่เนื้อสัตว์ไม่เน่าเสีย พรานจึงสับเนื้อ ผสมตับ คลุกข้าวเหนียวและเกลือที่พกติดตัวไป ยัดใส่ในกระเพาะของสัตว์ หรือลำไส้ของสัตว์ เพื่อหมักหรือถนอมให้เก็บไว้ได้นาน เพื่อเป็นของฝากภรรยา พอกลับถึงบ้านนำมาชิม ปรากฏว่า มีรสชาติอร่อย เป็นที่ขบใจภรรยา จึงถือเป็นภูมิปัญญาท้องถิ่นและเป็นอาหารพื้นบ้านที่นิยมรับประทาน สืบมาตั้งแต่สมัยบรรพบุรุษ - ปัจจุบัน "หม่ำ" จึงเป็นอาหารพื้นเมืองชัยภูมิ ที่มีชื่อเสียงโด่งดัง โดยในปัจจุบันนิยมทำจากเนื้อวัว หรือเนื้อหมู ผสมกับตับ กระเทียม เกลือ บดให้ละเอียด บรรจุไว้ในกระเพาะสัตว์ เนื่องจากเป็นการแปรรูปอาหารจากภูมิปัญญาที่เก็บไว้นานถึง 3 เดือน เป็นที่นิยมบริโภคมากที่สุดทั้งในและต่างจังหวัด โดยเฉพาะภาคอีสานและนิยมซื้อเป็นของขวัญของฝากชั้นนำสัญลักษณ์ที่สำคัญจังหวัดชัยภูมิ เพื่อเป็นสินค้าที่ระลึก ส่งผลให้หม่ำ เป็นสินค้า OTOP ประเภทอาหารพื้นบ้านที่สำคัญ ได้รับการรับรองตราอาหารปลอดภัย และ อย. จาก สสจ.ชัยภูมิ จุดเด่น หม่ำชัยภูมิ เป็นพริก โดยใช้กระเพาะหมู บรรจุเพื่อให้เก็บรักษาคุณภาพได้นาน และรสชาติอร่อย แหล่งผลิตและจำหน่ายที่มีชื่อเสียงได้แก่ที่บ้านบัว อ.เกษตรสมบูรณ์ ,อ.ภูเขียว, ช่องสามหมอ อ.คอนสวรรค์ และ บริเวณห้าแยกโนนไฮ เขตเทศบาลเมืองชัยภูมิ (กรมประชาสัมพันธ์จังหวัดชัยภูมิ , 2563)

2.2.4 วิธีการ กระบวนการผลิตหม่ำ

หม่ำ ของชาวอีสานโบราณ ส่วนมากจะทำจากเนื้อวัว และเนื้อควาย สำหรับกรรมวิธีในการหม่ำเนื้อ ก็จะใช้ตับวัวบด ม้ามบด เนื้อแดงบด เกลือ กระเทียม ข้าวคั่ว ยัดใส่ไปในถุงน้ำดี หรือไส้วัว และต่อมามีการพัฒนากรรมวิธีการปรุงโดยใช้หมู ซึ่งก็อาจเป็นเพราะคนบริโภคเนื้อน้อยลง คนอีสานโบราณจะนิยมทำหม่ำกันเมื่อมีการจัดงานบุญ ซึ่งส่วนมากจะเป็นหม่ำเนื้อ เมื่อมีการล้มนัวควาย เช่น ในงานแต่งงานบวช และงานบุญอื่นๆ จะเก็บส่วนที่เป็นเนื้อสันใน และสันนอก เอาออกไว้เพื่อนำมาทำหม่ำ ซึ่งเป็นอาหารตามประเพณีของชาวบ้านภาคอีสาน ที่ถือว่าเป็นอาหารชั้นดี เก็บไว้

กินได้นาน ซึ่งวิธีทำหม่ามีดังนี้ 1) นำเนื้อ ตับ ม้าม เข้าเครื่องบดให้ละเอียด 2) บดกระเทียมทั้งเปลือกให้ละเอียดแล้วเติมข้าวสุกลงไปเคล้าให้ทั่ว จึงใส่ลงในเนื้อบด 3) เติมเกลือป่น ข้าวคั่ว ลงไปเคล้ากับเนื้อขยำให้ทั่วกันจนเหนียว 4) ยัดเนื้อบดลงไปในไส้หมูแล้วใช้ด้ายหนาๆ มัดเป็นข้อๆ 5) นำหม่าที่ได้ไปผึ่งลมไว้ในร่มให้แห้ง

หม่า เป็นอาหารพื้นบ้านท้องถิ่นที่มีคุณค่าทางโภชนาการ โดยให้โปรตีนและวิตามินซี เครื่องปรุงและส่วนผสมที่ใช้ในการทำหาได้ง่ายในท้องถิ่น ที่สำคัญสามารถเก็บไว้ในตู้เย็นได้หลายวัน จะรับประทานสุกหรือดิบก็ได้ ถ้าจะให้ดีควรปรุงให้สุกก่อนรับประทาน “หม่า” นอกจากจะรับประทานในครอบครัวแล้ว ยังสามารถจำหน่ายเพิ่มรายได้ให้กับครอบครัวได้อีกทางด้วย (พิชญาดา เจริญจิต , 2562)

2.3 แนวคิดเกี่ยวกับการพัฒนาเด็กและเยาวชน

แนวคิดเกี่ยวกับการพัฒนาเด็กและเยาวชน ประกอบด้วย ความหมายของเด็กและเยาวชน ความสำคัญของเด็กและเยาวชน และสถานการณ์ปัญหาของเด็กและเยาวชน

2.3.1 ความหมายของเด็กและเยาวชน

นโยบายและแผนยุทธศาสตร์ระดับชาติ ด้านการพัฒนาเด็ก ตามแนวทาง “โลกที่เหมาะสมกับเด็ก” (พ.ศ. 2559)

1) การพัฒนาเด็กต้องอาศัยแนวความคิดตามรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พ.ศ. 2540 และอนุสัญญาว่าด้วยสิทธิเด็กเป็นพื้นฐาน หรือที่เรียกว่า อาศัย “สิทธิ” เป็นหลัก (rights based) และครอบคลุมเด็กทุกคน

การพัฒนาเด็กที่อาศัย “สิทธิ” นี้อย่างน้อยต้องคำนึงถึงหลัก 4 ประการคือ

(ก) ทุกอย่างต้องดำเนินการโดยเห็นประโยชน์สุขของเด็กเป็นสำคัญ (best interest of the child)

(ข) การให้เด็กต้องอยู่รอดและได้รับการคุ้มครองและพัฒนา (survival, protection and development)

(ค) ต้องไม่มีการเลือกปฏิบัติหรือเหยียดเด็ก หรือดูถูกเด็กกว่าเป็นผู้น้อยที่ไร้สิทธิไร้เสียง (non – discrimination)

(ง) เด็กต้องมีส่วนร่วม (participation) เฉพาะอย่างยิ่งในเรื่องที่จะมีผลกระทบต่อเด็กเอง

2) เด็กต้องได้รับการพัฒนาอย่างเป็นองค์รวม (total and holistic development) หมายความว่า เด็กต้องได้รับการพัฒนาครบทุกด้าน ทุกมิติ คือ กาย ใจ จิต อารมณ์ สติปัญญา สังคม

และจริยธรรมคุณธรรม หรือจิตวิญญาณ บริการและกิจกรรม ต้องสมานและบูรณาการทุกด้านเข้าด้วยกัน โดยไม่ละเว้นด้านใดด้านหนึ่ง

3) การพัฒนาเด็กต้องอาศัยสหวิทยาการ (multidisciplinary) การบูรณาการระหว่างกระทรวงหรือหน่วยงาน (multicultural) และท่ามกลางวิถีชีวิตที่หลากหลาย (cultural diversity) เพื่อให้เด็กได้รับการพัฒนาครบถ้วนอย่างเหมาะสมรอบด้านตามวัย

4) การพัฒนาเด็กต้องคำนึงถึงปัจจัยรอบด้านที่สัมพันธ์และกระทบต่อเด็ก รวมทั้งการปฏิสัมพันธ์ของเด็กกับปัจจัยเหล่านี้ เริ่มตั้งแต่ครอบครัว สถาบันการศึกษา สถาบันสังคมและเศรษฐกิจ วัฒนธรรมและศาสนา ชุมชน สิ่งแวดล้อม นโยบายรัฐและนโยบายของรัฐบาล รวมไปถึงโลกาภิวัตน์ในรูปแบบต่างๆ และการพัฒนาของเทคโนโลยี เป็นต้น

5) ต้องเข้าใจว่าการพัฒนาเด็กและพัฒนาคนเป็นกระบวนการที่ต่อเนื่อง ตั้งแต่ก่อนปฏิสนธิ จนถึงช่วงสุดท้ายของชีวิต มีการซึมซับโยงใยระหว่างพันธุกรรม สิ่งแวดล้อม และการเลี้ยงดูอบรม ซึ่งจะมีความค่อยเป็นค่อยไป และมีกระบวนการเปลี่ยนแปลงอยู่ตลอดเวลาอย่างเป็นพลวัต

6) ในแต่ละช่วงชีวิตมีลักษณะเด่น และมีจุดวิกฤตของการพัฒนา อาทิ ช่วงแรกของชีวิต เป็นการพัฒนาสมอง พัฒนาการเจริญเติบโต และการประสานกันของกล้ามเนื้อและการสัมผัส การอยากรู้อยากเห็น และการเรียนรู้ ต่อจากนั้นเป็นการเรียนรู้วิธีการควบคุมพฤติกรรมและวินัยในตนเอง การเรียนรู้เจตคติและค่านิยมต่างๆ รวมทั้งจริยธรรม เมื่ออยู่ในวัยก่อนวัยรุ่นและวัยรุ่น ก็ต้องเพิ่มค่านิยม เจตคติทางเพศ ความต้องการทางเพศ รวมทั้งการเรียนรู้เกี่ยวกับการพึ่งตนเองมากขึ้น เป็นต้น ในการพัฒนาเด็ก บุคคลที่เกี่ยวข้องต้องเข้าใจขั้นตอนการพัฒนาตามวัย ซึ่งสังคมต้องตอบสนองความต้องการพื้นฐานดังกล่าว และจัดสิ่งแวดล้อมที่ปลอดภัยและที่เอื้อต่อการพัฒนารวมทั้งมีกระบวนการ และวิธีการที่เหมาะสม

7) เป้าหมายสำคัญ นอกจากการพัฒนาครบด้านอย่างสมดุลและเป็นองค์รวมแล้ว คือ การเสริมสร้างให้เด็กแต่ละคนได้พัฒนาเต็มศักยภาพของตน และพัฒนาการมีส่วนร่วมของตนในเรื่องที่เกี่ยวข้อง และเอื้อให้เด็กมีวุฒิภาวะ สามารถพึ่งพาตนเองทางสังคม เศรษฐกิจ และการปกครองตนเองได้ตามลำดับ

8) ในทุกวิถีปฏิบัติที่เกี่ยวข้องกับเด็ก ต้องคำนึงถึงประโยชน์สุข ศักดิ์ศรีและคุณค่าของเด็กในฐานะเป็นมนุษย์ให้เป็นหลักการสำคัญ

9) การพัฒนาเด็กต้องคำนึงถึงฐานร่วมกันของการพัฒนาที่มาจากครอบครัว (family based) มาจากชุมชน (community based) มาจากลักษณะของพื้นที่ (area based) และมาจากรู้นความรู้ (knowledge based)

10) การจัดสรรและการใช้ทรัพยากรทั้งเงิน วิชาการ บุคลากร สถานที่ และโอกาส ต้องเน้นการป้องกันปัญหาและเสริมสร้างพัฒนาเด็กควบคู่กับการแก้ไขปัญหา

11) เด็กสามารถมีพลังการคิดและพลังสร้างสรรค์ได้ตามวัย และสามารถเป็นส่วนหนึ่งของพลังสังคมที่จะมีส่วนร่วมรับผิดชอบต่อสังคมส่วนรวม

จากความหมายข้างต้นสรุปได้ว่า การพัฒนาเด็กต้องอาศัยแนวความคิดตามรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พ.ศ.2540 และอนุสัญญาว่าด้วยสิทธิเด็กเป็นพื้นฐาน หรือที่เรียกว่า อาศัย “สิทธิ” เป็นหลัก (rights based) และครอบคลุมเด็กทุกคน เด็กต้องได้รับการพัฒนาอย่างเป็นองค์รวม ครบทุกด้าน ทุกมิติ คือ กาย ใจ จิต อารมณ์ สติปัญญา สังคม และจริยธรรม คุณธรรม หรือจิตวิญญาณ บริการและกิจกรรม การพัฒนาเด็กต้องคำนึงถึงปัจจัยรอบด้านที่สัมพันธ์และกระทบต่อเด็ก รวมทั้งการปฏิสัมพันธ์ของเด็กกับปัจจัยเหล่านี้ เริ่มตั้งแต่ครอบครัว สถาบันการศึกษา สถาบันสังคมและเศรษฐกิจ วัฒนธรรมและศาสนา ชุมชน สิ่งแวดล้อม นโยบายรัฐ และนโยบายของรัฐบาล รวมไปถึงโลกาภิวัตน์ในรูปแบบต่างๆ ดังนั้นต้องเข้าใจว่าการพัฒนาเด็กและพัฒนาคนเป็นกระบวนการที่ต่อเนื่อง ตั้งแต่ก่อนปฏิสนธิ จนถึงช่วงสุดท้ายของชีวิต มีการเชื่อมโยงระหว่างพันธุกรรม สิ่งแวดล้อม และการเลี้ยงดูอบรม ซึ่งจะมีความค่อยเป็นค่อยไป และมีกระบวนการเปลี่ยนแปลงอยู่ตลอดเวลาอย่างเป็นพลวัตร

2.3.2 ความสำคัญของเด็กและเยาวชน

เด็กและเยาวชนถูกมองว่าเป็นกลุ่มคนสำคัญในสังคม คำพูดที่ว่า “เด็กในวันนี้คือผู้ใหญ่ในวันหน้า” มีการพูดถึงบ่อยครั้ง ซึ่งหมายความว่าเด็กจะเติบโตเป็นผู้ใหญ่ รับผิดชอบต่อการบริหารประเทศ ขณะเดียวกันในแง่ปัจเจกบุคคลก็มีการพูดว่า อนาคตของคนนั้นจะเป็นอย่างไร ย่อมขึ้นอยู่กับพฤติกรรมของเขาในขณะที่เยาว์วัย ถ้าเป็นเด็กเกเรไม่เรียนหนังสืออนาคตก็จะอัปยศ เมื่อนำสองส่วนมาผสมกันก็จะกล่าวได้ว่า อนาคตของประเทศจะเป็นอย่างไรนั้นย่อมขึ้นอยู่กับว่าเด็กและเยาวชนในปัจจุบันมีพฤติกรรมอย่างไร มีค่านิยมในรูปแบบไหน และมองบทบาทของตนเองที่มีต่อสังคมอย่างไรบ้าง กล่าวอีกนัยหนึ่ง เด็กและเยาวชนเคยมีความคิดเกี่ยวกับสิ่งที่จะทำอะไรให้ประเทศชาติหรือสังคมบ้างหรือไม่นอกเหนือแต่การสนใจเรื่องส่วนตัว สนุกสนาน และใช้ชีวิตไปในวันหนึ่งๆ โดยไม่คิดอะไร คอยแบมือขอเงินจากผู้ปกครองอยู่ตลอดเวลา เด็กและเยาวชนจำนวนไม่น้อยในปัจจุบันสนใจแต่เรื่องสวัสดิการของตัวเอง ไม่สนใจเรื่องที่เกี่ยวข้องกับภาพรวมของสังคม ความคิดเกี่ยวกับสังคมและประเทศชาติที่จะนำไปสู่คำถามที่ว่า ประเทศไทยจะสามารถแข่งขันกับประเทศเพื่อนบ้านได้หรือไม่ในอนาคต (ลิขิต ธีรเวคิน , 2547)

2.3.3 สถานการณ์ปัญหาของเด็กและเยาวชน

เด็กและเยาวชนคืออนาคตของชาติ ดังนั้นการพัฒนาเด็กและเยาวชนให้เป็นผู้มีการเปลี่ยนแปลง มาสู่ครอบครัว, ชุมชนและประเทศชาติ จึงเป็นเรื่องที่สำคัญอย่างมาก แต่ สถานการณ์เด็กและเยาวชนในประเทศไทยที่เรากำลังเผชิญนั้นมีหลายอย่าง ทั้งในเรื่องของปริมาณและคุณภาพ

ในเชิงปริมาณ เรามีจำนวนเด็กที่เกิดใหม่น้อยลง ทำให้ในอนาคตประชากรในวัยทำงานก็จะมีน้อยลง และเขาจะต้องดูแลทั้งประชากรผู้สูงอายุและเด็ก ในเชิงคุณภาพนั้น เด็กและเยาวชนไทยกำลังเผชิญปัญหาในทุกด้าน เช่น ด้านร่างกาย เรื่องการมีเพศสัมพันธ์ก่อนวัยอันควร, ด้านจิตวิญญาณ เรื่องการยอมรับการคอร์รัปชันและวัตถุนิยม, ด้านสังคมอารมณ์ เรื่องการใช้ความรุนแรง, ด้านการศึกษา เรื่องระดับสติปัญญาที่ต่ำกว่ามาตรฐาน ซึ่งปัญหาต่างๆเหล่านี้ไม่ได้เป็นเพียงแค่ปัญหาที่เราเห็นในสังคมเท่านั้น เยาวชนในคริสตจักรก็เผชิญปัญหาเหล่านี้เหมือนกัน (มูลนิธิศรณาทร , 2564)

2.4 ข้อมูลบริบทพื้นที่วิจัย

2.4.1 ที่ตั้งและอาณาเขต

องค์การบริหารส่วนตำบลบ้านบัว ตั้งอยู่ภายในเขตตำบลบ้านบัว อำเภอเกษตรสมบูรณ์ จังหวัดชัยภูมิ อยู่ห่างจากอำเภอเกษตรสมบูรณ์ไปทางทิศตะวันตกเฉียงใต้ประมาณ 7 กิโลเมตร ตามทางหลวงแผ่นดินหมายเลข 2037 มีอาณาเขตติดต่อดังนี้

ทิศเหนือ ติดต่อกับเขตพื้นที่องค์การบริหารส่วนตำบลบ้านยาง อำเภอเกษตรสมบูรณ์

ทิศตะวันออก ติดต่อกับพื้นที่องค์การบริหารส่วนตำบลสระโพนทอง อำเภอเกษตรสมบูรณ์

ทิศใต้ ติดต่อกับองค์การบริหารส่วนตำบลโนนกกอก และองค์การบริหารส่วนตำบลหนองข่า อำเภอเกษตรสมบูรณ์

ทิศตะวันตก ติดต่อกับภูเขายเขียว โดยฝั่งตรงข้ามเป็นอำเภอหนองบัวแดง

ลักษณะอาณาเขตพื้นที่องค์การบริหารส่วนตำบลบ้านบัว

ด้านทิศเหนือ ติดต่อกับตำบลบ้านยาง อำเภอเกษตรสมบูรณ์ จังหวัดชัยภูมิ โดยมีแนวเขตเริ่มต้นจากหลักเขตตำบลบ้านบัว หลักเขตที่ 1 ที่สันปันน้ำภูเขายเขียว บริเวณพิกัด RT 049995 ไปทางทิศตะวันออกผ่านหน้าผาไปตามห้วยหลัวถึงบริเวณพิกัด RT 089994 ไปทางทิศตะวันออกผ่านสันเนินทุ่งนาถึงห้วยมะอี ตัดกับทางหลวงแผ่นดิน หมายเลข 2037 บริเวณพิกัด RT 135991 สิ้นสุดแนวเขตที่หลักเขตตำบลบ้านบัว หลักเขตที่ 2 ที่จุดบรรจบ ระหว่างห้วยหามแห่กับห้วยมะอี บริเวณพิกัด RU 159008 รวมระยะทางด้านทิศเหนือประมาณ 12 กิโลเมตร

ด้านทิศตะวันออก ติดต่อกับตำบลสระโพนทอง และตำบลโนนกกอก อำเภอเกษตรสมบูรณ์ จังหวัดชัยภูมิ โดยมีแนวเขตเริ่มต้นจากหลักเขตตำบลบ้านบัว หลักเขตที่ 2 ที่จุดบรรจบ ระหว่างห้วยหามแห่กับห้วยมะอี บริเวณพิกัด RU 159008 ไปทางทิศตะวันตกเฉียงใต้ตามลำห้วยหามแห่ ผ่านทิศตะวันตกของบ้านส้มกบ บ้านพิพวย บ้านโนนทัน สิ้นสุดแนวเขตที่หลักเขตตำบลบ้านบัวหลักเขตที่ 3 ที่ลำห้วยหามแห่ฝั่งตะวันตก บริเวณพิกัด RT 046935 รวมระยะทางด้านทิศตะวันออกประมาณ 7.5 กิโลเมตร

ด้านทิศใต้ ติดต่อกับตำบลโนนกกอก และตำบลหนองข่า อำเภอเกษตรสมบูรณ์ จังหวัดชัยภูมิ โดยมีแนวเขตเริ่มต้นจากหลักเขตตำบลบ้านบัวหลักเขตที่ 3 ที่ลำห้วยหามแห่ฝั่งตะวันตก บริเวณพิกัด RT 146935 ไปทางทิศตะวันออกผ่านทุ่งนาไปตามสันเนินตัดกับทางหลวงหมายเลข 2037 บริเวณพิกัด RT 139935 ตัดกับถนนสายบ้านหามแห่ - วัดเมตตาธรรมภูกระแต บริเวณพิกัด RT 137935 ไปทางทิศตะวันตก ไปตามทางสาธารณะบรรจบกับทางสาธารณะด้านตะวันออกของสันปันน้ำภูกระแต ตัดกับถนนสายบ้านหามแห่ - บ้านหนองข่า บริเวณ RT 124939 ผ่านทิศตะวันออกของสระน้ำสาธารณะบ้านหนองข่า ถึงสันเนินภูกระแต บริเวณพิกัด RT 124950 ไปทางทิศตะวันตกตัดกับถนนสายบ้านโนนกกอก - บ้านห้วยยางดำ บริเวณพิกัด RT 120950 ตัดกับทางสาธารณะสายบ้านโนนจิว - บ้านฉนวน บริเวณพิกัด RT 109950 ไปทางทิศตะวันตกตามสันเนินถึงบริเวณพิกัด RT 190952 ไปตามทิศตะวันตกตามสันปันน้ำภูเขียว ด้านทิศตะวันออกและทิศใต้ของห้วยสวนกล้วย สิ้นสุดแนวเขตที่หลักเขตตำบลบ้านบัวหลักเขตที่ 4 ที่สันปันน้ำภูเขียว บริเวณพิกัด RT 058954 รวมระยะทาง 11 กิโลเมตร

ด้านทิศตะวันออก ติดต่อกับตำบลหนองบัวแดง อำเภอหนองบัวแดง จังหวัดชัยภูมิ โดยมีแนวเขตเริ่มต้นจากหลักเขตตำบลบ้านบัว หลักเขตที่ 4 ที่สันปันน้ำภูเขียว บริเวณพิกัด RT 085954 ไปทางทิศเหนือตามสันปันน้ำภูเขียว ผ่านยอดภูเขียว บริเวณพิกัด RT 055970 ไปทางทิศเหนือตามสันปันน้ำภูเขียว บริเวณพิกัด RT 055970 สิ้นสุดแนวเขตที่หลักเขตตำบลบ้านบัว หลักเขตที่ 1 ที่สันปันน้ำภูเขียว บริเวณพิกัด RT 049995 รวมระยะทางด้านทิศตะวันตกประมาณ 4.5 กิโลเมตร

2.4.2 ประวัติชุมชน

บ้านบัว หมู่ที่ 1 ตำบลบ้านบัว อำเภอเกษตรสมบูรณ์ จังหวัดชัยภูมิ รหัสไปรษณีย์ 36120 มีเนื้อที่ 0.24 ตารางกิโลเมตร จำนวน 150 ไร่ แต่เดิมบ้านบัว อยู่ในพื้นที่ ตำบลสะโพนทอง อำเภอเกษตรสมบูรณ์ จังหวัดชัยภูมิ เมื่อปี พ.ศ. 2339 ได้แยกออกมาจาก ตำบลสะโพนทอง มาเป็นหมู่บ้านบัว อำเภอเกษตรสมบูรณ์ จังหวัดชัยภูมิ เป็นหมู่บ้านที่มีหนองสระขนาดใหญ่มีดอกบัวขึ้นจำนวนมากและเป็นสถานที่ทำมาหากินของคนสมัยก่อนเป็นส่วนใหญ่ ชาวบ้านจึงให้ชื่อว่า หมู่บ้านบัว เป็นชื่อที่ใช้ในหมู่บ้านมาจนถึงปัจจุบันนี้

2.4.3 ประชากร

ชุมชนบ้านบัวมีจำนวนประชากรทั้งหมด 1,085 คน ชาย 526 คน หญิง 559 คน ชาวบ้านส่วนมากจะทำอาชีพเกษตรกร เช่น การทำนา ทำไร่ ทำสวน ส่วนประชากรวัยแรงงานจะประกอบอาชีพรับจ้างในโรงงานอุตสาหกรรม และอาชีพเสริมของคนในชุมชนได้แก่ การทำหม้อขาย การทำแจ่วปลาร้าบอง การผสมปุ๋ยหมักในศูนย์การเรียนรู้ของชุมชน เป็นต้น

สถานศึกษามีโรงเรียนในชุมชน คือโรงเรียนบ้านบัว (รัฐราษฎร์วิทยา) และมีศูนย์พัฒนาเด็กเล็กตำบลบ้านบัว และในปัจจุบันมีสถานที่ยึดเหนี่ยวจิตใจ เป็นสถานที่ปฏิบัติธรรมประเพณีวัฒนธรรม และเป็นศูนย์รวมจิตใจของชาวบ้านชุมชนบ้านบัวทั้งหมด 2 แห่ง ได้แก่ วัดทรงศิลาบ้านบัว ก่อตั้งเมื่อปี พ.ศ. 2453 และวัดป่าบ้านบัว

2.4.4 การปกครอง

บ้านบัว ตำบลบ้านบัว อำเภอเกษตรสมบูรณ์ จังหวัดชัยภูมิ การปกครองมีผู้ใหญ่บ้านคนปัจจุบันคือนายพงศกร ทาภักดี มีผู้ช่วยผู้ใหญ่บ้านคือนายชำนาญ ภิรมย์ไกรภักดีและนางภัทราวดี บริบูรณ์ อาสาสมัครสาธารณสุขประจำหมู่บ้าน นายແທ່ ຄາສາ เป็นประธาน และสมาชิกมีดังนี้ นางดอกกรัก ฤทธิ์ประทีป นายยอด วอนแก่น้อย นางเรณู ฤทธิ์ประทีป นายมานบ ฤาชา และมี นายโอ ร่อน ภินโยียง (อปร.) เป็นหัวหน้าอาสาสมัครป้องกันภัยฝ่ายพลเรือน มีสมาชิกคือนางอาคม เงินลาด นายสนั่น สมสุข นายแกะ ชารีเปลี่ยม ตำบลบ้านบัวมีนายฉลอง สมสิรินวกุลเป็นนายกองค์การบริหารส่วนตำบลบ้านบัว และนายประสาธ ม่วงศิลป์ เป็นปลัดประจำองค์การบริหารส่วนตำบลบ้านบัว

2.4.5 เศรษฐกิจ

อาชีพหลักของประชาชนในเขตพื้นที่ตำบลบ้านบัว ส่วนใหญ่ประกอบอาชีพในภาคเกษตรกรรมประมาณ 65 % ที่สำคัญได้แก่ การทำนา ทำไร่อ้อย ปลูกพืชล้มลุกหลังฤดูเก็บเกี่ยว การปศุสัตว์ มีการปลูกพืชผักสวนครัวไว้บริโภคภายในครัวเรือนอยู่บ้าง นอกเหนือจากภาคเกษตรกรรมประมาณ 35 % ประกอบด้วย 1) ประกอบธุรกิจส่วนตัว การค้า การพาณิชย์ อุตสาหกรรมในครัวเรือน 5 % 2) ลูกจ้างเอกชน พนักงานบริษัท 15 % 3) รับราชการ ลูกจ้างของรัฐ 5 % 4) รับจ้างทั่วไป 10 %

2.4.6. ภูมิปัญญาท้องถิ่น

1) ภูมิปัญญาการทำหม่า

หลายสิบปีก่อน นายจุม โสมวงษะ นักมวยฝีมือดีชาวขอนแก่นตอนฝูงควายออกจากบ้านไปเลี้ยงบริเวณหนองบัว ซึ่งชาวบ้านใช้น้ำกินน้ำใช้ แต่คราวนั้นแล้งมากจึงตัดสินใจจะขายควายให้ชาวบ้านฆ่าเป็นอาหาร ปรากฏว่าคนเกษตรสมบูรณ์ไม่นิยมรับประทานเนื้อควาย เมื่อไม่มีใครรับซื้อจึงทดลองนำเนื้อเศษมาตากแห้งขายราคาคิดเป็นมัดละ หรือเป็นจิก จิกละ 1 บาท ส่วนเนื้อสันขาหลังตัด ม้าม นำมาสับรวมกัน นำเกลือ ข้าวเหนียวสุก กระเทียมบด ลงผสมคลุกเคล้าให้เข้ากันตามสูตรเฉพาะ แล้วยัดใส่เข้าไปในส่วนที่เป็นไส้ หรือถุงน้ำดีที่ทำความสะอาดไว้แล้ว ตากแดดหมักไว้ 2-3 วัน จึงนำออกขายได้วิธีซื้อขายใช้เหรียญ 1 บาทวัดขนาด ไส้เล็กราคาตั้งไว้ที่ 10 บาทใหญ่ก็แพงขึ้น ด้วยรสชาติที่อร่อยถูกใจจึงดึงดูดให้ผู้คนบ้านบัวกลับมานิยมกินเนื้อควายและหม่าตามๆกัน ช่วงหลังคน

หนุ่มที่ไปเรียนมวยด้วยกันร่วมทำ หนึ่งในนั้น นายสวน พลธรรม ชาวบ้านบัว อาสาเป็นคนสับเนื้อ นานวันเข้าได้รับความเอ็นดูได้รับสูตรมาทำหม่า แต่ดัดแปลงส่วนผสมเป็นของตัวเองให้ตรงใจผู้บริโภคยิ่งขึ้น แล้วสืบทอดให้ นายมานะ พลธรรมบุตรชาย ปัจจุบันนี้มีครุภูมิปัญญาการทำหม่าในชุมชนบ้านบัวมีดังนี้ นางพียรทอง เงินลาด นางโฉมยงค์ ปรารงค์ชัยภูมิ นางจำรัส ภิรมย์ไกรภักดิ์ นางรุ่งตวรรณฤทธิ์ประทีป จนถึงปัจจุบันนี้ ซึ่งมีคนทำหม่าขายในหมู่บ้านจำนวน 7 ร้าน จะเป็นร้านที่ขายเป็นประจำของหมู่บ้านแต่ละร้านจะมีสูตรในการทำแตกต่างกันออกไป

2) ภูมิปัญญาการทอเสื่อกก

ภูมิปัญญาการทอเสื่อกกของชุมชนบ้านบัว ซึ่งมี แม่สมปอง อาจผักปัง เป็นหัวหน้ากลุ่ม และมีสมาชิกในกลุ่มดังนี้ นางหวัง วอนเก่าน้อย นางพล ศรีนาราง นางก้อม ภิรมย์ไกรภักดิ์ นางสุภาพ ทาบัว นางลำตวน คลองไข่น้ำ ต้นกกเป็นพืชธรรมชาติที่ขึ้นอยู่ภูมิภาคบ้านบัวจังหวัดชัยภูมิ และภูมิปัญญาของคนในท้องถิ่นที่นำต้นกกมาแปรสภาพก็มีลักษณะคล้ายกัน หรือได้อิทธิพลทางความคิดจากกันและกัน ทำให้เสื่อกกถูกจัดได้ว่าเป็นปัจจัยจำเป็นอย่างหนึ่ง ต่อการดำรงชีวิตของผู้คนในอดีตโดยท้องถิ่นใดมีต้นกกก็ทอเสื่อกก ท้องถิ่นใดมีต้นกระจุกก็ทอเสื่อกกระจุก เสื่อในอดีตเป็นของใช้ที่สำคัญอย่างหนึ่งสำหรับปูนั่งหรือนอน จนถึงกับมีคำกล่าวที่ว่า บ้านไหนไม่มีเสื่อใช้ ถือว่า พ่อ แม่ ลูก เกียจคร้านไม่มีฝีมือ หนุ่มสาวที่แต่งงานตั้งครอบครัวใหม่หรือขึ้นเรือนใหม่ จะต้องเตรียมที่นอน หมอน มุ้ง ส่วนเสื่อฝ่ายหญิงจะจัดเตรียมทอสะสมไว้เป็นของขึ้นเรือน นอกจากนี้ยังทอเพื่อถวายเป็นไทยทานให้กับวัด เพื่อบำรุงศาสนาในฤดูเทศกาลต่างๆ และยังนำเสื่อที่ทอไปซื้อขายแลกเปลี่ยนกับหมู่บ้านใกล้เคียง

2.5 งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

การศึกษาวิจัยที่เกี่ยวข้องในเรื่อง กระบวนการถ่ายทอดภูมิปัญญาการทำหม่าเพื่อพัฒนาเด็กและเยาวชนบ้านบัว หมู่ที่1 ตำบลบ้านบัว อำเภอเกษตรสมบูรณ์ จังหวัดชัยภูมิ ผู้วิจัยได้ศึกษางานวิจัยที่เกี่ยวข้อง ดังนี้

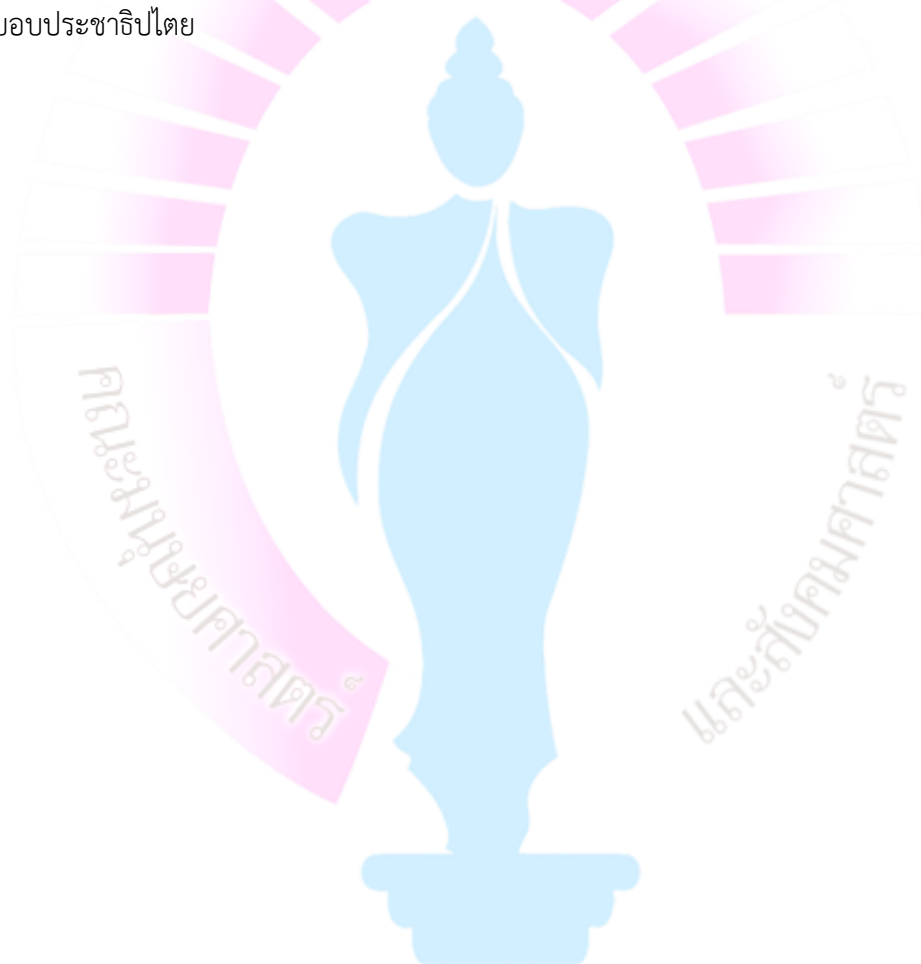
กาญจนา สุขบัว (2563) ได้ทำการวิจัยเรื่อง การส่งเสริมภูมิปัญญาการผลิต “หม่า” ปลอดภัย การวิจัยครั้งนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อ 1) ศึกษาประวัติความเป็นมา ต้นกำเนิดหม่าตามภูมิปัญญาท้องถิ่นของบ้านบัว 2) ศึกษากระบวนการผลิตและขั้นตอนการทำผลิตภัณฑ์หม่าด้วยภูมิปัญญาแบบดั้งเดิมของชุมชนบ้านบัวและ 3) หาแนวทางและส่งเสริมกระบวนการเตรียมวัตถุดิบ และขั้นตอนการผลิตผลิตภัณฑ์หม่าที่สะอาดถูกสุขลักษณะในขั้นตอนการผลิตตามมาตรฐานอาหารปลอดภัย ด้วยการมีส่วนร่วมของชุมชนบ้านบัว อำเภอเกษตรสมบูรณ์จังหวัดชัยภูมิ โดยทำการวิจัยเชิงคุณภาพ ด้วยวิธีการปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วม กลุ่มตัวอย่างที่ศึกษา ได้แก่ผู้เชี่ยวชาญด้านการผลิตหม่า และผู้ที่เกี่ยวข้องสนับสนุนจำนวน 25 คน เก็บข้อมูลด้วย วิธีการสำรวจ สัมภาษณ์สนทนากลุ่มในการปฏิบัติการ และ

การบันทึกภาคสนามผลการวิจัย พบว่า 1) ประวัติความเป็นมาและต้นกำเนิดของหม่าบ้านบัว ได้ถูกเล่าต่อ ๆ กันมาโดยเมื่อก่อนชาวบ้านหรือนายพรานขึ้นไปล่าสัตว์ป่าบนภูเขาเขี้ยว-ภูคั้งใช้เวลาเดินทางนานเป็นเดือน เมื่อล่าสัตว์ป่าได้เป็นจำนวนมาก จึงต้องหาวิธีการเก็บรักษาเนื้อสัตว์ไม่ให้เน่าเสียและง่ายต่อการนำกลับบ้านด้วยวิธีการต่าง ๆ 2) กระบวนการผลิตและวิธีการทำหม่าด้วยภูมิปัญญาแบบดั้งเดิม พบว่า มีการเตรียมวัตถุดิบและอุปกรณ์ที่หาได้ในท้องถิ่น โดยไม่ได้คำนึงถึงการเลือกซื้อวัตถุดิบหรือการดูแลรักษาอุปกรณ์ให้สะอาดเท่าที่ควร ซึ่งมีขั้นตอนในการผลิต 7 ขั้นตอน 3) แนวทางการส่งเสริมกระบวนการเตรียมวัตถุดิบและขั้นตอนการทำผลิตภัณฑ์หม่าที่สะอาดถูกสุขลักษณะ พบว่าหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง เช่น สาธารณสุขอำเภอ ควรให้ความรู้เพิ่มเติมเกี่ยวกับการขอรับรองอาหารปลอดภัยจากสำนักงานคณะกรรมการอาหารและยา (อย.) โดยนำหลักเกณฑ์และวิธีการที่ดีในการผลิตอาหาร มาเป็นเครื่องมือในการส่งเสริมกระบวนการทำผลิตภัณฑ์หม่าทุกขั้นตอน

สรรเพชร อังกิตตระกูล (2553) ได้ทำการวิจัยเรื่อง การพัฒนารูปแบบการจัดการความปลอดภัยเนื้อสัตว์และผลิตภัณฑ์ การศึกษาวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์ เพื่อหารูปแบบของร้านค้าต้นแบบในการผลิตและจำหน่ายหม่าสะอาดและปลอดภัยต่อสุขภาพของผู้บริโภค ตลอดจนห่วงโซ่การผลิต ตั้งแต่คุณภาพของวัตถุดิบจนถึงการทำเป็นผลิตภัณฑ์ โดยใช้การผลิตอาหารตามหลักเกณฑ์วิธีการปฏิบัติที่ดีและนำหลักการ Hazard analysis critical control point (HACCP) มั่นช่วยในการวิเคราะห์ปัจจัยเสี่ยงของการปนเปื้อนเชื้อจุลินทรีย์ก่อโรคอาหารเป็นพิษ ได้แก่ อี โคไล ซัลโมเนลลา และสตาฟีโลคอคคัส ออเรียส นำทางวัตถุดิบอาหารประเภทเนื้อสัตว์และเนื้อสัตว์แช่แข็ง จากการสำรวจพบว่า มีร้านค้าที่ผลิตและจำหน่ายหม่าประมาณ 50 ร้านค้าบริเวณถนนมิตรภาพในเขตอำเภอพล จังหวัดขอนแก่น โดยระยะแรกมีร้านค้าที่สนใจเข้าร่วมโครงการจำนวน 19 ร้าน แต่จากการเก็บตัวอย่างเนื้อสัตว์ เครื่องเทศ และหม่า พบการปนเปื้อนจุลินทรีย์เกินมาตรฐานทั้งหมดโดยเฉพาะการปนเปื้อนในเนื้อสัตว์ซึ่งเป็นวัตถุดิบหลักในการผลิตดังนั้นผู้วิจัยจึงจัดประชุมชี้แจงหลักการผลิตอาหารตามหลักเกณฑ์วิธีการปฏิบัติที่ดี โดยให้ผู้ผลิตทำการปรับปรุงสถานที่และขั้นตอนการผลิตเพื่อวิเคราะห์ปัจจัยเสี่ยงของการปนเปื้อนเชื้อจุลินทรีย์

เทอดไทย ศรีลัมภ์ (2538) ได้ศึกษาวิจัย เรื่องปัญหาเด็กและ เยาวชนไทยในสภาพการปัจจุบันพบว่า สภาพปัญหาเกี่ยวกับเด็กและเยาวชนแบ่งเป็น 5 ด้าน คือ 1) ด้านสุขภาพกาย สุขภาพจิตเด็กและเยาวชนมีแนวโน้มป่วยเป็นโรคเอดส์โรคติดต่อและประสบ อุบัติเหตุเพิ่มขึ้น บางส่วนป่วยหรือตายด้วยโรคหัวใจและมะเร็ง ส่วนหนึ่งก็ป่วยเป็นโรคจิตและ ภาวะแปรปรวนทางจิต สภาพความสมบูรณ์แข็งแรงทางร่างกายเด็กและเยาวชนยังไม่ได้มาตรฐาน 2) ด้านโภชนาการ เด็กมีปัญหาทุพโภชนาการเนื่องมาจากบริโภคอาหารไม่เพียงพอหรือไม่ถูกหลักโภชนาการ บางส่วนมีแนวโน้มของการเกิดภาวะทุพโภชนา สาเหตุจากผู้ปกครองยังขาดความรู้เรื่อง โภชนาการที่ถูกต้อง 3) ด้านสติปัญญาและความสามารถพื้นฐาน เด็กจำนวนมากมีพัฒนาการทาง สติปัญญา อารมณ์ และ

สังคมไม่เหมาะสม สาเหตุจากการเลี้ยงดูที่ไม่ถูกต้อง เด็กและเยาวชนได้รับ การศึกษาขั้นพื้นฐานไม่เพียงพอ ยังมีความรู้พื้นฐานทางวิทยาศาสตร์ไม่สูงพอที่จะก้าวทันต่อการ เปลี่ยนแปลง 4)ด้านการเตรียมเพื่ออาชีพและการมีงานทำเด็กและเยาวชนที่จบการศึกษาชั้น ประถมศึกษาหรือมัธยมศึกษาแล้วไม่มีความรู้และทักษะพื้นฐานที่แท้จริงในการงานหรือการเตรียม ให้มีอาชีพ สาเหตุจากกระบวนการเรียนการสอนในโรงเรียนยังไม่มีประสิทธิภาพเท่าที่ควร 5) ด้านน สังคมวัฒนธรรม จริยธรรมและการเมืองการปกครองเด็กและเยาวชนมีบุคลิกภาพไม่ดีจิตใจไม่ เข้มแข็ง ใช้เวลาในทางที่ไม่เหมาะสม ขาดการรู้จักใช้ และอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติและ สิ่งแวดล้อมขาดการมีส่วนร่วมในการอนุรักษ์และพัฒนาศิลปะชนบธรรมเนียมประเพณีและ วัฒนธรรมอันดีงามของชาติ มีคุณธรรม จริยธรรมและค่านิยมในการดำรงชีวิตที่ไม่เหมาะสม ขาด ความรู้ความเข้าใจด้านการเมืองการปกครองตามระบอบประชาธิปไตย

บทที่ 3

วิธีดำเนินงานวิจัย

การวิจัยเรื่อง กระบวนการถ่ายทอดภูมิปัญญาการทำหม่าสำหรับเด็กและเยาวชนบ้านบัว หมู่ที่ 1 ตำบลบ้านบัว อำเภอเกษตรสมบูรณ์ จังหวัดชัยภูมิ เป็นการวิจัยเชิงคุณภาพ ซึ่งผู้วิจัยนำเสนอวิธีดำเนินการศึกษา มีรายละเอียดของวิธีดำเนินการวิจัย ตามลำดับหัวข้อดังต่อไปนี้

- 3.1 ขอบเขตและวิธีการวิจัย
- 3.2 เครื่องมือการวิจัย
- 3.3 ขั้นตอนการเก็บรวบรวมข้อมูล
- 3.4 การวิเคราะห์ข้อมูล
- 3.5 กิจกรรมวิจัย

3.1 ขอบเขตและวิธีการการวิจัย

3.1.1 ขอบเขตกลุ่มเป้าหมายและวิธีการคัดเลือกกลุ่มเป้าหมาย

ด้านกลุ่มเป้าหมาย

กลุ่มเป้าหมายที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้ คือ เด็กและเยาวชนตำบลบ้านบัว อำเภอเกษตรสมบูรณ์ จังหวัดชัยภูมิ ครูภูมิปัญญาจำนวน 4 คน เด็กและเยาวชนจำนวน 9 คน และคณะผู้วิจัยจำนวน 5 คน

3.1.2 ขอบเขตพื้นที่วิจัยและการคัดเลือกพื้นที่วิจัย

บ้านบัว หมู่ที่ 1 ตำบลบ้านบัว อำเภอเกษตรสมบูรณ์ จังหวัดชัยภูมิ

3.1.3 ขอบเขตเนื้อหา

- 1) ประวัติความเป็นมาและองค์ความรู้ภูมิปัญญาการทำหม่าของชุมชนบ้านบัว หมู่ที่ 1 ตำบลบ้านบัว อำเภอเกษตรสมบูรณ์ จังหวัดชัยภูมิ
- 2) สถานการณ์ปัญหาเด็กและเยาวชนของชุมชนบ้านบัว หมู่ที่ 1 ตำบลบ้านบัว อำเภอเกษตรสมบูรณ์ จังหวัดชัยภูมิ
- 3) กระบวนการถ่ายทอดภูมิปัญญาการทำหม่าสำหรับเด็กและเยาวชนของชุมชนบ้านบัว หมู่ที่ 1 ตำบลบ้านบัว อำเภอเกษตรสมบูรณ์ จังหวัดชัยภูมิ

3.1.4 ขอบเขตเวลา

ผู้วิจัยทำการศึกษาวิจัยตั้งแต่เดือนมกราคม 2565 – มีนาคม 2565

3.2 เครื่องมือการวิจัย

ในการวิจัยเพื่อท้องถิ่นเรื่องกระบวนการถ่ายทอดภูมิปัญญาการทำหม่าสำหรับเด็กและเยาวชนบ้านบัว หมู่ที่ 1 ตำบลบ้านบัว อำเภอเกษตรสมบูรณ์ จังหวัดชัยภูมิ เครื่องมือที่ใช้คือ ประเด็นสัมภาษณ์ และประเด็นประชุมเชิงปฏิบัติการ ซึ่งจะใช้ในขั้นตอนการเก็บข้อมูล สถานการณ์ และเทคนิควิธีการพัฒนาภาวะผู้นำของเด็กและเยาวชนชุมชนบ้านบัว หมู่ที่ 1 ตำบลบ้านบัว อำเภอเกษตรสมบูรณ์ จังหวัดชัยภูมิ

3.3 ขั้นตอนการเก็บรวบรวมข้อมูล

3.3.1 ขั้นตอนการเตรียมทีม

- 1) ประชุมทีมวิจัย เพื่อทำความเข้าใจโครงการและจัดสรรบทบาทหน้าที่ (นักวิจัย เด็ก และเยาวชน ครูภูมิปัญญาและผู้ใหญ่บ้าน)
- 2) ประชุมทำความเข้าใจเครื่องมือการวิจัย

3.3.2 ขั้นตอนการศึกษาและวิเคราะห์ข้อมูล

- 1) เก็บข้อมูลประวัติความเป็นมาและองค์ความรู้ของชุมชนบ้านบัว หมู่ที่ 1 ตำบลบ้านบัว อำเภอเกษตรสมบูรณ์ จังหวัดชัยภูมิ
- 2) เก็บข้อมูลสถานการณ์ปัญหาเด็กและเยาวชนของชุมชนบ้านบัว หมู่ที่ 1 ตำบลบ้านบัว อำเภอเกษตรสมบูรณ์ จังหวัดชัยภูมิ
- 3) เก็บข้อมูลกระบวนการถ่ายทอดภูมิปัญญาการทำหม่าสำหรับเด็กและเยาวชนของชุมชนบ้านบัว หมู่ที่ 1 ตำบลบ้านบัว อำเภอเกษตรสมบูรณ์ จังหวัดชัยภูมิ
- 4) ประชุมทีมวิจัยและผู้เกี่ยวข้องเพื่อวิเคราะห์ข้อมูล

3.4 ขั้นตอนการทดลองปฏิบัติการ

- 1) ประชุมทีมเตรียมการ
- 2) ทดลองปฏิบัติการ
- 3) ประชุมติดตามและบันทึกผลการทดลองปฏิบัติการ

3.5 ขั้นตอนการสรุปผล

- 1) ประชุมสรุปวิเคราะห์ข้อมูลและประเมินแนวทางการพัฒนา
- 2) จัดทำรายงานวิจัย

3.6 การวิเคราะห์ข้อมูล

การวิจัยในครั้งนี้เป็นกระบวนการปฏิบัติการแบบการพัฒนาภาวะผู้นำเด็กและเยาวชนของชุมชนบ้านบัว หมู่ที่ 1 ตำบลบ้านบัว อำเภอเกษตรสมบูรณ์ จังหวัดชัยภูมิ การวิเคราะห์ข้อมูลใช้วิธีการวิเคราะห์เนื้อหา (Content Analysis) โดยนำข้อมูลที่ได้จากการสัมภาษณ์ มาจัดระเบียบแล้ว

3.7 กิจกรรมวิจัย

ทีมวิจัยกระบวนการถ่ายทอดภูมิปัญญาการทำหม่าสำหรับเด็กและเยาวชนบ้านบัว หมู่ที่ 1 ตำบลบ้านบัว อำเภอเกษตรสมบูรณ์ จังหวัดชัยภูมิ ได้ดำเนินการวิจัยตามกรอบและแนวทางการวิจัย โดยมีกิจกรรมสำคัญดังนี้

3.7.1. ช่วงพัฒนาโจทย์วิจัย

1) **ประชุมและพัฒนาโจทย์วิจัย ครั้งที่ 1** วันที่ 2 มกราคม 2564 โดยมีการประชุมแบบลงพื้นที่ โดยมีคนเข้าร่วมประชุมจำนวน 13 คน ประกอบด้วยทีมผู้วิจัย เด็กและเยาวชนชุมชนบ้านบัว หมู่ที่ 1 ตำบลบ้านบัว อำเภอเกษตรสมบูรณ์ จังหวัดชัยภูมิ เพื่อทำความเข้าใจในงานวิจัยของกระบวนการถ่ายทอดภูมิปัญญาการทำหม่าสำหรับเด็กและเยาวชน เพื่อทำความเข้าใจในงานวิจัยกลุ่มหม่า เพื่อพัฒนาโจทย์ที่เกิดจากความต้องการของกลุ่มหม่าและหาหัวหน้าผู้รับผิดชอบโครงการพร้อมทีมวิจัยกลุ่มหม่า

วิธีการ คือ โดยทางผู้ประสานงานวิจัยให้ดูแบบวิจัยงานท้องถิ่นที่ร่างมาเพื่อสร้างความเข้าใจเริ่มแรกให้กับผู้เข้าร่วมประชุมพร้อมทั้งชี้แจงถึงลักษณะการทำงานวิจัยท้องถิ่น ร่วมกันแลกเปลี่ยนสถานการณ์กระบวนการปรับเปลี่ยนสู่การทำหม่าของชุมชนบ้านบัว ในปัจจุบันและที่ผ่านมาการประชุมครั้งนี้พบว่าสถานการณ์ของเด็กและเยาวชนชุมชนบ้านบัว ยังขาดความรู้ ความเข้าใจเกี่ยวกับกระบวนการในการทำหม่า

สิ่งที่เกิดขึ้น คือ ผู้เข้าร่วมวิจัย ผู้เข้าร่วมประชุมมีความเข้าใจวัตถุประสงค์ขั้นตอนกระบวนการวิจัยท้องถิ่นและสะท้อนสถานการณ์ของเด็กและเยาวชนชุมชนบ้านบัว ยังขาดความรู้ ความเข้าใจเกี่ยวกับกระบวนการในการทำหม่า ต้องรอให้ครูภูมิปัญญาในชุมชนเข้ามาให้ความรู้และสอนขั้นตอนกระบวนการในการทำหม่า

2) **ประชุมทำความเข้าใจทีม** เมื่อวันที่ 2 มกราคม 2564 โดยมีการประชุมผ่านระบบ Zoom โดยมีคนเข้าร่วมประชุมจำนวน 5 คน ประกอบด้วย ทีมผู้วิจัย ทำความเข้าใจกับทีมวิจัย เพื่อนำสู่การทำกิจกรรมวิจัย การแบ่งหน้าที่รับผิดชอบของนักวิจัยแต่ละคนและทำข้อตกลงต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้องกับการทำกิจกรรมวิจัย

วิธีการ ทีมผู้วิจัยได้ชี้แจงวัตถุประสงค์ในการทำวิจัยท้องถิ่น ผลลัพธ์ที่เด็กและเยาวชนชุมชนบ้านบัวจะได้รับเมื่อการดำเนินการเสร็จสิ้น จากนั้นให้ผู้เข้าร่วมประชุมได้พูดคุยและนำเสนอสถานการณ์ที่เกิดขึ้น

สิ่งที่เกิดขึ้น คือ ได้ทราบสถานการณ์เด็กและเยาวชนชุมชนบ้านบัวที่เกิดขึ้น โดยเฉพาะสถานการณ์การกระบวนกรถ่ายทอดภูมิปัญญาการทำหม่าสำหรับเด็กและเยาวชนบ้านบัว โดยให้กลุ่มเด็กและเยาวชนได้เข้ามามีบทบาทมีส่วนร่วมในการดำเนินกิจกรรมร่วมคิดร่วมทำในการทำกิจกรรมต่างๆ ของกระบวนการถ่ายทอดภูมิปัญญาการทำหม่า

3) ประชุมออกแบบเครื่องมือวิจัย เมื่อวันที่ 20 กุมภาพันธ์ 2565 โดยมีการประชุมแบบลงพื้นที่ โดยมีคนเข้าร่วมประชุมจำนวน 17 คน ประกอบด้วย ทีมผู้วิจัย เด็กและเยาวชน และตัวแทนครูภูมิปัญญา เพื่อออกแบบเครื่องมือวิจัย ซึ่งจะใช้ในการเก็บข้อมูลตามวัตถุประสงค์

วิธีการ มีการระดมความคิดร่วมกันระหว่างทีมผู้วิจัย เด็กและเยาวชน และตัวแทนครูภูมิปัญญา ตามวัตถุประสงค์ของการวิจัยจากนั้นให้แต่ละคนทำความรู้จักและระดมความคิดเพื่อคิดถามที่จะนำไปใช้เป็นเครื่องมือในการเก็บข้อมูลวิจัยตามคำวิจัยรองได้แก่

- 1) ประวัติความเป็นมาและองค์ความรู้ภูมิปัญญาการทำหม่าของชุมชนบ้านบัว หมู่ที่ 1 ตำบลบ้านบัว อำเภอเกษตรสมบูรณ์ จังหวัดชัยภูมิ
- 2) สถานการณ์ปัญหาเด็กและเยาวชนของชุมชนบ้านบัว หมู่ที่ 1 ตำบลบ้านบัว อำเภอเกษตรสมบูรณ์ จังหวัดชัยภูมิ
- 3) กระบวนการถ่ายทอดภูมิปัญญาการทำหม่าสำหรับเด็กและเยาวชนของชุมชนบ้านบัว หมู่ที่ 1 ตำบลบ้านบัว อำเภอเกษตรสมบูรณ์ จังหวัดชัยภูมิ

เมื่อระดมความคิดเห็นของแต่ละคนเสร็จแล้วมีการนำเสนอและร่วมกันหาข้อสรุปในการตั้งคำถามเพื่อใช้เป็นเครื่องมือในการวิจัยและจัดทำแบบสัมภาษณ์ส่งให้ทางอาจารย์ที่ปรึกษาตรวจสอบเพื่อปรับปรุงแก้ไขและใช้ในการเก็บข้อมูลต่อไป จากนั้นแบ่งและนัดหมายทำกิจกรรมเก็บข้อมูลของกระบวนการถ่ายทอดภูมิปัญญาการทำหม่า ในแต่ละคนและได้ประชุมเก็บรวบรวมข้อมูลแล้วได้ทำการจัดพิมพ์ร่างแบบสัมภาษณ์ส่งให้อาจารย์ที่ปรึกษาตรวจสอบและแก้ไข เมื่อผ่านพิจารณาจากอาจารย์ที่ปรึกษาแล้วก็จะได้นำไปใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูลตามวัตถุประสงค์ในกิจกรรมต่อไป

สิ่งที่เกิดขึ้น คือ กิจกรรมนี้ทีมผู้วิจัยได้เครื่องมือในการออกแบบกิจกรรมผู้วิจัยได้เตรียมข้อมูลที่ใช้ในการสัมภาษณ์และได้ทำความเข้าใจกับแบบสัมภาษณ์ก่อนที่จะนำไปสัมภาษณ์ผู้ปกครอง เด็กและเยาวชนชุมชนบ้านบัว

3.7.2 ช่วงเก็บรวบรวมข้อมูล

1) ลงพื้นที่สัมภาษณ์เก็บข้อมูลประวัติความเป็นมาและองค์ความรู้ภูมิปัญญาการทำหม่าและสถานการณ์ปัญหาเด็กและเยาวชน และกระบวนการถ่ายทอดภูมิปัญญาการทำหม่าสำหรับเด็กและเยาวชนของชุมชนบ้านบัว หมู่ที่ 1 ตำบลบ้านบัว อำเภอเกษตรสมบูรณ์ จังหวัด ครั้งที่ 1 วันที่ 17 กุมภาพันธ์ พ.ศ. 2565 ณ บ้านบัว หมู่ที่ 1 ตำบลบ้านบัว อำเภอเกษตรสมบูรณ์ จังหวัด ชัยภูมิ ผู้เข้าร่วมเก็บข้อมูล เป็นทีมวิจัยจำนวน 4 คน เพื่อลงพื้นที่ไปสำรวจสถานที่ในการการถ่ายทอดภูมิปัญญาการทำหม่าสำหรับเด็กและเยาวชนของชุมชนบ้านบัว

ครั้งที่ 2 วันที่ 16 มีนาคม พ.ศ. 2565 ณ บ้านบัว หมู่ที่ 1 ตำบลบ้านบัว อำเภอเกษตรสมบูรณ์ จังหวัดชัยภูมิ ผู้เข้าร่วมเก็บข้อมูล เป็นทีมวิจัย จำนวน 4 คน เพื่อลงพื้นที่สัมภาษณ์เก็บข้อมูลประวัติความเป็นมาและองค์ความรู้ภูมิปัญญาการทำหม่าและสถานการณ์ปัญหาเด็กและเยาวชน และกระบวนการถ่ายทอดภูมิปัญญาการทำหม่าสำหรับเด็กและเยาวชนของชุมชนบ้านบัว หมู่ที่ 1 ตำบลบ้านบัว อำเภอเกษตรสมบูรณ์ จังหวัดชัยภูมิ กลุ่มเป้าหมายคือ กลุ่มเด็กและเยาวชนจำนวน 8 คน และตัวแทนครูภูมิปัญญา จำนวน 1 คน วิธีการคือ ผู้วิจัยแต่ละคนแบ่งกันสัมภาษณ์กลุ่มเด็กและเยาวชน และตัวแทนครูภูมิปัญญาโดยใช้ เครื่องมือแบบสัมภาษณ์ให้ผู้วิจัยเป็นผู้สัมภาษณ์และอธิบายแบบสัมภาษณ์ตามวัตถุประสงค์ สิ่งที่เกิดขึ้น กลุ่มเด็กและเยาวชนให้ความร่วมมือในการให้ข้อมูลในด้านเนื้อหาเรื่องเด็กแว้น การติโตเซี่ยล และเรื่องไม่ช่วยพ่อแม่ทำงานบ้าน แต่ยังพบปัญหาคือเด็กที่ได้นัดหมายไว้บางคนไม่อยู่บ้าน จึงไม่สามารถสัมภาษณ์ได้ครบทุกคนตามที่กำหนดไว้

2) ประชุมทีมวิจัยเพื่อรวบรวมและสรุปข้อมูลเกี่ยวกับประวัติความเป็นมาและองค์ความรู้ภูมิปัญญาการทำหม่าและสถานการณ์ปัญหาเด็กและเยาวชน และกระบวนการถ่ายทอดภูมิปัญญาการทำหม่าสำหรับเด็กและเยาวชนของชุมชนบ้านบัว หมู่ที่ 1 ตำบลบ้านบัว อำเภอเกษตรสมบูรณ์ จังหวัดชัยภูมิ วันที่ 16 มีนาคม พ.ศ. 2565 ณ ชุมชนบ้านบัว หมู่ที่ 1 ตำบลบ้านบัว อำเภอเกษตรสมบูรณ์ จังหวัดชัยภูมิ ผู้ร่วมประชุมทีมวิจัยจำนวน 4 คน ได้ประชุมร่วมกันเพื่อรวบรวมและสรุปข้อมูลเกี่ยวกับประวัติความเป็นมาและองค์ความรู้ภูมิปัญญาการทำหม่าและสถานการณ์ปัญหาเด็กและเยาวชน และกระบวนการถ่ายทอดภูมิปัญญาการทำหม่าสำหรับเด็กและเยาวชนในพื้นที่วิจัย

วิธีการ คือ แบ่งหน้าที่ของแต่ละคนในการรวบรวมแบบสัมภาษณ์ของกระบวนการถ่ายทอดภูมิปัญญาการทำหม่า ออกเป็นแต่ละด้านตามวัตถุประสงค์ และนำมาสรุปรวบรวมกัน

สิ่งที่เกิดขึ้น คือผู้วิจัยเข้าร่วมประชุมทีม สรุปข้อมูลวัตถุประสงค์ขั้นตอนตามกระบวนการวิจัยท้องถิ่นและสะท้อนสถานการณ์ปัญหาของเด็กและเยาวชนชุมชนบ้านบัว และยังขาดข้อมูลในบางส่วนจากการลงสัมภาษณ์

3.7.3 กิจกรรมชั้นทดลองปฏิบัติการ

1) การประชุมคืนข้อมูลให้กับชุมชน วันที่ 31 สิงหาคม 2565 ณ.ชุมชนบ้านบัว หมู่ที่ 1 ตำบลบ้านบัว อำเภอเกษตรสมบูรณ์ จังหวัดชัยภูมิ ผู้เข้าร่วมจำนวน 13 คน ประกอบด้วย ทีมวิจัยหลัก ครูภูมิปัญญา เด็กและเยาวชน วัตถุประสงค์เพื่อคืนข้อมูลที่ได้จากการสำรวจ และการวิเคราะห์ให้กับปัญหา เด็กและเยาวชนชุมชนบ้านบัว และออกแบบกิจกรรมทดลองปฏิบัติการ

(1) กิจกรรมคืนข้อมูลให้กับชุมชน โดยมีการพูดคุยกับเด็กและเยาวชนชุมชนบ้านบัวเกี่ยวกับสถานการณ์ปัญหาเด็กในชุมชนบ้านบัว และข้อมูลที่จัดเก็บแบบสัมภาษณ์เสร็จ

สิ่งที่เกิดขึ้น ผู้วิจัยได้นำข้อมูลที่ลงเก็บสัมภาษณ์มาสะท้อนคืนข้อมูลให้กับเด็กและเยาวชน ผู้ปกครองและผู้นำชุมชน เกิดการออกแบบกิจกรรมร่วมกันเพื่อลดปัญหาของเด็กและเยาวชนในชุมชน

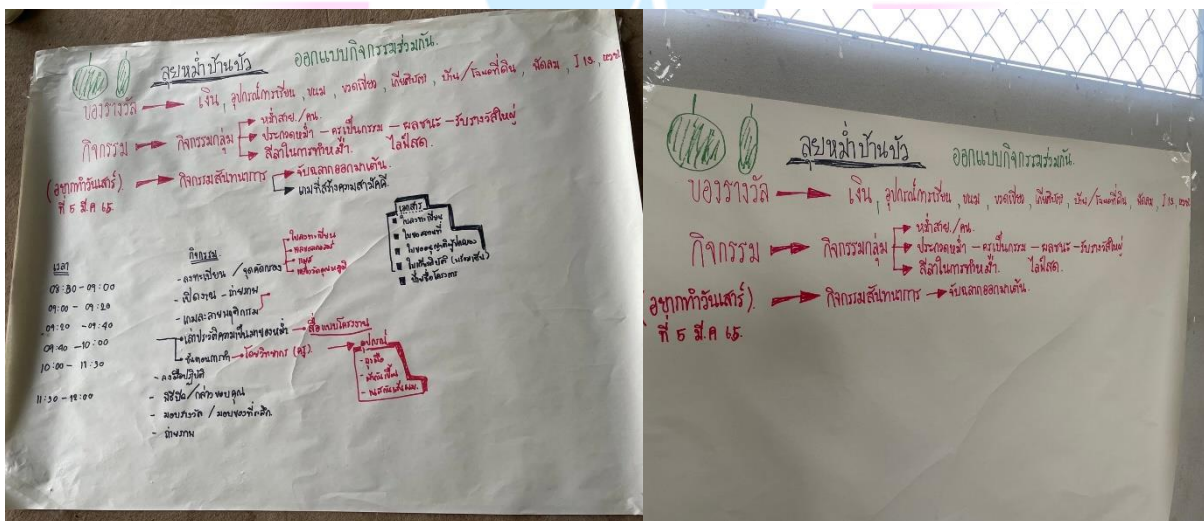
ภาพที่ 3.1 การคืนข้อมูลให้กับชุมชน

(2) ทีมผู้วิจัยและเด็กและเยาวชนของชุมชนบ้านบัว มีการประชุมร่วมกันเพื่อออกแบบกิจกรรมในการหากระบวนการถ่ายทอดภูมิปัญญาการทำหม่าสำหรับเด็กและเยาวชนบ้านบัว หมู่ที่ 1 ตำบลบ้านบัว อำเภอเกษตรสมบูรณ์ จังหวัดชัยภูมิ

สิ่งที่เกิดขึ้น ผู้เข้าร่วมประชุมได้มีส่วนร่วมในการออกแบบกิจกรรมร่วมกัน โดยมีการแสดงความคิดเห็น ออกแบบกระบวนการจัดกิจกรรม คือ มีการบรรยายให้ความรู้เกี่ยวกับประวัติความเป็นมาของหม่าบ้านบัว ให้ความรู้เกี่ยวกับปัญหาของเด็กและเยาวชน มีการเล่นเกมส์ ให้ของรางวัล มีการสาธิตการทำหม่าจากครูภูมิปัญญาและลงมือปฏิบัติทำหม่าด้วยตัวเอง จากการวิเคราะห์ของทีมผู้วิจัยและผู้เข้าร่วมประชุม มีความรู้ ความเข้าใจในกิจกรรมที่ออกแบบร่วมกันมากขึ้น

ภาพที่ 3.2 ภาพประชุมเพื่อออกแบบกิจกรรม

ภาพที่ 3.3 ทีมผู้วิจัยร่วมประเมินกิจกรรม

2) กิจกรรมการให้ความรู้ในการทำหม่า กิจกรรมนี้จัดขึ้นในวันที่ 4 กันยายน พ.ศ. 2565 กลุ่มเป้าหมายที่เข้าร่วมกิจกรรมในครั้งนี้ คือ ครูภูมิปัญญา เด็กและเยาวชน จำนวน 13 คน วัตถุประสงค์ 1) เพื่อให้เด็กและเยาวชน มีความรู้ความเข้าใจเรื่องประวัติความเป็นมาและขั้นตอนทำหม่า

(1) กิจกรรมอบรมให้ความรู้เรื่องประวัติความเป็นมาของหม่า อธิบายให้ความรู้เกี่ยวกับการทำหม่า ตั้งแต่สมัยก่อน เริ่มต้นจากหม่าตุ๋สวน ซึ่งเป็นเจ้าของต้นตำหรับหม่าของชุมชนบ้านบัว หมู่ที่ 1 ตำบลบ้านบัว อำเภอเกษตรสมบูรณ์ จังหวัดชัยภูมิ ได้มีการคิดค้นวิธีถนอมเนื้อวัว เพื่อให้เนื้อวัวไม่เน่าเสีย โดยเริ่มจากการนำใบตองมาห่อเนื้อ แต่ก็ยังมีประสบปัญหาการมีน้ำหยดออกมาจากเนื้อวัว (หรือเรียกภาษาชาวบ้านว่า สัมเนื้อวัว) ตู๋สวนจึงคิดวิธีไม่ให้น้ำหยดออกจากใบตอง โดยพัฒนามาจากไส้กรอก พอพัฒนามาเป็นไส้กรอกน้ำก็ไม่หยดแล้วเนื่องจากไส้กรอกมันเข้าฝัก และยังมีเศษพอกหม่าที่ติดออกที่เหลือจากการห่อหม่า ซึ่งสามารถนำไปแปรรูปทำเป็นอย่างอื่นได้ เช่น การนำไปตากแห้งแล้วนำมาทอดให้กรอบ หรือการนำไปย่างในเตาถ่านจะทำให้กลิ่นหอม เพื่อนำมารับประทานกับข้าวเหนียวร้อน ๆ

สิ่งที่เกิดขึ้น กลุ่มเด็กและเยาวชนที่เข้าร่วมกิจกรรมได้รู้ประวัติความเป็นมาของหม่า ชุมชนบ้านบัว ได้องค์ความรู้ภูมิปัญญาการทำหม่าของชุมชนบ้านบัว และได้เรียนรู้ขั้นตอนวิธีการถนอมเนื้อ

อุปสรรค คือ เด็กและเยาวชนบางคน ยังไม่มีความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับประวัติความเป็นมาของหม่า และเรื่องการทำหม่าที่เป็นเอกลักษณ์ของชุมชนบ้านบัว

3) กิจกรรมการทดลองลงมือปฏิบัติฝึกทำหม่า ทีมผู้วิจัยได้เตรียมวัสดุอุปกรณ์ในการทำหม่าไว้เป็น 2 ชุด ประกอบด้วย เนื้อวัว ตับ กระทะสั้ว กระทะเทียม เกลือ ผงชูรสเพื่อให้รสชาติกลมกล่อม และได้แบ่งกลุ่มครูภูมิปัญญา เด็กและเยาวชนออกเป็น 2 กลุ่ม โดยแต่ละกลุ่มจะมีครูภูมิปัญญาเป็นคนสอนกลุ่มละ 2 คน ในการลงมือปฏิบัติของการทำหม่า วิธีการทดลองจะประกอบไปด้วยขั้นตอน ดังต่อไปนี้ 1) นำเนื้อ ตับ ม้าม เข้าเครื่องบดให้ละเอียด 2) บดกระทะเทียมทิ้งเปลือกให้ละเอียดแล้วเติมข้าวสุกลงไปเคล้าให้ทั่ว จึงใส่ลงในเนื้อบด 3) เติมเกลือป่น ข้าวคั่ว ลงไปเคล้ากับเนื้ออย่าให้ทั่วกันจนเหนียว 4) ยัดเนื้อบดลงไปไส้หมูแล้วใช้ด้ายหนาๆ มัดเป็นข้อๆ 5) นำหม่าที่ได้ไปผึ่งลมไว้ในร่มให้แห้ง

สิ่งที่เกิดขึ้น กลุ่มเด็กและเยาวชนที่เข้าร่วมกิจกรรมได้ความรู้เกี่ยวกับการทดลองฝึกทำหม่า ชุมชนบ้านบัว และได้เรียนรู้ขั้นตอนวิธีการถนอมเนื้อ

อุปสรรค คือ เด็กและเยาวชนบางคน ยังไม่เข้าใจในขั้นตอนการทำหม่า เพราะการทำหม่ามีขั้นตอนการทำที่ละเอียดมาก

ภาพที่ 3.4 อบรมให้ความรู้ประวัติความเป็นมาและขั้นตอนทำหม้ออธิบายให้ความรู้เกี่ยวกับการทำหม้อ

ภาพที่ 3.5 กิจกรรมการลงมือปฏิบัติในการทำหม้อ

ภาพที่ 3.6 กิจกรรมการลงมือปฏิบัติในการทำหม้อ

4) **สรุปประเมินกิจกรรม** กิจกรรมนี้จัดขึ้นในวันที่ 4 กันยายน พ.ศ.2565 กลุ่มเป้าหมายที่เข้าร่วมกิจกรรมในครั้งนี้ คือ กลุ่มเด็กและเยาวชนชุมชนบ้านบัว จำนวน 9 คน และครูภูมิปัญญา จำนวน 4 คนวัตถุประสงค์ 1) เพื่อประเมินกระบวนการถ่ายทอดภูมิปัญญาการทำหม่าสำหรับเด็กและเยาวชนของชุมชนบ้านบัว

กระบวนการที่ใช้ คือ ให้สมาชิกครูภูมิปัญญา กลุ่มเด็กและเยาวชนชุมชนบ้านบัว บอกความรู้สึกของการจัดกิจกรรมในครั้งนี้และประเมินผลหลังการทำกิจกรรมว่ากลุ่มเด็กและเยาวชนชุมชนบ้านบัว มีความรู้ความเข้าใจและกิจกรรมจัดขึ้นมากน้อยเพียงใด

สิ่งที่เกิดขึ้น ผู้เข้าร่วมกิจกรรม ได้ความรู้ ความเข้าใจ ในกิจกรรมกระบวนการถ่ายทอดภูมิปัญญาการทำหม่าสำหรับเด็กและเยาวชน ผู้ปกครองได้รู้ปัญหาของเด็กและเยาวชนในชุมชนบ้านบัว เด็กและเยาวชนได้รู้ถึงประวัติความเป็นมาของหม่าในชุมชนตนเอง และเรียนรู้ขั้นตอนในการลงมือปฏิบัติการทำหม่าจากครูภูมิปัญญา และเยาวชนได้ความรู้เรื่องของดีของชุมชนที่จะสามารถนำไปต่อยอดหรือเผยแพร่ในการทำประโยชน์ต่างๆได้

ภาพที่ 3.7 สรุปกิจกรรม

3.7.4 กิจกรรมขั้นสรุปและจัดทำรายงาน

1) กิจกรรมการประชุมและสรุปผลการวิจัย หลังจากการทดลองปฏิบัติการทำหม่าโดยการทำกิจกรรมร่วมกับเด็กและเยาวชน ครูภูมิปัญญา และทีมวิจัยได้ทำการประชุมสรุปผล เมื่อวันที่ 7 กันยายน 2565 เพื่อสรุปวิเคราะห์ข้อมูลโดยภาพรวมและแบ่งหน้าที่ในการเขียนรายงานวิจัย โดยการสรุปผล จากการวิจัยได้สรุปทบทวนกระบวนการดำเนินงานตั้งแต่การเริ่มทำโครงการจนการสิ้นสุด

โครงการ และผลลัพธ์การวิจัยที่เป็นการเปลี่ยนแปลงที่เกิดขึ้น ทั้งต่อทีมวิจัย นักศึกษา เด็กและเยาวชนชุมชนบ้านบัว

2) การจัดทำรายงาน ทีมวิจัยได้มีการนัดสมาชิกในกลุ่ม ในช่วงเวลาหลังเลิกเรียนหรือเวลาว่างมาเขียนรายงานร่วมกัน ที่ได้ตีความและแบ่งหัวข้อในการเขียนรายงาน โดยมี การศึกษาแนวทางการเขียนรายงานจากตัวอย่างที่อาจารย์สอน แบ่งกันเขียนและได้มีหัวหน้าทีมทำหน้าที่ตรวจสอบความถูกต้องก่อนส่งรายงานให้อาจารย์ตรวจ เมื่อได้รับข้อเสนอแนะจากอาจารย์มีการประชุมทีมทำความเข้าใจร่วมกันและช่วยกันปรับปรุงรายงานให้เสร็จสมบูรณ์

บทที่ 4 ผลการวิจัย

งานวิจัยเรื่องกระบวนการถ่ายทอดภูมิปัญญาการทำหม่าของชุมชนบ้านบัว หมู่ที่ 1 ตำบลบ้านบัว อำเภอเกษตรสมบูรณ์ จังหวัดชัยภูมิ มีวัตถุประสงค์เพื่อ 1) เพื่อศึกษาประวัติความเป็นมาและองค์ความรู้ภูมิปัญญาการทำหม่าของชุมชนบ้านบัว หมู่ที่ 1 ตำบล บ้านบัว อำเภอเกษตรสมบูรณ์ จังหวัดชัยภูมิ 2) เพื่อศึกษาสถานการณ์ปัญหาเด็กและเยาวชนชุมชนบ้านบัว หมู่ที่ 1 ตำบลบ้านบัว อำเภอเกษตรสมบูรณ์ จังหวัดชัยภูมิ 3) เพื่อศึกษากระบวนการการถ่ายทอดภูมิปัญญาการทำหม่าสำหรับเด็กและเยาวชนชุมชนบ้านบัว หมู่ที่ 1 ตำบลบ้านบัว อำเภอเกษตรสมบูรณ์ จังหวัดชัยภูมิ ในการนำเสนอผลงานวิจัยครั้งนี้ คณะผู้วิจัยจะนำเสนอผลงานวิจัยเพื่อต่อบัณฑิตประสงค์ ตามลำดับหัวข้อดังต่อไปนี้

4.1 ประวัติความเป็นมา และองค์ความรู้ภูมิปัญญาการทำหม่าของชุมชนบ้านบัว หมู่ที่ 1 ตำบล บ้านบัว อำเภอเกษตรสมบูรณ์ จังหวัดชัยภูมิ

4.2 สถานการณ์ปัญหาเด็กและเยาวชนชุมชนบ้านบัว หมู่ที่ 1 ตำบลบ้านบัว อำเภอเกษตรสมบูรณ์ จังหวัดชัยภูมิ

4.3 กระบวนการการถ่ายทอดภูมิปัญญาการทำหม่าสำหรับเด็กและเยาวชนชุมชนบ้านบัว หมู่ที่ 1 ตำบลบ้านบัว อำเภอเกษตรสมบูรณ์ จังหวัดชัยภูมิ

4.1 ประวัติความเป็นมา และองค์ความรู้ภูมิปัญญาการทำหม่าของชุมชนบ้านบัว หมู่ที่ 1 ตำบลบ้านบัว อำเภอเกษตรสมบูรณ์ จังหวัดชัยภูมิ

4.1.1 ประวัติความเป็นมาของภูมิปัญญาการทำหม่า

ประวัติความเป็นมาของหม่าเป็นการถนอมอาหารอีสานที่มีมานานมากจนไม่แน่ชัดว่าเกิดขึ้นครั้งแรกที่ไหนหรือประมาณปีพ.ศ. ไตแต่สืบเนื่องมาจากบรรพบุรุษเข้าป่าล่าสัตว์ได้นเนื้อสัตว์เช่น กุ้ง กวาง วัวป่า ฯลฯ ถ้ามีไม่มากก็นำมาปรุงสดทำมากจนเหลือก็ต้องหาวิธีถนอมอาหารโดยวิธีการย่างไฟหรือตากแห้งแล้วแต่ชอบยังมีการถนอมอาหารที่ให้รสชาติแปลกแตกต่างอีกมากมายหม่าก็เป็นอย่างหนึ่งที่นิยมถนอมอาหารกันสามารถเก็บไว้ได้นานยังมีรสชาติเฉพาะตัว หม่าบ้านบัว ได้ชื่อว่า "หม่าตำนานรัก" พรานป่าไปล่าสัตว์บนภูเขี้ยว-ภูคิงในอดีต ซึ่งต้องใช้เวลา 1-3 เดือน ในการเดินทางไป-กลับ พอล่าสัตว์ป่าได้ ก็คิดหาวิธีถนอมอาหารมาฝากลูก-เมีย ที่รออยู่บ้าน โดยที่เนื้อสัตว์ไม่เน่าเสีย พรานจึงสับเนื้อ ผสมตับ คลุกข้าวเหนียวและเกลือที่พกติดตัวไป ยัดใส่ในกระเพาะของสัตว์หรือลำไส้ของสัตว์ เพื่อหมักหรือถนอมให้เก็บไว้ได้นาน เพื่อเป็นของฝากภรรยา พอกลับถึงบ้านนำมาชิม ปรากฏว่า มีรสชาติอร่อย เป็นที่ชอบใจภรรยา จึงถือเป็นภูมิปัญญาท้องถิ่นและเป็นอาหารพื้นบ้าน

ที่นิยมรับประทาน สืบมาตั้งแต่สมัยบรรพบุรุษ - ปัจจุบัน "หม่า" จึงเป็นอาหารพื้นบ้าน ที่มีชื่อเสียงโด่งดัง โดยในปัจจุบันนิยมทำจากเนื้อวัว หรือเนื้อหมู ผสมกับตับ กระทียม เกลือ บดให้ละเอียด บรรจุไว้ในกระเพาะสัตว์ เนื่องจากเป็นการแปรรูปอาหารจากภูมิปัญญาที่เก็บไว้นานถึง 3 เดือน ปัจจุบันหม่าได้กลายเป็นอาหารพื้นเมืองของจังหวัดชัยภูมิเป็นที่นิยมรับประทานเป็นกับข้าวหรือกับแกล้มเป็นอาหารที่มีชื่อเสียงโด่งดังของจังหวัดชัยภูมิโดยเฉพาะภาคอีสานจึงนิยมซื้อเป็นของขวัญฝากชั้นนำที่สำคัญจนกลายเป็นสัญลักษณ์ของจังหวัดชัยภูมิหม่าจึงเป็นประเภทอาหารพื้นบ้านที่สำคัญประจำจังหวัดชัยภูมิได้รับการรับรองอาหารปลอดภัยอีกด้วย

หม่าบ้านบัว ตำบลบ้านบัว อำเภอเกษตรสมบูรณ์ จังหวัดชัยภูมิ มีการริเริ่มทำมาตั้งแต่ พ.ศ. 2546 ช่วงแรกมีการทำหม่าโดยนายสมาน นราพล อายุ 70 ปี หมอยาสมุนไพรและปราชญ์ชาวบ้าน บ้านเก่าน้อย หมู่ที่ 3 ต.บ้านบัว อ.เกษตรสมบูรณ์ เป็นผู้ย่อนเกร็ดเรื่องราวความอร่อยของอาหารชิ้นซ้อชิ้นนี้ให้ฟังกันหลายสิบปีก่อน นายจุม โสสมวงษะ นักมวยฝีมือดีชาวขอนแก่นตอนฝูงควายออกจากบ้านไปเลี้ยงบริเวณหนองบัว ซึ่งชาวบ้านใช้น้ำกินน้ำใช้ แต่คราวนั้นแล้งมากจึงตัดสินใจจะขายควายให้ชาวบ้านฆ่าเป็นอาหาร ปรากฏว่าคนเกษตรสมบูรณ์ไม่นิยมรับประทานเนื้อควาย เมื่อไม่มีใครรับซื้อจึงทดลองนำเนื้อเศษมาตากแห้งขายราคาคิดเป็นมัดละ หรือเป็นจิก จิกละ 1 บาท ส่วนเนื้อสันขาหลัง ตับ ม้าม นำมาสับรวมกันนำเกลือ ข้าวเหนียวสุก กระทียมบด ลงผสมคลุกเคล้าให้เข้ากันตามสูตรเฉพาะ แล้วยัดใส่เข้าไปในส่วนที่เป็นไส้ หรือถุงน้ำดีที่ทำความสะอาดไว้แล้ว ตากแดดหมักไว้ 2-3 วัน จึงนำออกขายได้วิธีซ้อขายใช้เหรียญ 1 บาทวัดขนาด ไส้เล็กราคาตั้งไว้ที่ 10 บาทใหญ่ก็แพงขึ้นด้วยรสชาติที่อร่อยถูกใจจึงดึงดูดให้ผู้คนบ้านบัวกลับมานิยมกินเนื้อควายและหม่าตามๆกัน ช่วงหลังคนหนุ่มที่ไปเรียนมวยด้วยก็ร่วมทำ หนึ่งในนั้น นายสวน พลธรรม ชาวบ้านบัว อาสาเป็นคนสับเนื้อนานวันเข้าได้รับความเอ็นดูได้รับสูตรมาทำหม่า แต่ดัดแปลงส่วนผสมเป็นของตัวเองให้ตรงใจผู้บริโภคยิ่งขึ้น แล้วสืบทอดให้ นายมานะ พลธรรมบุตรชาย เปิดร้านชื่อ “หม่าตุ๊สวน” เจ้าแรกของบ้านบัวมากว่า 50 ปี ขณะนี้ยังต่อยอดรูปแบบ “หม่า” มีทั้งท่อนยาวและก้อนกลมใหญ่ มีทั้งหมูและปลา กินกับข้าวหรือเป็นกับแกล้มตามชอบใจ อย.รับรองแล้วอาหารปลอดภัย

1) การทำหม่าในอดีต

การทำหม่าในอดีตนำเนื้อสัตว์ที่เหลือรับประทานในแต่ละมื้อเก็บรักษาโดยการตากแห้งและมีการคิมนำเนื้อสัตว์ มาสับ แล้วใส่เกลือ และบรรจุไว้ในลำไส้ใหญ่และกระเพาะวัวและควาย เพื่อเก็บไว้ได้นาน จะมีรสชาติออกเปรี้ยว อร่อย จึงเรียกว่า"หม่า"ตั้งแต่นั้นเป็นต้นมาและประชาชนในหมู่บ้านบัว ได้ดำเนินการแปรรูปอาหารจากเนื้อสัตว์ทำเป็นหม่า(ใช้เนื้อวัวหรือเนื้อหมู)ในสมัยก่อนไม่มีตู้เย็นในการเก็บรักษาอาหารสด คนอีสานจึงหาวิธีการถนอมอาหารโดยการนำเนื้อสัตว์มาหมัก เพื่อเก็บไว้รับประทานต่อมาในปัจจุบันได้คิดค้นวิธีการทำหม่าขึ้นใหม่ โดยในปัจจุบันนิยมทำจากเนื้อวัวหรือเนื้อหมู ผสมกับตับ กระทียม เกลือ บดให้ละเอียด บรรจุไว้ในกระเพาะสัตว์ เนื่องจากเป็นการ

แปรรูปอาหารจากภูมิปัญญาที่เก็บไว้นานถึง 3 เดือน เป็นที่นิยมบริโภคมากที่สุดทั้งในและต่างจังหวัด โดยเฉพาะภาคอีสานและนิยมซื้อเป็นของกินของฝากชั้นนำสัญลักษณ์ที่สำคัญจังหวัดชัยภูมิ เพื่อเป็นสินค้าที่ระลึก โดยทำไว้กินเองและแบ่งปันให้กับเพื่อนบ้านซึ่งมีรสชาติเป็นที่ถูกใจซึ่งหม่าเป็นผลิตภัณฑ์ที่มีชื่อเสียงในท้องถิ่นจนถึงปัจจุบัน

2) การรวมกลุ่มทำหม่า

คุณอรสา จุลชาติ อายุ 40 ปี บ้านเลขที่ 120 ชาวบ้านบัว ตำบลบ้านบัว อำเภอเกษตรสมบูรณ์ ได้เล่าว่ามีการรวมกลุ่มทำหม่าซึ่งขนาดนั้นเองพื้นที่บ้านบัว ตำบลบ้านบัว มีผู้ทำหม่าอยู่แล้ว 3 ราย ครั้งแรกที่ออกสู่ตลาดทำครั้งละ 5 กิโลกรัม ทั้งใส่กรอกอีสานและหม่าโดยเริ่มทำเป็นทางการเมื่อต้นปี 2546 เริ่มแรกขายไม่ได้เนื่องจากเป็นผู้ค้ารายใหม่ทำครั้งหนึ่งขาย 3-4 วันกว่าจะหมด จากนั้นจึงเริ่มทำใหม่ช่วงเวลานั้นเอง ทางราชการให้การสนับสนุนผลิตภัณฑ์จากชุมชนโดยให้ซื้อสินค้าว่าหนึ่งตำบล หนึ่งผลิตภัณฑ์ เน้นการผลิตโดยอาศัยภูมิปัญญาดั้งเดิมเมื่อเป็นเช่นนี้ อำเภอเกษตรสมบูรณ์ โดยนายอำเภอและสำนักงานพัฒนาชุมชนอำเภอจึงให้การสนับสนุนชาวบ้านที่ผลิตใส่กรอกอีสานและหม่าด้วยการให้ความรู้จากการฝึกอบรมกระบวนการผลิตให้มีคุณภาพสะอาด ถูกสุขอนามัย มีชาวบ้านให้ความสนใจเข้าอบรมกันหลายราย หลังจากนั้นต่างก็แยกย้ายไปทำของใครของมันมีหลายรายในบ้านบัว แต่ด้วยรสชาติจัดจ้านกว่าของเจ้าอื่นทำให้ได้รับความสนใจจากลูกค้ามากขึ้นยอดขายจึงค่อยค่อยเพิ่มขึ้นอย่างต่อเนื่องจากครั้งละ 5 กิโลกรัมเป็นวันละห้าถึง 10 กิโลกรัม เพิ่มเป็นวันละ 10 ห้าถึง 20 กิโลกรัม ในช่วงกิจการท่องเที่ยวต่างๆจากการเผยแพร่ของคุณสิทธิชัย พรทิพย์ หัวหน้าสำนักงานพัฒนาชุมชน อำเภอเกษตรสมบูรณ์ จังหวัดชัยภูมิบอกว่าปัจจุบันมีผู้ประกอบการรายย่อยที่ทำเป็นครั้งคราวอีกเกือบ 50 ราย ในจำนวน 12 ราย ที่จดทะเบียนผลิตใส่กรอกอีสานและหม่าคืดน้ำหนักรวมอย่างละ 12 - 15 กิโลกรัม เป็นอย่างน้อยใช้เนื้อหมูและเนื้อวัวที่เป็นวัตถุดิบรายละ 10 กิโลกรัม/วัน เป็นอย่างน้อยรวม 12 รายจะต้องใช้เนื้อหมูและเนื้อวัววันละประมาณ 450 ถึง 500 กิโลกรัมช่วงเทศกาลเพิ่มขึ้นอีกเท่าตัว และมีผู้ประกอบการที่จดทะเบียนและผู้ประกอบการที่ไม่จดทะเบียนรวมแล้วเกือบ 50 ราย

3) หน่วยงานมาส่งเสริม

การส่งเสริมการทำหม่าบ้านบัวมีหน่วยงานที่ส่งเสริม คือ สาธารณสุขอำเภอบ้านบัวและพัฒนาชุมชน เข้ามาให้ความรู้เพิ่มเติมเกี่ยวกับการขอรับรองอาหารปลอดภัยจากสำนักงานคณะกรรมการอาหารและยา (อย.มา) โดยนำหลักเกณฑ์และวิธีการที่ดีในการผลิตอาหาร (Good manufacturing practice) มาเป็นเครื่องมือในการส่งเสริมกระบวนการทำผลิตภัณฑ์หม่าทุกขั้นตอน ได้มีโครงการรัฐบาลของนายกทักษิณ ชินวัตร ชื่อโครงการสินค้า OTOP ของดีของชุมชน ได้มีหน่วยงานอุตสาหกรรม หน่วยงานปศุสัตว์ หน่วยงานการพาณิชย์ และหน่วยงานที่เกี่ยวข้องเข้ามา

สนับสนุนสินค้า OTOP ของดีของชุมชน และได้เอาข้อมูลของสินค้า OTOP ของชุมชนไปลงในระบบไอที ที่เกี่ยวกับสินค้า OTOP ของชุมชนทำให้คนเริ่มรู้จักหมู่บ้านบัว จึงเป็นสาเหตุที่ทำให้หมู่บ้านบัวเริ่มมีชื่อเสียงขึ้นมา ชาวบ้านหรือกลุ่มที่สนใจในเรื่องการทำมาค้าได้มีการจัดประชุม อบรมเกี่ยวกับการโฆษณาของดีของชุมชน โดยมีกลุ่มหม่าเครือข่ายจังหวัดชัยภูมิหรือเรียกอีกอย่างหนึ่งว่า ผู้ประกอบการรายเดี่ยว เป็นผู้เข้าร่วมอบรม หน่วยงานหลักที่สนับสนุนการอบรมจะมีหน่วยงานระดับอำเภอ อย่างเช่น หน่วยงานพัฒนาชุมชนของอำเภอ หน่วยงานอุตสาหกรรม หน่วยงานปศุสัตว์ หน่วยงานการพาณิชย์ โดยมีผู้เข้าร่วมในการอบรมของจังหวัดชัยภูมิ 50 คน ในแต่ละร้านส่งตัวแทนมาเข้าร่วมการอบรม และได้มีการจัดบูธในงานเจ้าพ่อพญาแลที่เป็นนิทรรศการประจำจังหวัดชัยภูมิ และอีกที่หนึ่งคือ เมืองทองธานีจังหวัดกรุงเทพมหานคร ที่กลุ่มหม่าชัยภูมิได้ไปจัดบูธที่นั่น ทำให้หม่าเริ่มถูกเป็นที่รู้จักและแพร่หลายในหลายๆจังหวัด

4) รายได้จากการทำหม่า

จากการสัมภาษณ์สมาชิกกลุ่มทำหม่าบ้านบัวจำนวน 7 ราย พบว่ารายได้เฉลี่ยจากการทำหม่าขายในปัจจุบัน วันปกติ 2-5 วันรายได้ 2,000-3,000บาท/วัน รายเดือนเฉลี่ยประมาณ 13,000 บาท/เดือนในช่วงเทศกาลเพิ่มขึ้นอีกเท่าตัวด้วย เพราะคนนิยมซื้อไปเป็นของฝาก และเป็นร้านที่ติดถนน เป็นทางผ่านเหมาะแก่การซื้อฝาก เหตุนี้เองหมู่บ้านเล็กๆอย่างบ้านบัว ตำบลบ้านบัว จึงมีกระแสเงินหมุนเวียนจากระบบการผลิตไส้กรอกอีสานและหม่าจำหน่ายมากกว่าวันละ 50,000 บาท กรณีของผู้ประกอบการที่จดทะเบียนและถ้ารวมผู้ประกอบการที่ไม่จดทะเบียนอีกเกือบ 50 ราย จะมีเงินหมุนเวียนวันละประมาณสองล้านบาทช่วงสงกรานต์มีเทศกาลกินไส้กรอกกินหม่าของอำเภอเกษตรสมบูรณ์จัดขึ้นที่อำเภอเฉพาะ 12 รายที่จดทะเบียนขึ้น รายผลิตภัณฑ์ได้ 900,000 กว่าบาท ถือเป็นรายได้ที่ดีของอำเภอเล็กๆในช่วงเวลาสั้นๆเพียง 5 วัน ส่วนต้นทุนในการผลิตไส้กรอกอีสานหรือหม่า นั้นใช้เนื้อหมูสันนอก 7 กิโลกรัมกิโลกรัมละ 140 บาทคิดเป็นเงิน 980 บาท มันหมู 3 กิโลกรัม กิโลกรัมละ 35 บาทคิดเป็นเงิน 100 บาทกระเทียม 1.5 กิโลกรัมคิดเป็นเงิน 120 บาทเกลือ 200 กรัม น้ำตาลทรายหนึ่งช้อนโต๊ะ ข้าวเหนียวหนึ่ง 100 กรัมผงชูรส 50 กรัม ทั้งหมดคิดเป็นเงิน 100 บาทรวมต้นทุนไส้กรอกหรือหม่าต่อน้ำหนัก 11.5 กิโลกรัม 1,300 บาท เมื่อทำแล้วไส้กรอกหรือหม่าจะแห้งลงไปอีก น้ำหนักจะเหลืออยู่ที่ 10 กิโลกรัมขายกิโลกรัมละ 200 บาทจะได้กำไร 700 บาทโดยประมาณ ส่วนหม่าก็เหมือนกันใช้เนื้อวัวสันนอก 8.5 กิโลกรัมกิโลกรัมละ 300 บาทคิดเป็นเงิน 2,550 บาท ตับวัว 1.5 กิโลกรัมกิโลกรัมละ 120 บาทเป็นเงิน 180 บาทกระเทียม 1.5 กิโลกรัมคิดเป็นเงิน 120 บาทเกลือ 200 กรัม น้ำตาลทรายหนึ่งช้อนโต๊ะข้าวเหนียวหนึ่ง 100 กรัมผงชูรส 50 กรัมคิดเป็นเงิน 100 บาทรวมต้นทุนหม่าทั้งหมด 2,930 บาท เมื่อทำหม่าเสร็จแล้ว ได้หม่า 11.5 กิโลกรัมและตากแห้งจะเหลือน้ำหนัก 10 กิโลกรัมขายกิโลกรัมละ 400 บาทจะได้กำไรประมาณ 1,170 บาท เมื่อคิดผลประกอบการที่ได้หักค่าใช้จ่ายแล้วจะเห็นว่าพวกผลกำไรต่อปริมาณการผลิตไม่มาก คิดเสมือนว่าได้

ค่าแรงงานของตนเองและเมื่อหักค่าใช้จ่ายอื่นๆ เช่น ค่าไฟ ค่าน้ำ ค่าลูกจ้าง ถ้าไรก็จะลดลงอีกแต่สิ่งที่ได้คือเป็นธุรกิจครอบครัวได้ทำงานอยู่กับบ้านไม่ต้องไปไกลจากครอบครัวรายได้ขนาดนี้ก็เพียงพอกับการเป็นอยู่จะมีรายได้เพิ่มขึ้นมาอีกนิตก็เป็นช่วงฤดูท่องเที่ยวเฉลี่ยๆกันไปแต่ละเดือนแต่ละปีทำให้กรอกอีสานและหม่าขายเป็นธุรกิจครอบครัวคุณอรสาบอกว่าอยู่ได้สบายๆ

4.1.2 องค์ความรู้ ภูมิปัญญาการทำหม่า

1) ความรู้เรื่องการเลือกวัตถุดิบ

การทำหม่านั้นใช้วัตถุดิบ และเครื่องปรุงที่สามารถหาได้ง่าย โดยจะใช้เนื้อหมู หรือเนื้อวัว และตับ เป็นส่วนผสมหลักที่ใช้ในการทำวัตถุดิบหลักคือเนื้อวัวและเนื้อหมู จะเลือกใช้เฉพาะส่วนที่เนื้อสันและสะโพกเนื้อต้องใช้น้ำสดจะเป็นเนื้อสันในหรือเนื้อก้อนแร่อ่าพังผืดเส้นเอ็นหรือไขมันที่ติดอยู่ออกให้หมด ส่วนตับใช้ตับสด ใหม่ ไม่มีจุดลายบนเนื้อตับ ใสหรือกระเพราะหมูที่นำมายัดไส้หลังจากผสมหม่าเสร็จต้องใช้น้ำหรือกระเพราะหมูที่สะอาดต้องล้างด้วยน้ำเกลือจนสะอาด

2) ความรู้การเลือกเครื่องเทศ

ส่วนผสมเครื่องเทศที่ใช้เป็นสูตรของชาวบ้านของชุมชนบ้านบัว ได้แก่ กระเทียม พริกไทย เกลือ และผงชูรส โดยกำหนดว่าถ้าใช้เนื้อวัว 85 เปอร์เซ็นต์ ส่วนผสมทั้งหมดจะใช้ปริมาณ 15 เปอร์เซ็นต์กระเทียมต้องเป็นกระเทียมที่เปลือกเปลือกเสร็จแล้ว และเกลือที่ใช้ส่วนมากคือดอกเกลือมีลักษณะเป็นผลึกที่ไม่เด่นชัดนัก เมื่อเทียบกับเกลือชนิดอื่นๆ และ รสชาติของดอกเกลือนั้นจะกลมกล่อมไม่เค็มมากนัก สามารถเปลี่ยนรสชาติของอาหารจานนั้นให้กลมกล่อมขึ้นมาได้ และข้าวสุกที่ใช้จะต้องข้าวที่หนึ่งใหม่ๆร้อนๆ

3) ความรู้การเลือกใช้วัสดุ/อุปกรณ์

การเลือกใช้วัสดุอุปกรณ์ของการทำหม่าอย่างแรกเราต้องมีกะละมังใหญ่ไว้ผสมวัตถุดิบเข้าด้วยกันและต้องมีช้อนในการตักเครื่องเทศ เพื่อความสะดวกเราต้องมีถุงมือ ผ้ากันเปื้อน และผ้าคลุมหัวเพื่อไม่ให้เส้นผมร่วงลงไปอาหาร โดยวัสดุอุปกรณ์ที่สำคัญมีดังนี้ (1) กะละมัง (2) ถุงมือ (3) ช้อน (4) หมวกคลุมผม (5) ผ้ากันเปื้อน

4) ความรู้เรื่องเทคนิควิธีการทำ

(1) นำเนื้อวัว ที่เตรียมไว้มาใส่เครื่องบดให้ละเอียด เมื่อบดไปได้สักครึ่ง ใส่ตับที่เตรียมไว้ลงไปบดผสมกัน หลังจากนั้นนำกระเทียมที่เตรียมไว้ไปบดผสมกับเนื้อ และตับที่บดไปแล้ว

(2) นำส่วนผสมเนื้อ ตับ กระเทียมที่บดแล้วใส่กะละมัง นำข้าวเหนียวหนึ่งแฉั้วร้อนแล้วใส่ในส่วนผสม เติมเกลือเครื่องปรุงรส นวดคลุกเคล้าให้เข้ากัน

(3) นำส่วนผสมทั้งหมดลงในเครื่องผสมใช้เวลาจนส่วนผสมในเครื่องผสมให้เนื้อเข้ากัน ประมาณ 20-30 นาที

(4) ตักขึ้นมาจากเครื่องผสมใส่ชามอ่าง แล้วปั้นเป็นก้อนกลม ๆ ชั่งให้ได้ปริมาณ 250 กรัม บรรจุส่วนผสม ของเนื้อที่ทำไว้ ใส่กระเพาะเล็กหมูที่ได้เตรียมไว้ อัดให้แน่นใช้ไม้กลัดข้างบน ถูกระเพาะหลังจากที่บรรจุใส่เรียบร้อยแล้ว และมัดด้วยเชือกหรือด้ายขาวให้แน่นแล้วใช้กรรไกรตัด กระเพาะส่วนที่เหลือจากการมัดนำไปตากแดด 1-2 ชั่วโมง ให้แห้งแล้วนำมาตากไว้ในร่มที่มีลมโกรก ต่อ 3-4 วัน นำมาเก็บในโรงผลิตที่มีอากาศถ่ายเทสะดวก สามารถนำมา ประกอบอาหารรับประทาน หรือจำหน่าย

5) ความรู้ด้านการเก็บรักษา

ในการเก็บรักษาและการถนอมอาหาร คือ เป็นวิธีการที่ดำเนินการเพื่อรักษาสภาพ หรือลดความเสียหายอันจะก่อให้เกิดการแปรสภาพของสิ่งนั้นๆ วิธีการเก็บรักษาหม่าเพื่อถนอมอาหาร คนสมัยก่อนไม่ได้มีตู้เย็นจึงใช้วิธีเก็บรักษาหม่าโดยการนำหม่าไปตากแดดหรือเก็บไว้ในราวไม้ไผ่ที่มี อากาศถ่ายเทไม่ให้ความชื้นแต่ปัจจุบันนั้นควรเก็บไว้ในตู้เย็นหรือช่องฟรีซ สามารถนำแบ่งออกมา รับประทานได้เรื่อยๆ การแช่ในช่องฟรีซนั้นสามารถเก็บรักษาได้ประมาณ 1 เดือน หากมากกว่านั้นจะ ทำให้เสียรสชาติได้ ในกรณีที่เก็บไว้ข้างนอกตู้เย็น หม่า สามารถอยู่นอกตู้เย็นได้ 2-3 วัน ซึ่งเมื่ออยู่นอกตู้เย็นจะทำให้หม่าเปรี้ยวขึ้นเรื่อยๆ แต่ก็จะไม่เสีย วิธีการเก็บรักษาและการถนอมหม่าซึ่งจะช่วย ให้เก็บอาหารประเภทนี้ได้ยาวนานขึ้นหรือจัดเก็บไว้เป็นระยะเวลายาวนานทั้งนี้ต้องเหมาะสมกับ สภาพแวดล้อมในการจัดเก็บอาหารชนิดนั้นๆ เช่น มีอุณหภูมิหรือความชื้นที่เหมาะสม ตลอดจนอาจ เกี่ยวข้องกับบรรจุภัณฑ์เพื่อป้องกันการเสื่อมสภาพด้านคุณค่าทางโภชนาการของอาหารรวมทั้ง ป้องกันการเจริญเติบโตของจุลินทรีย์ ที่ทำให้เกิดโรคในอาหารด้วยนำหม่าที่ผ่านการแปรรูปมาแช่ใน ช่องแช่แข็งเพื่อให้เก็บรักษาหม่า สามารถทำให้หม่าอยู่ในสภาพคงเดิมได้นานหลายเดือนอีกด้วย

6) ความรู้ด้านการขาย หรือ การตลาด

ด้านการตลาดส่วนมากจะมีร้านเป็นของตัวเอง ซึ่งมีการเข้าร่วมโครงการหนึ่งตำบล หนึ่งผลิตภัณฑ์ (OTOP) คือจะมีการขายหน้าร้านอยู่ที่หน้าบ้านส่วนมากจะตั้งร้านติดถนนใหญ่ ซึ่งเป็น ทางผ่านของคนสัญจรไปมา ก็จะแวะซื้ออยู่เป็นประจำ ในช่วงเทศกาลมักจะขายได้ปริมาณมาก เนื่องจากหม่าสามารถเป็นของฝากให้กับญาติพี่น้อง และคนอื่นๆได้ ผู้คนจึงนิยมนำหม่าไปเป็นของ ฝาก และยังมีการขายทางออนไลน์ จะมีเพจร้านเมื่อมีคนมาสั่งซื้อจะมีการจัดส่งตามออเดอร์ลูกค้าที่สั่ง และจัดส่งสินค้าทางไปรษณีย์ เทคนิควิธีทางการขายจะมีการกำหนดราคาตามลูกค้า คือ การ กำหนดราคาตามที่เราคิดว่า ลูกค้าจะเต็มใจจ่าย กำหนดราคาตามตลาด คือการกำหนดราคาตาม คู่แข่งในตลาด ซึ่งอาจจะต่ำมากจนเราจะมีกำไรน้อย

7) องค์ความรู้และเคล็ดลับสำคัญอื่น ๆ

คุณอรสา จุลชาติ อายุ 40 ปี บ้านเลขที่ 120 ชาวบ้านบัว ตำบลบ้านบัว อำเภอเกษตรสมบูรณ์ ได้เผยเคล็ดลับการทำให้อร่อยดังนี้ เนื้อ ต้องใช้เนื้อสด ตับใช้ตับสดใหม่ นำส่วนผสมทั้งหมดที่ใส่ไว้เข้าเครื่องบดให้ละเอียดพร้อมกับเครื่องปรุงโดยบดเนื้อกับตับกรณีหมาหรือใส่กรอกอีสานใช้หมักกับมันหมูปดให้ละเอียดแล้วจึงใส่เครื่องปรุงทั้งกระเทียมเกลือน้ำตาล ผงชูรส แล้วบดให้เข้ากันอีกครั้ง จากนั้นนำหยอดใส่ลงในไส้หมูที่ล้างสะอาด แล้วจากนั้นหั่นเป็นท่อนๆ ส่วนรสชาติจะเป็นอย่างไรขึ้นอยู่กับผู้ประกอบการจะปรุงรสแบบใดจากการที่นำภูมิปัญญาดั้งเดิมของบรรพบุรุษมาต่อยอดดัดแปลงให้เหมาะสมเกิดเป็นผลิตภัณฑ์พื้นบ้านไส้กรอกอีสานกับหม่าภายใต้ชื่อ ”อนามัย” สาเหตุที่ใช้ชื่อนี้เพราะสามีคุณอรสาเป็นผู้อำนวยการโรงพยาบาลส่งเสริมสุขภาพบ้านเตื่อ ตำบลบ้านบัว จึงต้องการเน้นคุณภาพที่ถูกสุขลักษณะอนามัย 100%

4.2 สถานการณ์ปัญหาเด็กและเยาวชนชุมชนบ้านบัว หมู่ที่ 1 ตำบลบ้านบัว อำเภอเกษตรสมบูรณ์ จังหวัดชัยภูมิ

4.2.1 สถานการณ์ปัญหาเด็กติดโซเชียล

จากการลงพื้นที่ไปสำรวจเด็กและเยาวชนในพื้นที่ จำนวน 13 คน ผลสำรวจพบว่าเด็กและเยาวชนติดโซเชียลจำนวน 4 คน ซึ่งพฤติกรรมการติดโซเชียลของเด็กบางคนมีการแบ่งช่วงเวลาในการเล่น คือ 2 ชั่วโมง ในช่วงเวลาก่อนเข้านอน และบางคนมีพฤติกรรมติดโทรศัพท์คือเล่นทั้งวัน มีพฤติกรรมรุนแรง ได้แก่ การทุบโทรศัพท์ หรือ ขว้างสิ่งของภายในบ้าน เพราะ เกิดจากการเล่นเกมส์แพ้ เป็นต้น ในส่วนของประเภทของโซเชียลที่เด็กและเยาวชนชุมชนบ้านบัวนิยมเล่นมักจะเป็น แอปพลิเคชัน ดังนี้ 1.Tiktok 2.Instagram 3.Youtube 5.Facebook 6.Messenger 7.เกมส์ Free Fire 8.เกมส์ Rov 9.เกมส์ Pub g จึงเกิดปัญหาและผลกระทบตามมา คือ ปัญหาสุขภาพ พักผ่อนไม่เพียงพอ สายตาสั้น บางคนเล่นจนไม่ยอมกินข้าวทำให้เป็นโรคกระเพาะ เกิดผลกระทบต่อการเรียน ตื่นสาย เป็นต้น

บทสัมภาษณ์เด็ก

นางสาวกานต์ อายุ 16 ปี เด็กชุมชนบ้านบัว ตำบลบ้านบัว อำเภอเกษตรสมบูรณ์ จังหวัดชัยภูมิ “เล่นโทรศัพท์เป็นบ้างเวลา เช่น ตอนไปโรงเรียนก็จะเล่นตอนพักเที่ยงและเวลาหลังเลิกเรียนหลังจากที่ทำการบ้านและงานบ้านช่วยผู้ปกครองเสร็จ ส่วนในตอนกลางคืนก็จะเล่นไม่เกิน 4 ทุ่ม ของแต่ละวัน แอปพลิเคชันที่เล่นมากที่สุดจะเป็นTiktok,Instagram,Youtube ,Facebook ,Messenger ส่วนมากมักจะดูสื่อต่างประเทศอย่างเช่น คลิปเต้น หนังสืรี่ส์จีน พอดูแล้วก็อยากแต่งตัวเลียนแบบไอดอลที่ชอบ” (สัมภาษณ์ วันที่ 10 มีนาคม 2565)

เด็กหญิงนิดา อายุ 12 ปี เด็กชุมชนบ้านบัว ตำบลบ้านบัว อำเภอเกษตรสมบูรณ์ จังหวัดชัยภูมิ “จะเล่นโทรศัพท์เป็นเวลา ซึ่งผู้ปกครองเป็นผู้กำหนดเวลาในการเล่น อย่างเช่นต้องทำการบ้านเสร็จก่อนถึงจะเล่นได้ เมื่อเล่นถึง 2 ชั่วโมงแล้วถึงจะให้หยุดเล่นและไปทำกิจกรรมอื่นๆ อย่างเช่น ชีจรรย์านเล่น ไปเล่นเครื่องออกกำลังกายที่สาธารณะหมู่บ้าน แอปพลิเคชันที่เล่นมากที่สุดก็จะเป็น Tiktok, Youtube ” (สัมภาษณ์ วันที่ 10 มีนาคม 2565)

เด็กชายจีโน่ อายุ 12 ปี เด็กชุมชนบ้านบัว ตำบลบ้านบัว อำเภอเกษตรสมบูรณ์ จังหวัดชัยภูมิ “เล่นโทรศัพท์ประจำหลังจากที่เลิกเรียนแล้ว พอมาถึงบ้านก็จะนัดเพื่อนมาจับกลุ่มเล่นเกมกันที่บ้านตนเอง แอปพลิเคชันที่เล่นมากที่สุดก็จะเป็น เกมส์ Free Fire, เกมส์ Rov, เกมส์ Pub g” (สัมภาษณ์ วันที่ 10 มีนาคม 2565)

เด็กชายปรมา อายุ 12 ปี เด็กชุมชนบ้านบัว ตำบลบ้านบัว อำเภอเกษตรสมบูรณ์ จังหวัดชัยภูมิ “เล่นโทรศัพท์เกือบตลอดเวลา เล่นจนไม่หลับไม่นอนในตอนกลางคืน อาศัยนอนตอนเช้าในช่วงวันหยุด ตื่นมาก็เที่ยง มีการนำเงินที่ผู้ครองให้ไว้ซื้อขนมไปเติมเกมส์ มากสุดก็ 500 บาทตนเอง แอปพลิเคชันที่เล่นมากที่สุดก็จะเป็น เกมส์ Free Fire, เกมส์ Rov, เกมส์ Pub g ” (สัมภาษณ์ วันที่ 10 มีนาคม 2565)

บทสัมภาษณ์ผู้ปกครอง

นางสุ อายุ 65 ปี ผู้ปกครองของเด็กชุมชนบ้านบัว ตำบลบ้านบัว อำเภอเกษตรสมบูรณ์ จังหวัดชัยภูมิ “ลูกชอบเล่นโทรศัพท์พร้อมกับเปิดโทรทัศน์ทิ้งไว้ พอถามว่าทำไมเปิดไว้ก็บอกว่าดูอยู่แต่ก็สังเกตเห็นว่าดูแต่โทรศัพท์ไม่ได้ดูโทรทัศน์ ส่วนมากจะเล่นเกมส์จะมีพฤติกรรมแบบพูดคำหยาบและอารมณ์เสียในการเล่น ” (สัมภาษณ์ วันที่ 10 มีนาคม 2565)

นางรัส อายุ 37 ปี ผู้ปกครองของเด็กชุมชนบ้านบัว ตำบลบ้านบัว อำเภอเกษตรสมบูรณ์ จังหวัดชัยภูมิ “ส่วนมากน้องจะรู้เวลาในการเล่น และแม่จะจำกัดเวลาเล่นเพื่อไม่ให้น้องสายเสียและกระทบถึงสุขภาพน้อง และน้องก็เชื่อฟังแม่ดี” (สัมภาษณ์ วันที่ 10 มีนาคม 2565)

นางเพียร อายุ 49 ปี ผู้ปกครองของเด็กชุมชนบ้านบัว ตำบลบ้านบัว อำเภอเกษตรสมบูรณ์ จังหวัดชัยภูมิ “หลานจะคุยโทรศัพท์ในตอนกลางคืนจนดึก จะจับโทรศัพท์ตลอดเวลา เข้าห้องน้ำก็เข้าไปด้วย ไปไหนมาไหนก็เอาไปด้วย ” (สัมภาษณ์ วันที่ 10 มีนาคม 2565)

นางวรรณ อายุ 51 ปี ผู้ปกครองของเด็กชุมชนบ้านบัว ตำบลบ้านบัว อำเภอเกษตรสมบูรณ์ จังหวัดชัยภูมิ “ลูกมีการไปจับกลุ่มกับเพื่อนเล่นโทรศัพท์ ส่วนมากจะพากันเล่นเกมส์ และมีการขอเงินไปเติมเน็ตโทรศัพท์ทุกวัน” (สัมภาษณ์ วันที่ 10 มีนาคม 2565)

4.2.2 ปัญหาเด็กไม่ช่วยพ่อแม่ทำงาน

จากการลงพื้นที่ไปสำรวจเด็กและเยาวชนในพื้นที่ จำนวน 13 คน ผลสำรวจพบว่าเด็กและเยาวชนมีปัญหาไม่ช่วยพ่อแม่ทำงาน จำนวน 3 คน ซึ่งเด็กและเยาวชนชุมชนบ้านบัวในบางครอบครัวผู้ปกครองมีการฝึกให้ช่วยทำงานบ้าน อย่างเช่น การล้างจาน กวาดบ้าน ถูบ้าน กรอกน้ำ ทำกับข้าว เป็นต้น เพื่อเป็นการฝึกให้เด็กรู้ถึงสิ่งที่ควรทำและเป็นหน้าที่ของเด็กที่ผู้ปกครองมอบหมายให้รับผิดชอบ ซึ่งเด็กในบางคนเมื่อถึงเวลาที่ต้องทำงานบ้านก็จะรู้หน้าที่ของตนเองโดยที่ผู้ปกครองไม่ได้บอกและเด็กบางคนมีพฤติกรรมขี้เกียจ เมื่อผู้ปกครองบอกจะมักพูดคำว่า เตียว แปป รู้แล้ว และมีอาการหงุดหงิด ซึ่งสื่อถึงพฤติกรรมก้าวร้าว จึงเกิดปัญหาครอบครัว คือ ผู้ปกครองจะชอบบ่นเมื่อไม่ทันใจ ส่งผลกระทบให้เด็กไม่ค่อยอยากอยู่บ้าน เด็กบางคนออกไปเตะบอลกับเพื่อนๆจนดึกแล้วจึงค่อยกลับบ้าน ในส่วนของการแก้ไขปัญหานี้ได้แก่ ผู้ปกครองจะพยายามไม่บ่น และพยายามพูดด้วยความใจเย็น เป็นต้น

บทสัมภาษณ์เด็ก

นางสาวกานต์ อายุ 16 ปี เด็กชุมชนบ้านบัว ตำบลบ้านบัว อำเภอเกษตรสมบูรณ์ จังหวัดชัยภูมิ “หลังจากเลิกเรียน ก็จะช่วยผู้ปกครองทำงานบ้านประจำอย่างเช่น ทำกับข้าว หุงข้าว กวาดบ้าน กรอกน้ำ ” (สัมภาษณ์ วันที่ 10 มีนาคม 2565)

เด็กหญิงนิดา อายุ 12 ปี เด็กชุมชนบ้านบัว ตำบลบ้านบัว อำเภอเกษตรสมบูรณ์ จังหวัดชัยภูมิ “หลังจากที่เลิกเรียนและทำการบ้านเสร็จ ก็จะมีช่วยงานบ้านบ้านพี่สาวเล็กๆน้อยๆ อย่างเช่น ช่วยกวาดบ้าน ช่วยกรอกน้ำ ” (สัมภาษณ์ วันที่ 10 มีนาคม 2565)

เด็กชายจีโน่ อายุ 12 ปี เด็กชุมชนบ้านบัว ตำบลบ้านบัว อำเภอเกษตรสมบูรณ์ จังหวัดชัยภูมิ “จะช่วยบ้างเป็นบางครั้ง แต่ส่วนมากจะเป็นผู้ปกครองที่ทำ” (สัมภาษณ์ วันที่ 10 มีนาคม 2565)

เด็กชายปรมา อายุ 12 ปี เด็กชุมชนบ้านบัว ตำบลบ้านบัว อำเภอเกษตรสมบูรณ์ จังหวัดชัยภูมิ “มีทำงานบ้านช่วยผู้ปกครองบ้างเป็นบางครั้ง อย่างเช่น เก็บถ้วยชามเวลากินเสร็จ มีล้างจานช่วยผู้ปกครองเป็นบางครั้ง แต่ส่วนมากผู้ปกครองจะเป็นคนทำ” (สัมภาษณ์ วันที่ 10 มีนาคม 2565)

บทสัมภาษณ์ผู้ปกครอง

นางสุ อายุ 65 ปี ผู้ปกครองของเด็กชุมชนบ้านบัว ตำบลบ้านบัว อำเภอเกษตรสมบูรณ์ จังหวัดชัยภูมิ “เวลาใช้ลูกให้ช่วยทำงานบ้านก็จะบอกว่า เตียวก่อน แปป จนเวลาผ่านไปก็ยังไม่ลุกไปทำ จนผู้ปกครองไปทำเองตลอด ” (สัมภาษณ์ วันที่ 10 มีนาคม 2565)

นางรัส อายุ 37 ปี ผู้ปกครองของเด็กชุมชนบ้านบัว ตำบลบ้านบัว อำเภอเกษตรสมบูรณ์ จังหวัดชัยภูมิ “ลูกรู้จักหน้าที่ของตนเอง เมื่อถึงเวลาจะไปทำงานบ้านโดยที่ผู้ปกครองไม่ต้องบอก” (สัมภาษณ์ วันที่ 10 มีนาคม 2565)

นางเพียรทอง เงินลาด อายุ 49 ปี ผู้ปกครองของเด็กชุมชนบ้านบัว ตำบลบ้านบัว อำเภอเกษตรสมบูรณ์ จังหวัดชัยภูมิ “หลานมีการช่วยทำกับข้าว หุงข้าว หนึ่งข้าว กรอกน้ำ กวาดบ้านเป็นประจำ” (สัมภาษณ์ วันที่ 10 มีนาคม 2565)

นางวรรณ อายุ 51 ปี ผู้ปกครองของเด็กชุมชนบ้านบัว ตำบลบ้านบัว อำเภอเกษตรสมบูรณ์ จังหวัดชัยภูมิ “น้องไม่ชอบช่วยทำงานบ้าน แต่จะชอบออกไปทำอย่างอื่น เช่น ออกไปนา ไปหาปลา จะชอบช่วยทำงานอย่างอื่นมากกว่า อย่างเช่น ช่วยลุงสีข้าว งานบ้านไม่ค่อยชอบทำ ” (สัมภาษณ์ วันที่ 10 มีนาคม 2565)

4.2.3 ปัญหาเด็กแว้น

จากการลงพื้นที่ไปสำรวจเด็กและเยาวชนในพื้นที่ จำนวน 13 คน ผลสำรวจพบว่าเด็กและเยาวชนมีปัญหาเด็กแว้น จำนวน 2 คน เด็กและเยาวชนชุมชนบ้านบัวมีการรวมกลุ่มกันในเวลาหลังเลิกเรียนที่โรงเรียนและศูนย์เยาวชนซึ่งอยู่ติดหมู่บ้าน เพื่อจะมีการแข่งรถหรือแว้นรถกัน ก่อให้เกิดปัญหาเสียงดังของท่อรถบวกรบกวนชาวบ้านในหมู่บ้าน ส่งผลกระทบบางบ้านที่มีเด็กเล็กและผู้สูงอายุที่ต้องการการพักผ่อน และเกิดการพลาดรถล้มทำให้บาดเจ็บ ลำบากผู้ปกครองพาไปรักษา ในส่วนของการแก้ปัญหา ผู้ปกครองจะเก็บกุญแจรถไว้กับตนเอง และพยายามเตือนหรือบอกไม่ให้เกิดพฤติกรรมเหล่านั้น

บทสัมภาษณ์เด็ก

นางสาวกานต์ อายุ 16 ปี เด็กชุมชนบ้านบัว ตำบลบ้านบัว อำเภอเกษตรสมบูรณ์ จังหวัดชัยภูมิ “ไม่ค่อยได้ขับซิมอเตอร์ไซด์ เพราะผู้ปกครองไม่ค่อยอนุญาตให้จับรถเท่าไร ส่วนมากจะได้ใช้รถตอนออกไปซื้อของและไปโรงเรียน ” (สัมภาษณ์ วันที่ 10 มีนาคม 2565)

เด็กหญิงนิดา อายุ 12 ปี เด็กชุมชนบ้านบัว ตำบลบ้านบัว อำเภอเกษตรสมบูรณ์ จังหวัดชัยภูมิ “ขับรถไม่เป็น ส่วนมากซ้อนท้ายผู้ปกครองหรือพี่สาวเวลาออกไปซื้อของ ” (สัมภาษณ์ วันที่ 10 มีนาคม 2565)

เด็กชายจีโน่ อายุ 12 ปี เด็กชุมชนบ้านบัว ตำบลบ้านบัว อำเภอเกษตรสมบูรณ์ จังหวัดชัยภูมิ “พอกลับจากโรงเรียนก็จะเปลี่ยนชุดแล้วขับรถออกไปหาเพื่อนรวมกลุ่มกัน แข่งรถ แล้วครั้งหนึ่งที่รถล้มจากการชิงรถกัน” (สัมภาษณ์ วันที่ 10 มีนาคม 2565)

เด็กชายปรมา อายุ 12 ปี เด็กชุมชนบ้านบัว ตำบลบ้านบัว อำเภอเกษตรสมบูรณ์ จังหวัดชัยภูมิ “ส่วนมากจะไปชิงรถกับเพื่อน ไม่ค่อยได้เอารถตัวเองไปเพราะผู้ปกครองไม่ให้เอาไป ” (สัมภาษณ์ วันที่ 10 มีนาคม 2565)

บทสัมภาษณ์ผู้ปกครอง

นางสุ อายุ 65 ปี ผู้ปกครองของเด็กชุมชนบ้านบัว ตำบลบ้านบัว อำเภอเกษตรสมบูรณ์ จังหวัดชัยภูมิ “มีการช้อนกุญแจไว้เพื่อไม่ให้น้องใช้รถ แต่บางครั้งก็ช้อนไม่ทัน มีวันหนึ่งกลับมาแล้วมีบาดแผลกลับ พอถามว่าไปโดนไรมาก็ตอบมาเตะตระกร้อแล้วหกล้ม แต่ความเป็นจริงคือ ชิงรถแล้วยกล้อจนเป็นเหตุทำให้รถล้มจนได้บาดแผลมา” (สัมภาษณ์ วันที่ 10 มีนาคม 2565)

นางรัส อายุ 37 ปี ผู้ปกครองของเด็กชุมชนบ้านบัว ตำบลบ้านบัว อำเภอเกษตรสมบูรณ์ จังหวัดชัยภูมิ “ไม่ค่อยให้จับรถเพราะน้องขับรถไม่แข็งกลัวน้องรถล้ม ส่วนมากจะให้น้องขับไปโรงเรียนและขับไปซื้อของ” (สัมภาษณ์ วันที่ 10 มีนาคม 2565)

นางเพียร อายุ 49 ปี ผู้ปกครองของเด็กชุมชนบ้านบัว ตำบลบ้านบัว อำเภอเกษตรสมบูรณ์ จังหวัดชัยภูมิ “น้องเลิกเรียนมาก็จับรถออกไปเลย แม่ไม่ให้ขับก็ไม่ฟัง” (สัมภาษณ์ วันที่ 10 มีนาคม 2565)

นางวรรณ อายุ 51 ปี ผู้ปกครองของเด็กชุมชนบ้านบัว ตำบลบ้านบัว อำเภอเกษตรสมบูรณ์ จังหวัดชัยภูมิ “ส่วนมากไม่ให้ลูกจับรถเพราะถ้าได้จับก็จะชอบแว่นรถเสียงดังรอบหมู่บ้าน บอกก็ไม่ฟัง บางทีก็ยิ่งบอกยิ่งทำใส่” (สัมภาษณ์ วันที่ 10 มีนาคม 2565)

4.3 กระบวนการถ่ายทอดภูมิปัญญาการทำหม่าสำหรับเด็กและเยาวชนชุมชนบ้านบัว หมู่ที่ 1 ตำบลบ้านบัว อำเภอเกษตรสมบูรณ์ จังหวัดชัยภูมิ

จากการได้ข้อมูลกระบวนการถ่ายทอดภูมิปัญญาการทำหม่าสำหรับเด็กและเยาวชนชุมชนบ้านบัว หมู่ที่ 1 ตำบลบ้านบัว อำเภอเกษตรสมบูรณ์ จังหวัดชัยภูมิ คณะผู้วิจัยได้นำข้อมูลดังกล่าวมาวางแนวทางและการปฏิบัติการกระบวนการถ่ายทอดภูมิปัญญาการทำหม่าสำหรับเด็กและเยาวชนชุมชนบ้านบัว หมู่ที่ 1 ตำบลบ้านบัว อำเภอเกษตรสมบูรณ์ จังหวัดชัยภูมิ ดังนี้

4.3.1 การวิเคราะห์กระบวนการถ่ายทอดภูมิปัญญาการทำหม่าสำหรับเด็กและเยาวชนชุมชนบ้านบัว หมู่ที่ 1 ตำบลบ้านบัว อำเภอเกษตรสมบูรณ์ จังหวัดชัยภูมิ

1) การวิเคราะห์ข้อมูลกระบวนการถ่ายทอดภูมิปัญญาการทำหม่าสำหรับเด็กและเยาวชนชุมชนบ้านบัว หมู่ที่ 1 ตำบลบ้านบัว อำเภอเกษตรสมบูรณ์ จังหวัดชัยภูมิ

จากข้อมูลที่ได้ ผู้วิจัยสรุปวิเคราะห์กระบวนการถ่ายทอดภูมิปัญญาการทำหม่าสำหรับเด็กและเยาวชนชุมชนบ้านบัว หมู่ที่ 1 ตำบลบ้านบัว อำเภอเกษตรสมบูรณ์ จังหวัดชัยภูมิ

เพื่อให้ได้แนวกระบวนการการถ่ายทอดภูมิปัญญาการทำหม่าสำหรับเด็กและเยาวชนชุมชนบ้านบัว ประกอบด้วย 1) แนวคิด / ความเชื่อ 2) ความรู้ 3) ทักษะ / การปฏิบัติ

ตารางที่ 4.1 แสดงแนวทางกระบวนการการถ่ายทอดภูมิปัญญาการทำหม่าสำหรับเด็กและเยาวชนชุมชนบ้านบัว

ประเด็น	จุดอ่อน	จุดแข็ง	แนวทางการพัฒนา
ด้านสถานการณ์ ปัญหาของเด็กและ เยาวชนชุมชนบ้านบัว	เด็กและเยาวชนมี พฤติกรรมติโตไซเซียล ไม่ช่วยพ่อแม่ทำงาน บ้าน เด็กแว้น ส่งผลให้ เกิดพฤติกรรมที่ไม่ เหมาะสม	ชุมชนบ้านบัวมีหม่าที่ เป็นเอกลักษณ์ของ ชุมชนและยังเป็นที่ นิยมของผู้คนในชุมชน	ให้ความรู้เชิง ปฏิบัติการ
ความรู้	ไม่มีความรู้ในเรื่อง ประวัติความเป็นมา ของหม่าและวิธีการทำ หม่า	มีครุภูมิปัญญาของ ชุมชนที่มีความรู้ เกี่ยวกับประวัติความ เป็นมาของหม่าและ วิธีการทำหม่าแก่เด็ก และเยาวชน	อบรมให้ความรู้ เกี่ยวกับประวัติความ เป็นมาของหม่าและ วิธีการทำหม่าแก่เด็ก และเยาวชน
ทักษะ / การปฏิบัติ	เด็กและเยาวชนไม่เคย มีการทดลองลงมือ ปฏิบัติในการทำหม่า ทำให้ขาดความรู้และ ทักษะในการทำหม่า	มีครุภูมิปัญญาให้ ความรู้และมาสอนวิธี ในการทำหม่า	อบรมให้ความรู้เรื่อง การทำหม่า

จากการวิเคราะห์กระบวนการการถ่ายทอดภูมิปัญญาการทำหม่าสำหรับเด็กและเยาวชนชุมชนบ้านบัว หมู่ที่ 1 ตำบลบ้านบัว อำเภอเกษตรสมบูรณ์ จังหวัดชัยภูมิ ที่ได้มาข้างต้น คณะผู้วิจัยได้นำข้อมูล ดังกล่าวมาร่างแนวทางและการปฏิบัติการกระบวนการการถ่ายทอดภูมิปัญญาการทำหม่าสำหรับเด็กและเยาวชนชุมชนบ้านบัว หมู่ที่ 1 ตำบลบ้านบัว อำเภอเกษตรสมบูรณ์ จังหวัดชัยภูมิ ดังรายละเอียดในหัวข้อ ดังต่อไปนี้

2) แนวทางกระบวนการการถ่ายทอดภูมิปัญญาการทำหม่าสำหรับเด็กและเยาวชนชุมชนบ้านบัว หมู่ที่ 1 ตำบลบ้านบัว อำเภอเกษตรสมบูรณ์ จังหวัดชัยภูมิ

จากการวิเคราะห์ ทางคณะผู้วิจัยได้นำมาประชุมเชิงปฏิบัติการเพื่อหาแนวทางกระบวนการการถ่ายทอดภูมิปัญญาการทำหม่าสำหรับเด็กและเยาวชนชุมชนบ้านบัว หมู่ที่ 1 ตำบลบ้านบัว อำเภอเกษตรสมบูรณ์ จังหวัดชัยภูมิ ซึ่งมีการกำหนดแนวทาง ดังนี้

1) เด็กและเยาวชนควรจะมีความรู้พื้นฐานเกี่ยวกับประวัติความเป็นมาของการทำหม่าและวิธีการทำหม่า เพื่อมา让孩子และเยาวชนนำความรู้ที่ได้จากการอบรมมากเผยแพร่แก่คนในชุมชนของตนเองได้อย่างต่อเนื่อง

2) ควรมีการบอกกล่าวประชาสัมพันธ์ให้กับเด็กและเยาวชนได้รู้ถึงประวัติความเป็นมาของการทำหม่าและวิธีการทำหม่าที่เป็นเอกลักษณ์ของชุมชนตนเอง

3) ควรมีการอบรมให้ความรู้แนวทางกระบวนการการถ่ายทอดภูมิปัญญาการทำหม่าสำหรับเด็กและเยาวชนชุมชนบ้านบัว ดังนี้

- (1) การให้ความรู้ที่สอดคล้องต่อกระบวนการการถ่ายทอดภูมิปัญญาการทำหม่า
- (2) อบรมให้ความรู้เรื่องประวัติความเป็นมาของการทำหม่า
- (3) อบรมให้ความรู้เรื่องขั้นตอนวิธีการของการทำหม่า

4.3.2 การทดลองปฏิบัติการกระบวนการการถ่ายทอดภูมิปัญญาการทำหม่าสำหรับเด็กและเยาวชนชุมชนบ้านบัว หมู่ที่ 1 ตำบลบ้านบัว อำเภอเกษตรสมบูรณ์ จังหวัดชัยภูมิ

จากการหาแนวกระบวนการการถ่ายทอดภูมิปัญญาการทำหม่าสำหรับเด็กและเยาวชนชุมชนบ้านบัว หมู่ที่ 1 ตำบลบ้านบัว อำเภอเกษตรสมบูรณ์ จังหวัดชัยภูมิ ดังกล่าวข้างต้น ทางคณะผู้วิจัยได้นำแนวทางดังกล่าวมาทดลองปฏิบัติการจัดอบรมให้ความรู้ที่เหมาะสมกับกระบวนการการถ่ายทอดภูมิปัญญาการทำหม่าสำหรับเด็กและเยาวชนชุมชนบ้านบัว หมู่ที่ 1 ตำบลบ้านบัว อำเภอเกษตรสมบูรณ์ จังหวัดชัยภูมิ การจัดอบรมที่เหมาะสม ดังนี้

กิจกรรมที่ 1 ประชุมประชุมคืนข้อมูลและออกแบบกิจกรรมให้กับเด็กและเยาวชนชุมชนบ้านบัว หมู่ที่ 1 ตำบลบ้านบัว อำเภอเกษตรสมบูรณ์ จังหวัดชัยภูมิ

กิจกรรมนี้จัดขึ้นในวันที่ 31 สิงหาคม 2565 กลุ่มเป้าหมายที่เข้าร่วมกิจกรรมในครั้งนี้ คือ เด็กและเยาวชนชุมชนบ้านบัว จำนวน 9 คน วัตถุประสงค์ 1) เพื่อแลกเปลี่ยนความรู้ร่วมกันระหว่างนักศึกษา ครูภูมิปัญญากับเด็กและเยาวชนชุมชนบ้านบัว

ขั้นตอนวิธีการดำเนินกิจกรรม มีวิธีการดังนี้

- 1) การคืนข้อมูลให้กับเด็กและเยาวชนและผู้เกี่ยวข้อง

การจัดเวทีคืนข้อมูลครั้งนี้ทางทีมวิจัยได้จัดประชุมที่ศาลาประชาคมของชุมชนบ้านบัว หมู่ที่ 1 ตำบลบ้านบัว อำเภอเกษตรสมบูรณ์ จังหวัดชัยภูมิ ให้กับเด็กและเยาวชนชุมชนบ้านบัว เป็นการประชุมเพื่อแลกเปลี่ยนความคิดเห็นในเรื่องการทำหม่า โดยจะมีวิธีการเริ่มจากทีมผู้วิจัยได้นำข้อมูลที่ได้จากการสำรวจข้อมูลในพื้นที่มาพูดแลกเปลี่ยน และมีการวิเคราะห์คืนข้อมูลให้กับเด็กและเยาวชนชุมชนบ้านบัวเป็นการเล่าข้อมูลที่ได้จากการศึกษาและวิเคราะห์ออกมาให้กับเด็กและเยาวชนชุมชนบ้านบัว ถึงแนวทางในกระบวนการการถ่ายทอดภูมิปัญญาการทำหม่าสำหรับเด็กและเยาวชนชุมชนบ้านบัว หมู่ที่ 1 ตำบลบ้านบัว อำเภอเกษตรสมบูรณ์ จังหวัดชัยภูมิ ผู้เข้าร่วมได้สะท้อนความคิดเห็น แลกเปลี่ยนข้อมูลและวิธีการทำหม่าร่วมกับทีมวิจัย

ขั้นตอนวิธีการ คือ แจกวัสดุประสงค์โครงการ เพื่อให้ทราบถึงวัตถุประสงค์และสรุปการคืนข้อมูลพร้อมเสนอแนะแนวทางในการพัฒนาให้กับเด็กและเยาวชนชุมชนบ้านบัวได้รับทราบร่วมกันจากนั้นทีมผู้วิจัยสรุปและร่วมกันประเมิน ออกแบบกิจกรรมให้กับเด็กและเยาวชนชุมชนบ้านบัวและนำเสนอให้กับเด็กและเยาวชนชุมชนบ้านบัวและร่วมกันออกแบบกิจกรรมอีกครั้ง

สิ่งที่เกิดขึ้น คือ ทีมผู้วิจัยสรุปและร่วมกันประเมินและออกแบบกิจกรรม มีกิจกรรมละลายพฤติกรรม ทำความรู้จักกัน จากนั้นเป็นการให้ความรู้เกี่ยวกับประวัติความเป็นมาของหม่า และสถานการณ์ปัญหาของเด็กและเยาวชน มีการเล่นเกมสอดรับคำถาม และมีของรางวัลให้กับผู้ที่ตอบคำถามได้ มีการสาธิตและลงมือปฏิบัติการทำหม่าร่วมกันกับครูภูมิปัญญาแล้วสรุปกิจกรรมให้กับเด็กและเยาวชนชุมชนบ้านบัว

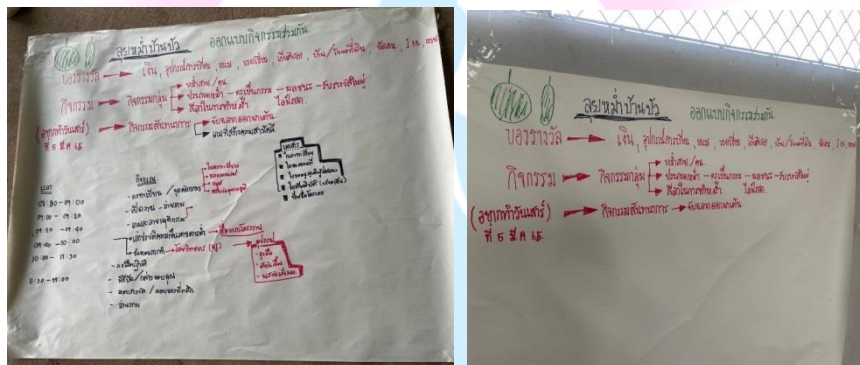
อุปสรรค คือ เด็กและเยาวชนชุมชนบ้านบัวไม่ค่อยให้ความร่วมมือ เนื่องจากเด็กบางคนไม่ได้มาตามที่นัดหมาย จึงทำให้การออกแบบกิจกรรมล่าช้า

ภาพที่ 4.1 การให้ความรู้ที่ได้ให้กับเด็กและเยาวชน

ภาพที่ 4.2 การประชุมเพื่อออกแบบกิจกรรมร่วมกัน

ภาพที่ 4.3 ประเมินกิจกรรม

กิจกรรมที่ 2 กิจกรรมอบรมให้ความรู้เรื่องประวัติความเป็นมาและขั้นตอนการทำหม่า

กิจกรรมนี้จัดขึ้นที่ศาลาประชาชนชุมชนบ้านบัว ตำบลบ้านบัว อำเภอเกษตรสมบูรณ์ จังหวัดชัยภูมิ ในวันที่ 4 กันยายน พ.ศ.2565 กลุ่มเป้าหมายที่เข้าร่วมกิจกรรมในครั้งนี้ คือ ครูภูมิปัญญาจำนวน 4 คน เด็กและเยาวชน จำนวน 13 คน วัตถุประสงค์ 1) เพื่อให้เด็กและเยาวชน มีความรู้ความเข้าใจเรื่องประวัติความเป็นมาและขั้นตอนทำหม่า

ขั้นตอนวิธีการดำเนินกิจกรรม มีวิธีการดังนี้

- 1) ทีมวิจัยได้เกริ่นนำให้ความรู้ในเรื่องของประวัติความเป็นมาและขั้นตอนการทำหม่าของชุมชนบ้านบัว จากนั้นให้ครูภูมิปัญญาได้เล่าถึงความเป็นมาในการทำหม่าของชุมชนที่สืบทอดต่อกันมาและอธิบายขั้นตอนการทำหม่าให้แก่เด็กและเยาวชนชุมชนบ้านบัว

- 2) มีการตั้งคำถามเกี่ยวกับประวัติความเป็นมาและขั้นตอนการทำหม่าให้เด็กและเยาวชนมีส่วนร่วมในการตอบคำถามและมีของรางวัลมอบให้
- สิ่งที่เกิดขึ้น กลุ่มเด็กและเยาวชนที่เข้าร่วมกิจกรรมได้รู้ประวัติความเป็นมาและได้เรียนรู้ขั้นตอนวิธีการทำหม่าของชุมชนบ้านบัว ได้องค์ความรู้ภูมิปัญญาการทำหม่าของชุมชนบ้านบัว
- อุปสรรค คือ เด็กและเยาวชนบางคน ยังไม่มีความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับประวัติความเป็นมาของหม่า และวิธีการทำหม่าที่เป็นเอกลักษณ์ของชุมชนบ้านบัว

ภาพที่ 4.4 อบรมให้ความรู้ประวัติความเป็นมาและขั้นตอนทำหม่าอธิบายให้ความรู้เกี่ยวกับการทำหม่า

กิจกรรมที่ 3 ลงมือปฏิบัติการทำหม่า

กระบวนการที่ใช้ มีดังนี้

- 1) แบ่งกลุ่มละ 5 คน โดยสมาชิกในกลุ่มมีเด็กและเยาวชน ครูภูมิปัญญา และทีมผู้วิจัย
- 2) เตรียมวัสดุอุปกรณ์ในการทำหม่าไว้เป็น 2 ชุด ประกอบด้วย เนื้อวัว ตับ กระจเพาะ หมู ข้าวเหนียวนึ่งสุก กระเทียม เกลือ ผงชูรส กะละมัง ถุงมือยาง เชือกไนลอน ผ้ากันเปื้อน ราวไม้ไผ่สำหรับแขวนหม่าเพื่อตาก
- 3) นำเนื้อวัวและตับลงไปคลุกกับข้าวเหนียวนึ่งสุก พอคลุกให้ส่วนผสมเข้ากันดีแล้วจึงนำกระเทียม เกลือ ผงชูรสคลุกเคล้าลงไปให้เข้ากันให้รสชาติดกกลมกล่อม
- 4) นำขวดน้ำพลาสติกมาตัดครึ่งโดยใช้ครึ่งส่วนของปากขวดน้ำโดยเอากระจเพาะหมูมาสวมที่ปากขวดน้ำเพื่อความสะดวกในการยัดส่วนผสมที่คลุกเคล้าไว้ลงไปในกระจเพาะหมู

5) โดยการนำหม่าที่ทำการยัดไว้เรียบร้อยแล้วมามัดจุกให้แน่นและตัดเศษกระเพาะหมูที่เหลือออกจากการมัดให้ดูเพื่อความสวยงาม ส่วนเศษกระเพาะหมูที่เหลือจากการตัดออกนำไปตากแดดให้แห้งเพื่อนำไปทอดหรือย่างกินกับข้าวเหนียว

6) นำหม่าไปแขวนกับราวไม้ไผ่เพื่อตากแดด ประมาณ 2-3 วัน จากนั้นนำมามาตากในร่มที่อากาศถ่ายเทได้ ให้สังเกตจากลักษณะสีของหม่าและขนาดจะเล็กลงเพราะเมื่อตากแดดแล้วจะทำให้หดตัวลงแล้วจึงสามารถนำมารับประทานได้

สิ่งที่เกิดขึ้น ผู้เข้าร่วมได้มีส่วนร่วมในการลงมือปฏิบัติการทำหม่าร่วมกับทีมผู้วิจัย ครู ภูมิปัญญา เพื่อให้เด็กและเยาวชนได้รู้ถึงสูตรการทำหม่า ซึ่งเป็นเอกลักษณ์ของชุมชนบ้านบัวอุปสรรค คือ สถานที่ในการจัดกิจกรรมไม่เอื้ออำนวยเนื่องจากทิศทางของแดดส่องมายังพื้นที่จัดกิจกรรม

ภาพที่ 4.5 กิจกรรมการลงมือปฏิบัติในการทำหม่า

กิจกรรมที่ 4 สรุปประเมินกิจกรรมการทดลองปฏิบัติการ

กิจกรรมนี้จัดขึ้นในวันที่ 4 กันยายน พ.ศ.2565 กลุ่มเป้าหมายที่เข้าร่วมกิจกรรมในครั้งนี้ คือ กลุ่มเด็กและเยาวชนชุมชนบ้านบัว จำนวน 8 คน และครูภูมิปัญญาจำนวน 4 คน

กระบวนการที่ใช้ คือ ให้สมาชิกครูภูมิปัญญา กลุ่มเด็กและเยาวชนชุมชนบ้านบัว บอกความรู้สึกของการจัดกิจกรรมในครั้งนี้ คือ ได้เรียนรู้ ได้ความรู้ ได้ลงมือปฏิบัติ และยังสามารถอธิบายขั้นตอนวิธีการทำหม่าได้ และผู้วิจัยได้ประเมินผลหลังการทำกิจกรรมว่ากลุ่มเด็กและเยาวชนชุมชนบ้านบัว มีความรู้ความเข้าใจและสามารถเข้าร่วมกิจกรรมโดยมีความตั้งใจในช่วงของการทำกิจกรรมลงมือปฏิบัติเป็นอย่างมาก

“.....รู้สึกยินดีที่ทางทีมวิจัยได้เข้ามาจัดกิจกรรมให้แก่เด็กและเยาวชนในชุมชนและยังมีการให้ผู้ปกครองเข้ามามีส่วนร่วมในการทำกิจกรรมและยังได้รู้ว่าเด็กมีปัญหาในด้านใดบ้าง.....”

(นางเพียรทอง เงินลาด อายุ 50 ปี : ครูภูมิปัญญา,4 กันยายน 2565)

“.....รู้สึกดีใจที่ทางทีมวิจัยได้เข้ามาทำกิจกรรมร่วมกับชุมชน เพราะว่าไม่เคยมีใครเข้ามาทำกิจกรรมแบบนี้ให้กับชุมชนและยังได้หม่าที่ลงมือทำกลับไปรับประทานบ้านอีกด้วย.....”

(นางจรัส ภิรมย์ไกรภักดิ์ อายุ 45 ปี : ครูภูมิปัญญา,4 กันยายน 2565)

“.....รู้สึกตื่นเต้นที่ได้เข้าร่วมทำกิจกรรมกับพี่ๆ และได้เรียนรู้ประวัติความเป็นมาของหม่า ขั้นตอนการทำหม่า.....”

(นางสาวกานต์ลักษณ์ สุขสุขอายุ 17 ปี : เด็กและเยาวชน,4 กันยายน 2565)

“.....รู้สึกสนุกที่ได้ลงมือทำหม่าด้วยตัวเอง เพราะว่าไม่เคยทำเห็นแต่เขาวางขายตามร้าน และได้รู้สูตรวิธีการทำหม่า.....”

(เด็กชายภานุพงษ์ ทาบัว อายุ 13 ปี : เด็กและเยาวชน,4 กันยายน 2565)

4.3.3 สรุปกระบวนการถ่ายทอดภูมิปัญญาการทำหม่าสำหรับเด็กและเยาวชนชุมชนบ้านบัว

จากการศึกษากระบวนการกระบวนการถ่ายทอดภูมิปัญญาการทำหม่าสำหรับเด็กและเยาวชนชุมชนบ้านบัว สามารถสรุปขั้นตอนตามกระบวนการได้ดังนี้

1) การศึกษาข้อมูลภูมิปัญญาการทำหม่าและข้อมูลสถานการณ์ปัญหาเด็กได้จากการสอบถามข้อมูลจากครูภูมิปัญญาในพื้นที่ ได้ข้อมูลเรื่องประวัติความเป็นมาของหม่าและได้รู้ขั้นตอนวิธีการทำหม่าอย่างถูกวิธี ได้เทคนิคในการเลือกวัตถุดิบ เครื่องเทศ และวัสดุอุปกรณ์ นอกจากนี้ยังได้เทคนิคในการขายในช่องทางต่างๆ ในด้านข้อมูลสถานการณ์ปัญหาเด็กจากการลงพื้นที่สำรวจเก็บข้อมูล พบว่าเด็กส่วนมากจะมีปัญหาในเรื่องการติดยาเสพติด ปัญหาเด็กไม่ช่วยพ่อแม่ทำงานบ้าน และปัญหาเด็กแว้น

2) การนำข้อมูลมาวิเคราะห์และออกแบบกิจกรรม โดยนำข้อมูลที่ได้จากการสัมภาษณ์มาวิเคราะห์ยกร่างแนวทางการพัฒนาและออกแบบกิจกรรมให้แก่เด็กและเยาวชนชุมชนบ้านบัว คือการออกแบบกระบวนการจัดกิจกรรม โดยมีการเล่นเกมส์ต่างๆ มีของรางวัลและกระบวนการทำหม่า ทำให้เด็กและเยาวชนชุมชนบ้านบัวมีทักษะด้านความรู้ในการทำหม่าที่เป็นสูตรของชุมชนบ้านบัว สามารถนำมาสร้างรายได้เสริมให้แก่ตนเองและครอบครัวและยังนำความรู้ที่ได้ไปเผยแพร่ให้กับคนอื่นได้

3) การทดลองการถ่ายทอดข้อมูลภูมิปัญญาการทำหม่าสำหรับเด็ก โดยให้ครูภูมิปัญญาบรรยายประวัติความเป็นมา วิธีและขั้นตอนการทำหม่า และทางผู้จัดก็ได้บรรยายให้ความรู้เรื่อง

ปัญหาของเด็กและเยาวชนในชุมชนบ้านบัวจากข้อมูลที่ได้เก็บมา จากนั้นให้เด็กและเยาวชนได้ลงมือปฏิบัติทดลองทำหม่าด้วยตนเอง

4) การประเมินผลประเมินโดยให้เด็กและเยาวชนชุมชนบ้านบัวพูดสรุปภาพรวมของการจัดกิจกรรมในครั้งนี้ จากนั้นได้พูดแสดงความรู้สึกและข้อเสนอแนะความคิดเห็นที่ได้ทำกิจกรรมว่ามีความพึงพอใจมากน้อยเพียงใด

บทที่ 5

สรุป อภิปราย และข้อเสนอแนะ

การวิจัยเรื่อง กระบวนการถ่ายทอดภูมิปัญญาการทำหม่าสำหรับเด็กและเยาวชนชุมชนบ้านบัว หมู่ที่ 1 ตำบลบ้านบัว อำเภอเกษตรสมบูรณ์ จังหวัดชัยภูมิ เป็นวิจัยเพื่อ (Community – based Research : CBR) ที่เป็นการประยุกต์เทคนิควิธีการเชิงปฏิบัติแบบมีส่วนร่วม (Participatory Action Research) มาปรับใช้ในการดำเนินงานวิจัยมีวัตถุประสงค์ 1) เพื่อศึกษาประวัติความเป็นมาและองค์ความรู้ภูมิปัญญาการทำหม่าของชุมชนบ้านบัว หมู่ที่ 1 ตำบลบ้านบัว อำเภอเกษตรสมบูรณ์ จังหวัดชัยภูมิ 2) เพื่อศึกษาสถานการณ์ปัญหาเด็กแว้น ปัญหาเด็กติดโซเซียลและปัญหาเด็กไม่ช่วยพ่อแม่ทำงานของเด็กและเยาวชนชุมชนบ้านบัว หมู่ที่ 1 ตำบลบ้านบัว อำเภอเกษตรสมบูรณ์ จังหวัดชัยภูมิ 3) เพื่อศึกษากระบวนการถ่ายทอดภูมิปัญญาการทำหม่าสำหรับเด็กและเยาวชนของชุมชนบ้านบัว หมู่ที่ 1 ตำบลบ้านบัว อำเภอเกษตรสมบูรณ์ จังหวัดชัยภูมิ กลุ่มเป้าหมาย 1) กลุ่มครูภูมิปัญญาเด็กและเยาวชนชุมชนบ้านบัว หมู่ที่ 1 ตำบลบ้านบัว อำเภอเกษตรสมบูรณ์ จังหวัดชัยภูมิ จำนวน 12 คน เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้ได้แก่ ประเด็นสัมภาษณ์ และประเด็นประชุมเชิงปฏิบัติการ ซึ่งจะใช้ในขั้นตอนการเก็บข้อมูล สถานการณ์ และเทคนิควิธีการพัฒนาภาวะผู้นำของเด็กและเยาวชนชุมชนบ้านบัว หมู่ที่ 1 ตำบลบ้านบัว อำเภอเกษตรสมบูรณ์ จังหวัดชัยภูมิ ด้านข้อมูล การวิเคราะห์ข้อมูลใช้การวิเคราะห์เชิงเนื้อหาและการวิเคราะห์โดยอุปนัย นำเสนอด้วยการพรรณนาวิเคราะห์ ผู้วิจัยขอเสนอ ผลสรุปการวิจัยดังนี้

5.1 สรุปผลการวิจัย

5.1.1 ผลการศึกษาประวัติความเป็นมาและองค์ความรู้ภูมิปัญญาการทำหม่าของชุมชนบ้านบัว หมู่ที่ 1 ตำบลบ้านบัว อำเภอเกษตรสมบูรณ์ จังหวัดชัยภูมิ 1) ประวัติความเป็นมาการทำหม่าบ้านบัว พบว่า ความเป็นมาของหม่าเจ้าแรกของชุมชนบ้านบัว เริ่มต้นจากหม่าคู่สวน ซึ่งเป็นเจ้าของต้นตำหรับหม่าของชุมชนบ้านบัว หมู่ที่ 1 ตำบลบ้านบัว อำเภอเกษตรสมบูรณ์ จังหวัดชัยภูมิ ได้มีการคิดค้นวิธีถนอมเนื้อวัว เพื่อให้เนื้อวัวไม่เน่าเสีย โดยเริ่มจากการนำใบตองมาห่อเนื้อ แต่ยังไม่ประสบปัญหาการมีน้ำหยดออกมา จากเนื้อวัวที่อยู่ในใบตอง คู่สวนจึงคิดวิธีไม่ให้น้ำหยดออกจากใบตอง โดยพัฒนามาจากไส้กรอก ซึ่งการทำไส้กรอกไม่ได้นำใบตองมาห่อแต่นำเอาไส้หมูมาใช้ห่อแทนใบตองแล้วนำไปตากแดดจนแห้ง ดังนั้น การทำหม่าจึงพัฒนามาจากการทำไส้กรอก 2) องค์ความรู้ภูมิปัญญาการทำหม่าบ้านบัว พบว่ามีดังนี้ (1)ความรู้เรื่องการเลือกวัตถุดิบ (2)ความรู้การเลือกเครื่องเทศ (3)ความรู้การเลือกใช้วัสดุ/อุปกรณ์ (4)ความรู้เรื่องเทคนิควิธีการทำ (5)ความรู้ด้านการเก็บรักษา (6)ความรู้ด้านการขาย หรือ การตลาด (7)องค์ความรู้และเคล็ดลับสำคัญอื่น ๆ

5.1.2 ผลการศึกษาสถานการณ์ปัญหาเด็กแว้น ปัญหาเด็กติดยาเสพติดและปัญหาเด็กไม่ช่วยพ่อแม่ทำงานของเด็กและเยาวชนชุมชนบ้านบัว หมู่ที่ 1 ตำบลบ้านบัว อำเภอเกษตรสมบูรณ์ จังหวัดชัยภูมิ พบว่า มีปัญหาที่สำคัญ ดังนี้

1) ปัญหาเด็กแว้น จากการที่ลงพื้นที่ไปสัมภาษณ์ผู้ปกครองของเด็กและเยาวชนชุมชนบ้านบัว พบว่าเวลาหลังเลิกเรียนเด็กมักจะนัดรวมกลุ่มกันกับเพื่อนๆซึ่งมีอายุระหว่าง 12- 18 ปี ชักชวนกันแข่งรถตามถนนในหมู่บ้าน เกิดปัญหาการบกพรอนชาวบ้าน ทั้งนี้ผู้ปกครองรวมถึงผู้ใหญ่บ้านได้ ตักเตือนไปแล้วแต่ก็ยังมีเด็กบางคนที่ไม่ฟังยังตามเพื่อนหรือรุ่นพี่ในหมู่บ้านที่ชักชวน ปัญหาที่ตามมาอีก คือ เกิดอุบัติเหตุจนทำให้ผู้ปกครองเดือดร้อน

2) ปัญหาเด็กติดยาเสพติด พบว่า เด็กและเยาวชนส่วนใหญ่มีโทรศัพท์มือถือเป็นของตนเองและได้ใช้เทคโนโลยีมากเกินไป เด็กบางคนเล่นโซเชียลจนไม่รู้เวลา แอปที่เด็กและเยาวชนนิยมเล่น คือ Tiktok Facebook Line เกมส์ Freefire จึงทำให้เกิดผลกระทบในหลายๆด้าน เช่น สายตาพล่ามัว พักผ่อนไม่เพียงพอ ตื่นสาย นอนไม่เป็นเวลา สมาธิสั้น อารมณ์ร้อน เป็นต้น เวลาผู้ปกครองให้เงินไปโรงเรียนเพื่อให้ลูกหลานไว้ซื้อกินแต่เด็กบางคนนำเงินไปเติมเกมส์จนหมด จึงทำให้ออดอาหาร เวลาเล่นเกมส์แพ้จะมีอาการหงุดหงิดถึงขั้นทำลายข้าวของ

3) ปัญหาเด็กไม่ช่วยพ่อแม่ทำงาน พบว่า เวลาผู้ปกครองใช้งาน เช่น กวาดบ้าน ล้างจาน กรอกน้ำมักจะใช้คำพูดว่า เตี้ยว และลีลา บางที่ไม่ทันใจผู้ปกครอง เพราะมัวแต่ดูโทรทัศน์และเล่นโทรศัพท์ จึงทำให้มีปากเสียงกับผู้ปกครอง กลายเป็นเด็กก้าวร้าว ใช้คำพูดหยาบคาย เกิดความรุนแรงขึ้นในครอบครัว

5.1.3 ผลการศึกษากระบวนการถ่ายทอดภูมิปัญญาการทำหม่าสำหรับเด็กและเยาวชนของชุมชน บ้านบัว หมู่ที่ 1 ตำบลบ้านบัว อำเภอเกษตรสมบูรณ์ จังหวัดชัยภูมิ

1) การศึกษาข้อมูลภูมิปัญญาการทำหม่าและข้อมูลสถานการณ์ปัญหาเด็กได้จากการสอบถามข้อมูลจากครูภูมิปัญญาในพื้นที่ ได้ข้อมูลเรื่องประวัติความเป็นมาของหม่าและได้รู้ขั้นตอนวิธีการทำหม่าอย่างถูกวิธี ได้เทคนิคในการเลือกวัตถุดิบ เครื่องเทศ และวัสดุอุปกรณ์ นอกจากนี้ยังได้เทคนิคในการขายในช่องทางต่างๆ ในด้านข้อมูลสถานการณ์ปัญหาเด็กจากการลงพื้นที่สำรวจเก็บข้อมูล พบว่า เด็กส่วนมากจะมีปัญหาในเรื่องการติดยาเสพติด ปัญหาเด็กไม่ช่วยพ่อแม่ทำงานบ้าน และปัญหาเด็กแว้น

2) การนำข้อมูลมาวิเคราะห์และออกแบบกิจกรรม โดยนำข้อมูลที่ได้จากการสัมภาษณ์มาวิเคราะห์กว้างแนวทางการพัฒนาและออกแบบกิจกรรมให้แก่เด็กและเยาวชนชุมชนบ้านบัว คือ การออกแบบกระบวนการจัดกิจกรรม โดยมีการเล่นเกมส์ต่างๆ มีของรางวัลและกระบวนการทำหม่า ทำให้เด็กและเยาวชนชุมชนบ้านบัวมีทักษะด้านความรู้ในการทำหม่าที่เป็นสูตรของชุมชนบ้านบัว

สามารถนำมาสร้างรายได้เสริมให้แก่ตนเองและครอบครัวและยังนำความรู้ที่ได้ไปเผยแพร่ให้กับคนอื่นได้

3) การทดลองการถ่ายทอดข้อมูลภูมิปัญญาการทำหม่าสำหรับเด็ก โดยให้ครูภูมิปัญญามาบรรยายประวัติความเป็นมา วิธีและขั้นตอนการทำหม่า และทางผู้จัดก็ได้บรรยายให้ความรู้เรื่องปัญหาของเด็กและเยาวชนในชุมชนบ้านบัวจากข้อมูลที่ได้เก็บมา จากนั้นให้เด็กและเยาวชนได้ลงมือปฏิบัติทดลองทำหม่าด้วยตนเอง

4) การประเมินผลประเมินโดยให้เด็กและเยาวชนชุมชนบ้านบัวพูดสรุปภาพรวมของการจัดกิจกรรมในครั้งนี้ จากนั้นได้พูดแสดงความรู้สึกและข้อเสนอแนะความคิดเห็นที่ได้ทำกิจกรรมว่ามีความพึงพอใจมากน้อยเพียงใด

สรุปผลประเมินกระบวนการถ่ายทอดภูมิปัญญาการทำหม่าสำหรับเด็กและเยาวชนชุมชนบ้านบัว หมู่ที่ 1 ตำบลบ้านบัว อำเภอเกษตรสมบูรณ์ จังหวัดชัยภูมิ เด็กและเยาวชนที่เข้ามามีส่วนร่วมในการเรียนรู้กิจกรรมกระบวนการถ่ายทอดภูมิปัญญาการทำหม่าสำหรับเด็กและเยาวชนชุมชนบ้านบัว มีความรู้ ความเข้าใจ สามารถนำความรู้ไปใช้ สามารถนำไปปฏิบัติได้ และมีการปรับเปลี่ยนพฤติกรรมไปในทิศทางสร้างสรรค์มากขึ้น

5.2 อภิปรายผลการวิจัย

จากการศึกษากระบวนการถ่ายทอดภูมิปัญญาการทำหม่าสำหรับเด็กและเยาวชนชุมชนบ้านบัว หมู่ที่ 1 ตำบลบ้านบัว อำเภอเกษตรสมบูรณ์ จังหวัดชัยภูมิ ทำให้ผู้วิจัยได้พบประเด็นการศึกษาที่สำคัญและได้นำมาอภิปราย ดังนี้

5.2.1 จากการศึกษาสถานการณ์ปัญหาเด็กและเยาวชนบ้านบัว โดยภาพรวม พบว่าสถานการณ์เด็กและเยาวชนในชุมชนบ้านบัว จะมีปัญหาล้ายกับเด็กในถิ่นอื่นโดยทั่วไป คือ เด็กและเยาวชนในชุมชนบ้านบัว ขาดการดูแลจากผู้ปกครอง เพราะผู้ปกครองส่วนมากจะต้องทำงานรับจ้าง ไม่มีเวลาอยู่กับเด็กตลอด พ่อและแม่ของเด็กบางคนก็ไปทำงานที่ต่างจังหวัดจึงต้องให้ตา ยาย คุณยาย หลานแทน เด็กส่วนใหญ่จึงมีพฤติกรรมติดมือถือ ให้ความสนใจให้ความสำคัญกับโซเชียลมากกว่าการเรียนและการทำงานช่วยครอบครัว มีพฤติกรรมก้าวร้าว ลอกเลียนแบบสื่อ และสมาธิสั้น ไม่สนใจหรือไม่ให้ความสำคัญเกี่ยวกับภูมิปัญญาที่มีชื่อเสียงในหมู่บ้านของตนเอง สอดคล้องกับงานวิจัยของเทอดไทย ศรีลัมภ์ (2538) ได้สรุปผลการศึกษาวิจัย เรื่องปัญหาเด็กและ เยาวชนไทยในสภาพการปัจจุบันพบว่า สภาพปัญหาเกี่ยวกับเด็กและเยาวชนแบ่งเป็น 5 ด้าน คือ 1) ด้านสุขภาพ ภายสุขภาพจิตเด็กและเยาวชนมีแนวโน้มป่วยเป็นโรคเอดส์โรคติดต่อและประสบ อุบัติเหตุเพิ่มขึ้น บางส่วนป่วยหรือตายด้วยโรคหัวใจและมะเร็ง ส่วนหนึ่งก็ป่วยเป็นโรคจิตและ ภาวะแปรปรวนทางจิต สภาพความสมบูรณ์แข็งแรงทางร่างกายเด็กและเยาวชนยังไม่ได้มาตรฐาน 2) ด้านโภชนาการ เด็กมี

ปัญหาทุพโภชนาการเนื่องมาจากบริโภคอาหารไม่เพียงพอหรือไม่ถูกหลักโภชนาการ บางส่วนมีแนวโน้มของการเกิดภาวะทุพโภชนา สาเหตุจากผู้ปกครองยังขาดความรู้เรื่อง โภชนาการที่ถูกต้อง 3) ด้านสติปัญญาและความสามารถพื้นฐาน เด็กจำนวนมากมีพัฒนาการทาง สติปัญญา อารมณ์ และสังคมไม่เหมาะสม สาเหตุจากการเลี้ยงดูที่ไม่ถูกต้อง เด็กและเยาวชนได้รับ การศึกษาขั้นพื้นฐานไม่เพียงพอ ยังมีความรู้พื้นฐานทางวิทยาศาสตร์ไม่สูงพอที่จะก้าวทันต่อการ เปลี่ยนแปลง 4)ด้านการเตรียมเพื่ออาชีพและการมีงานทำเด็กและเยาวชนที่จบการศึกษาชั้นประถมศึกษาหรือมัธยมศึกษาแล้ว ไม่มีความรู้และทักษะพื้นฐานที่แท้จริงในการทำงานหรือการเตรียม ให้มีอาชีพ สาเหตุจากกระบวนการเรียนการสอนในโรงเรียนยังไม่มีประสิทธิภาพเท่าที่ควร 5) ด้าน สังคมวัฒนธรรมจริยธรรมและการเมืองการปกครองเด็กและเยาวชนมีบุคลิกภาพไม่ดีจิตใจไม่ เข้มแข็ง ใช้เวลาในทางที่ไม่เหมาะสม ขาดการรู้จักใช้ และอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติและ สิ่งแวดล้อมขาดการมีส่วนร่วมในการอนุรักษ์และ พัฒนาศิลปะขนบธรรมเนียมประเพณีและ วัฒนธรรมอันดีงามของชาติ มีคุณธรรม จริยธรรมและ ค่านิยมในการดำรงชีวิตที่ไม่เหมาะสม ขาด ความรู้ความเข้าใจด้านการเมืองการปกครองตามระบอบ ประชาธิปไตย

5.2.2 กระบวนการถ่ายทอดภูมิปัญญาการทำหม่าสำหรับเด็กและเยาวชนชุมชน บ้านบัว หมู่ที่ 1 ตำบลบ้านบัว อำเภอเกษตรสมบูรณ์ จังหวัดชัยภูมิ พบว่ามีขั้นตอนดังนี้

1) การศึกษาข้อมูลภูมิปัญญาการทำหม่าและข้อมูลสถานการณ์ปัญหาเด็กได้จากการ สอบถามข้อมูลจากครูภูมิปัญญาในพื้นที่ ได้ข้อมูลเรื่องประวัติความเป็นมาของหม่าและได้รู้ขั้นตอน วิธีการทำหม่าอย่างถูกวิธี ได้เทคนิคในการเลือกวัตถุดิบ เครื่องเทศ และวัสดุอุปกรณ์

2) การนำข้อมูลมาวิเคราะห์และออกแบบกิจกรรม ได้จากการสัมภาษณ์วิเคราะห์ยกวางแผนทางการพัฒนาและออกแบบกิจกรรมให้แก่เด็กและเยาวชนชุมชนบ้านบัว โดยมีการเล่นเกมส์ ต่างๆ มีของรางวัลและกระบวนการทำหม่า

3) การถ่ายทอดข้อมูลการทำหม่า โดยให้ครูภูมิปัญญามาบรรยายประวัติความเป็นมา วิธีและ ขั้นตอนการทำหม่า และทางผู้จัดได้บรรยายให้ความรู้เรื่องปัญหาของเด็กและเยาวชนในชุมชนบ้านบัว จากข้อมูลที่ได้เก็บมา

4) การประเมินผลประเมินโดยให้เด็กและเยาวชนชุมชนบ้านบัวพูดแสดงความรู้สึกละ ข้อเสนอแนะความคิดเห็นที่ได้ทำกิจกรรมว่ามีความพึงพอใจมากน้อยเพียงใด และขั้นตอนสอดคล้อง กับงานวิจัยของ เทอดไทย ศรีลัมภ์ (2538) ได้ศึกษาวิจัย เรื่องปัญหาเด็กและ เยาวชนไทยในสภาพ การปัจจุบันพบว่า สภาพปัญหาเกี่ยวกับเด็กและเยาวชนแบ่งเป็น 5 ด้าน คือ 1) ด้านสุขภาพกาย สุขภาพจิตเด็กและเยาวชนมีแนวโน้มป่วยเป็นโรคเอดส์โรคติดต่อและประสบ อุบัติเหตุเพิ่มขึ้น บางส่วนป่วยหรือตายด้วยโรคหัวใจและมะเร็ง ส่วนหนึ่งก็ป่วยเป็นโรคจิตและ ภาวะแปรปรวนทางจิต สภาพความสมบูรณ์แข็งแรงทางร่างกายเด็กและเยาวชนยังไม่ได้มาตรฐาน 2) ด้านโภชนาการ เด็กมี

ปัญหาทุพโภชนาการเนื่องมาจากบริโภคอาหารไม่เพียงพอหรือไม่ถูกหลักโภชนาการ บางส่วนมีแนวโน้มของการเกิดภาวะทุพโภชนา สาเหตุจากผู้ปกครองยังขาดความรู้เรื่อง โภชนาการที่ถูกต้อง 3) ด้านสติปัญญาและความสามารถพื้นฐาน เด็กจำนวนมากมีพัฒนาการทาง สติปัญญา อารมณ์ และสังคมไม่เหมาะสม สาเหตุจากการเลี้ยงดูที่ไม่ถูกต้อง เด็กและเยาวชนได้รับ การศึกษาขั้นพื้นฐานไม่เพียงพอ ยังมีความรู้พื้นฐานทางวิทยาศาสตร์ไม่สูงพอที่จะก้าวทันต่อการ เปลี่ยนแปลง 4)ด้านการเตรียมเพื่ออาชีพและการมีงานทำเด็กและเยาวชนที่จบการศึกษาชั้นประถมศึกษาหรือมัธยมศึกษาแล้ว ไม่มีความรู้และทักษะพื้นฐานที่แท้จริงในการทำงานหรือการเตรียม ให้มีอาชีพ สาเหตุจากกระบวนการเรียนการสอนในโรงเรียนยังไม่มีประสิทธิภาพเท่าที่ควร 5) ด้าน สังคมวัฒนธรรมจริยธรรมและการเมืองการปกครองเด็กและเยาวชนมีบุคลิกภาพไม่ดีจิตใจไม่ เข้มแข็ง ใช้เวลาในทางที่ไม่เหมาะสม ขาดการรู้จักใช้ และอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติและ สิ่งแวดล้อมขาดการมีส่วนร่วมในการอนุรักษ์และ พัฒนาศิลปะขนบธรรมเนียมประเพณีและ วัฒนธรรมอันดีงามของชาติ มีคุณธรรม จริยธรรมและ ค่านิยมในการดำรงชีวิตที่ไม่เหมาะสม ขาด ความรู้ความเข้าใจด้านการเมืองการปกครองตามระบอบ ประชาธิปไตย

5.3 ข้อเสนอแนะ

5.3.1 ข้อเสนอแนะต่อการพัฒนา

ผลการวิจัยพบว่า เด็กและเยาวชนชุมชนบ้านบัว มีความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับเนื้อหาต่างๆของกิจกรรมที่ทำร่วมกันเช่น เนื้อหาอบรมเรื่องประวัติความเป็นของหมู่บ้านบัว ขั้นตอนและวิธีการทำหม่า และได้ลงมือปฏิบัติการทำหม่าร่วมกันกับครูภูมิปัญญา ดังนั้นจึงมีข้อเสนอแนะต่อการพัฒนา ดังนี้

1. ชุมชนควรมีการจัดกิจกรรมสร้างสรรค์สร้างการมีส่วนร่วมเรื่องการพัฒนาทักษะชีวิตด้าน การทำหม่าในชุมชนไปปรับใช้หรือขยายผลต่อไป
2. ผู้ปกครองควรส่งเสริมให้เด็กและเยาวชนออกมาทำกิจกรรมกับชุมชนมากขึ้นเพื่อพัฒนาทักษะชีวิตเด็กและเยาวชนต่อไป
3. หน่วยงานที่เกี่ยวข้องควรเข้ามาส่งเสริมเด็กและเยาวชนในการทำกิจกรรมสร้างสรรค์ต่างๆ เพื่อพัฒนาศักยภาพเด็กและเยาวชนต่อไป

5.3.2 ข้อเสนอแนะในการทำวิจัยครั้งต่อไป

- 1) การศึกษาวิจัยครั้งนี้เป็นการศึกษาเฉพาะกลุ่ม ไม่ครอบคลุมเด็กและเยาวชนทุกคนในชุมชนบ้านบัว ดังนั้น ในการทำวิจัยครั้งต่อไปควรมีการศึกษาทั้งเด็กและเยาวชนทุกคนในชุมชน

เพื่อให้เด็กและเยาวชนได้เข้าร่วมกิจกรรมกระบวนการถ่ายทอดการทำหม่าสำหรับเด็กและเยาวชน
ชุมชนบ้านบัว

2) ในการศึกษาครั้งนี้มีข้อจำกัดเรื่องเวลาในการประสานงานกับเด็กและเยาวชนชุมชน
บ้านบัว เนื่องจากเกิดปัญหาด้านเวลาไม่ตรงกัน และเกิดปัญหาโควิดที่ไม่สามารถเข้าไปเก็บข้อมูลใน
ชุมชนได้ จึงทำให้การประสานงานล่าช้า และหมดความน่าเชื่อถือของผู้จัดทำวิจัยต่อเด็กและเยาวชน
ชุมชนบ้านบัว ในการวิจัยครั้งต่อไปควรมีการประสานงานให้มากขึ้นและลงพื้นที่ไปพบเด็กและเยาวชน
ชุมชนบ้านบัวเพื่อสร้างความน่าเชื่อถือ

3) ในการวิจัยครั้งนี้พบว่า มีข้อจำกัดด้านการเดินทางที่มีระยะทางไกล จึงทำให้เกิดความ
ไม่สะดวกในการเดินทาง และเกิดค่าใช้จ่ายที่มากขึ้น ในการทำวิจัยครั้งต่อไป ควรคำนึงถึง ระยะทางที่
ไม่ไกลเกินไปเพื่อช่วยประหยัดค่าใช้จ่ายและการเดินทางที่สะดวกมากขึ้น

บรรณานุกรม

- กฤตณภัต บุญยัชฌีเยร. (2548). การออกแบบระบบสารสนเทศแหล่งเรียนรู้และภูมิปัญญาท้องถิ่น สำหรับสถานศึกษาระดับการศึกษาขั้นพื้นฐาน. วิทยานิพนธ์ครุศาสตรมหาบัณฑิต มหาวิทยาลัยราชภัฏภูเก็ต.
- กรมประชาสัมพันธ์จังหวัดชัยภูมิ (2563) **หม่าชัยภูมิ** ออนไลน์จาก <https://chaiyaphum.prd.go.th/th/content/category/detail/id/129/iid/11497>
- กาญจนา สุขบัว (2563) วารสารชุมชนวิจัย มหาวิทยาลัยราชภัฏนครราชสีมา ปีที่ 14 ฉบับที่ 1 **บทความวิจัยการส่งเสริมภูมิปัญญาการผลิตอาหาร “หม่า” ปลอดภัย**
- จารุวรรณ ธรรมวัตร. (2535). **วิเคราะห์ภูมิปัญญาอีสาน**. มหาสารคาม : โรงพิมพ์ศิริธรรมออฟเซต.
- ชลภัศร์ วงษ์ประเสริฐ. (2551). **การสังเคราะห์นิยามและแนวคิดเกี่ยวกับภูมิปัญญาไทย**. **วารสารวิจัยสมาคมห้องสมุด**. 1 ,1 (มกราคม-มิถุนายน): 50-59
- ประภากร แก้ววรรณ และคนอื่น ๆ. (2549). **การจัดการความรู้ภูมิปัญญาท้องถิ่นปลาร้าข้ามปี** บ้านหนองบัวน้อย ตำบลหนองสระปลา อำเภอหนองหาน จังหวัดอุดรธานี. อุดรธานี : มหาวิทยาลัยราชภัฏอุดรธานี.
- ประสาธ เนืองเฉลิม. (2546). **วิทยาศาสตร์ศึกษากับภูมิปัญญาท้องถิ่น**. วารสารศูนย์11 ,1 (มกราคม-มีนาคม) :65-68.
- พงศกร ทากักดี (2564) **ผู้ใหญ่บ้าน บ้านบัว หมู่ที่1 ตำบลบ้านบัว อำเภอเกษตรสมบูรณ์ จังหวัดชัยภูมิ**
- พิชญาดา เจริญจิต. (2562). **เทคโนโลยีชาวบ้าน**. จาก https://www.technologychaoban.com/bullet-news-today/article_72646สืบค้นเมื่อวันที่ 25 มกราคม 2565
- พัชรภา ตันติชูเวช (2559).**แนวทางการจัดการศึกษาสำหรับเด็กและเยาวชนนอกระบบการศึกษา: กรณีศึกษาจังหวัดตาก**
- ยุพาพร जानประดับ. (2544). **ภูมิปัญญาท้องถิ่นกับการจัดการศึกษาระดับประถมศึกษา** สังกัดกรุงเทพมหานคร. วิทยานิพนธ์ศึกษาศาสตรมหาบัณฑิต มหาวิทยาลัยรามคำแหง.
- วิจิต นันทสุวรรณ (2528). **ภูมิปัญญาชาวบ้านในงานพัฒนา**. วารสารสังคมพัฒนา.
- วรรษยา พรหมสุนทร (2555). **ความคิดเห็นของเด็กและเยาวชนที่มีต่อความสำคัญของปัญหาสังคมศึกษาเฉพาะกรณี เด็กและเยาวชน ในจังหวัดสงขลา**

สรรเพชร อังกิติตระกูล (2553). การทวนสอบความปลอดภัยของเนื้อโคธรรมชาติในโรงฆ่าโค

มาตรฐานจังหวัดมหาสารคาม: รายงานวิจัยฉบับสมบูรณ์. สำนักงานคณะกรรมการส่งเสริม
วิทยาศาสตร์ วิจัยและนวัตกรรม

สุทธิวงศ์ พงศ์ไพบูลย์. (2547). **ภูมิปัญญาทักษิณ.** ใน เลิศชาย ศิริชัย (บก). ภูมิปัญญาท้องถิ่นจาก
ข้อเท็จจริงยกระดับสู่กระบวนการทัศนความเข้มแข็งของชุมชน.(หน้า 57-71). นครศรีธรรมราช :
สำนักวิชาศิลปศาสตร์ มหาวิทยาลัยวลัยลักษณ์.

สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ สำนักนายกรัฐมนตรี. (2545). **ยุทธศาสตร์การเรียนรู้
ตลอดชีวิตในศตวรรษที่ 21.** กรุงเทพฯ : สำนักนายกรัฐมนตรี.

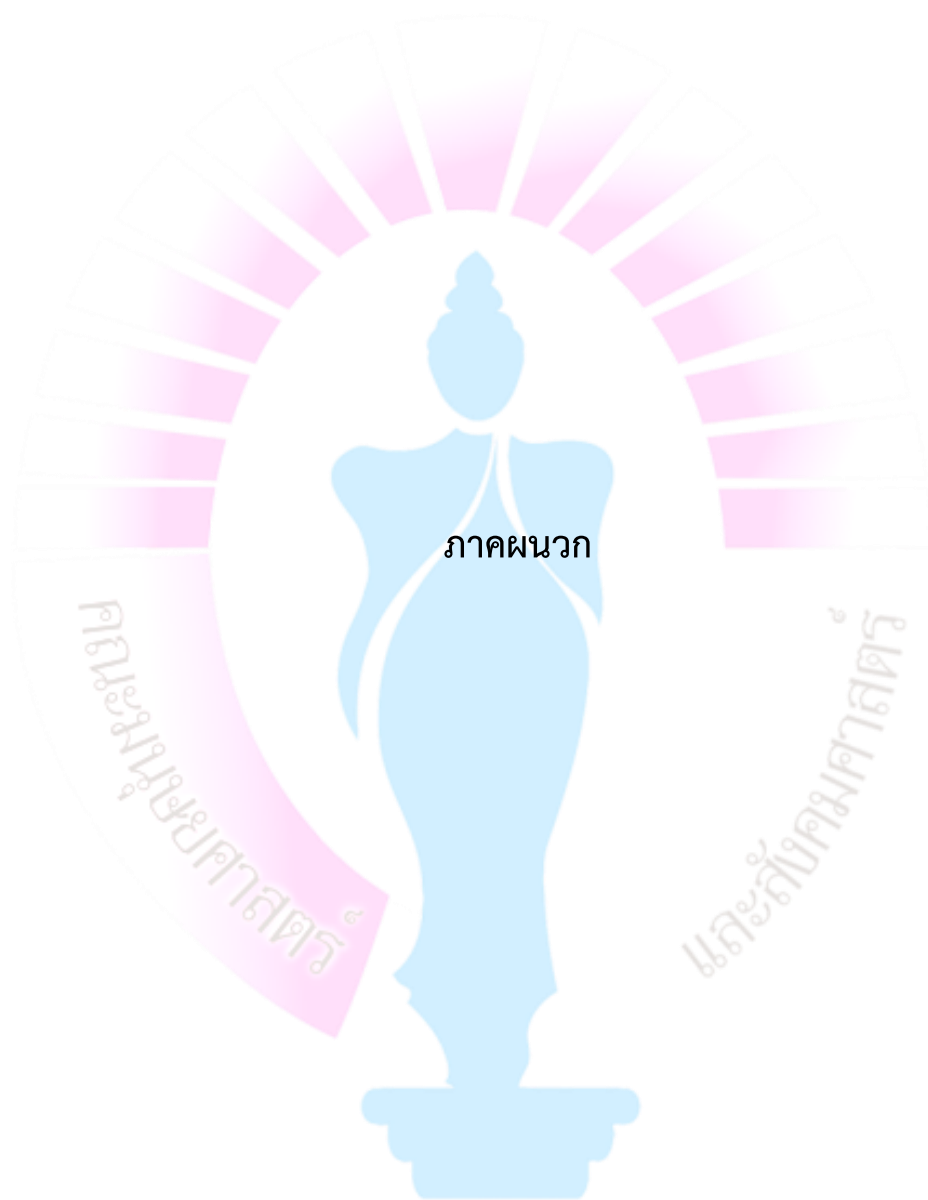
สำนักเลขาธิการสภาการศึกษา. (2547). **ครุภูมิปัญญาไทย** รุ่นที่ 3 ภาคตะวันออกเฉียงเหนือ.
กรุงเทพฯ: สำนักเลขาธิการสภาการศึกษา.

สำนักส่งเสริมการเมืองภาคพลเมือง สถาบันพระปกเกล้า (2554). **จัดอบรมโครงการปลูกพลัง
เยาวชนชายแดนใต้** ออนไลน์จาก

<https://www.kpi.ac.th/news/gallery/data/1209?page>

เอกวิทย์ ณ ถกลางและคนอื่น ๆ. (2547). **ภูมิปัญญาทักษิณ.** ใน เลิศชาย ศิริชัย (บก). **ภูมิปัญญา
ท้องถิ่นจากข้อเท็จจริงยกระดับสู่กระบวนการทัศนความเข้มแข็งของชุมชน.** (หน้า 9-22).
นครศรีธรรมราช : สำนักวิชาศิลปศาสตร์ มหาวิทยาลัยวลัยลักษณ์.

อัจฉรา ภาณุรัตน์. (2549). **เอกสารคำสอนรายวิชาท้องถิ่นศึกษา.** สุรินทร์ : สำนักพิมพ์มหาวิทยาลัย
ราชภัฏสุรินทร์.

ประเด็นการสัมภาษณ์รายบุคคล

(สำหรับครุภูมิปัญญา)

การวิจัยเรื่อง : กระบวนการถ่ายทอดภูมิปัญญาการทำหม่าของชุมชนบ้านบัว หมู่ที่ 1 ตำบลบ้านบัว
อำเภอเกษตรสมบูรณ์ จังหวัดชัยภูมิ

วัตถุประสงค์ : เพื่อศึกษาประวัติความเป็นมา และองค์ความรู้ภูมิปัญญาการทำหม่าของชุมชนบ้านบัว
หมู่ที่ 1

ตำบลบ้านบัว อำเภอเกษตรสมบูรณ์ จังหวัดชัยภูมิ

ตอนที่ 1 ข้อมูลผู้ตอบแบบสัมภาษณ์

1.1 ชื่อ/สกุล.....เพศ.....อายุ.....

การศึกษา.....

หน่วยงาน.....

ตอนที่ 2 ประเด็นคำถาม

1. ประวัติความเป็นมา

- 1) หม่าบ้านบัวมีที่มาจากอย่างไร ใครเป็นผู้ริเริ่มทำกลุ่มแรก
- 2) ช่วงแรกในการทำหม่ามีการริเริ่มทำในปี พ.ศ. ไหน
- 3) การทำในช่วงนั้นทำแบบไหน อย่างไร เหมือนกับปัจจุบันนี้หรือไม่
- 4) มีการรวมกลุ่ม หรือไม่ รวมกลุ่มครั้งแรกเมื่อไหร่ โดยใครเป็นผู้ริเริ่ม
- 5) รวมกลุ่มเพื่ออะไร ทำไมจึงรวมกลุ่ม ใครเป็นกรรมการ สมาชิกกี่คน กิจกรรมมี
อะไรบ้าง
- 6) มีหน่วยงานมาส่งเสริมหรือไม่ ส่งเสริมด้านไหน ส่งเสริมอย่างไร
- 7) เหตุการณ์การเปลี่ยนแปลงที่สำคัญ ๆ มีช่วงไหนบ้าง เปลี่ยนแปลงอย่างไรบ้าง
เพราะอะไร เปลี่ยนแล้วเกิดอะไรขึ้น
- 8) หม่าบ้านบัวมีชื่อเสียงเพราะอะไร
- 9) รายได้จากการทำหม่า ขายหม่า ในปัจจุบันเฉลี่ยประมาณเท่าไร ต่อเดือน

2. องค์ความรู้ภูมิปัญญาการทำหม่าบ้านบัว

- 1) ความรู้เรื่องการเลือกวัตถุดิบเป็นอย่างไร มีเทคนิควิธีการอย่างไร
- 2) วัสดุอุปกรณ์ที่ใช้ในการทำหม่ามีอะไรบ้าง อย่างไรบ้าง
- 3) ความรู้เรื่องการเลือกใช้เครื่องเทศ มีอะไรบ้าง อย่างไรบ้าง
- 4) ความรู้เรื่องเทคนิควิธีการทำ มีขั้นตอนวิธีการทำอย่างไรบ้าง
- 5) ความรู้ด้านการเก็บรักษา มีวิธีการอย่างไร

- 6) ความรู้ด้านการขาย หรือ การตลาด มีวิธีการขายอย่างไร
- 7) องค์ความรู้และเคล็ดลับสำคัญอื่น ๆ มีอะไรบ้าง

ประเด็นการสัมภาษณ์รายบุคคล

(สำหรับผู้ปกครอง)

การวิจัยเรื่อง : กระบวนการถ่ายทอดภูมิปัญญาการทำหม่าของชุมชนบ้านบัว หมู่ที่ 1 ตำบลบ้านบัว
อำเภอเกษตรสมบูรณ์ จังหวัดชัยภูมิ

วัตถุประสงค์ : ศึกษากรณีปัญหาเด็กและเยาวชนชุมชนบ้านบัว หมู่ที่ 1 ตำบลบ้านบัว อำเภอเกษตร
สมบูรณ์ จังหวัดชัยภูมิ

ตอนที่ 1 ข้อมูลผู้ตอบแบบสัมภาษณ์

1.1 ชื่อ/สกุล.....เพศ.....อายุ.....

การศึกษา.....

หน่วยงาน.....

ตอนที่ 2 ประเด็นคำถาม

1. ท่านคิดว่าพฤติกรรมของเด็กในปัจจุบัน เป็นอย่างไร

2. พฤติกรรมของเด็กที่คิดว่าเป็นปัญหา มีอะไรบ้าง

2.1 พฤติกรรมเด็กติดโซเซียล (โทรศัพท์)

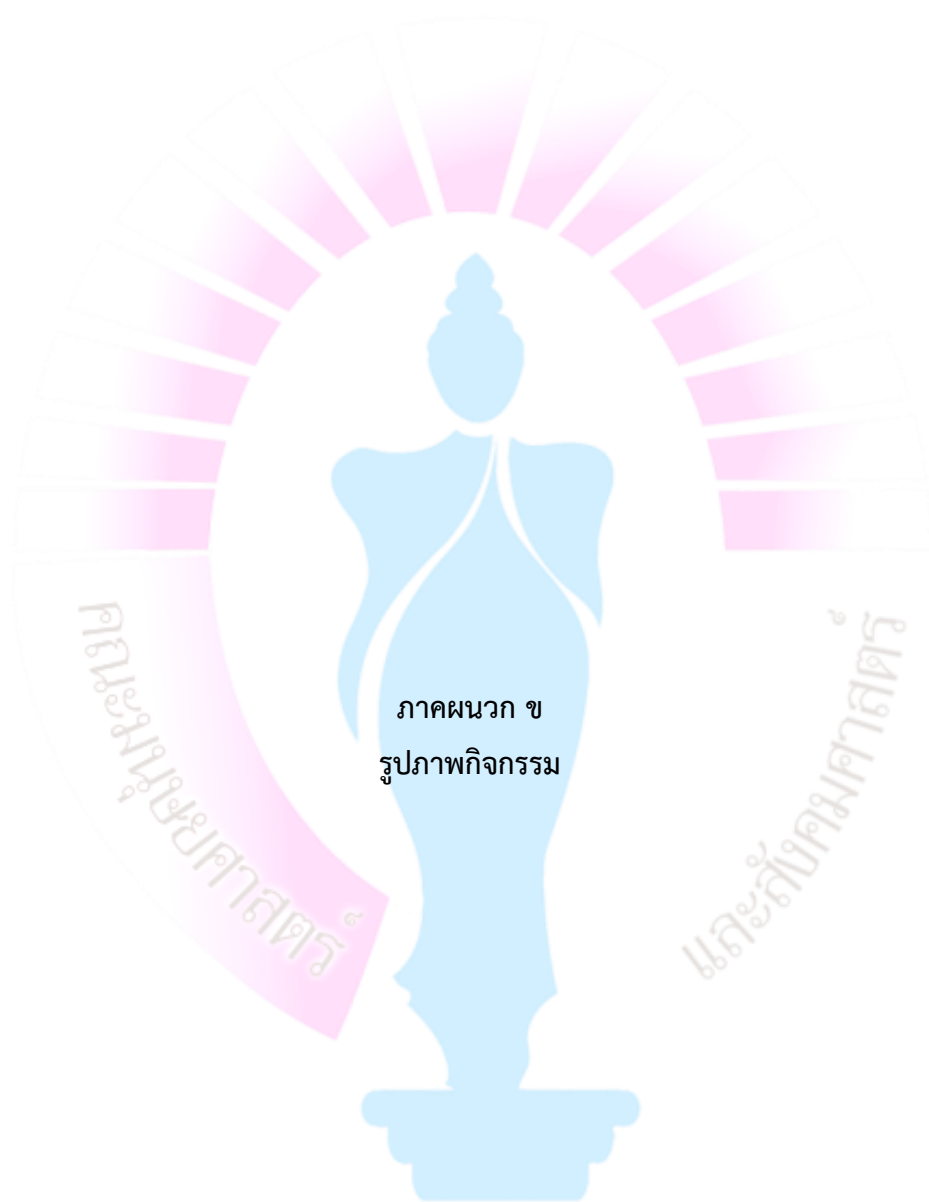
- 1) ในครอบครัวท่านมีเด็กที่ติดโซเซียลหรือไม่
- 2) เด็กติดโซเซียลมีจำนวนกี่คน อายุเท่าไรบ้าง
- 3) เด็กติดโซเซียลเพราะอะไร
- 4) เด็กมีพฤติกรรมอย่างไร จึงเรียกว่าติดโซเซียล
- 5) เด็กใช้เวลากับโซเซียลช่วงไหนบ้าง คิดเป็นกี่ชั่วโมงต่อวัน
- 6) ปัญหาผลกระทบมีอะไรบ้าง (ต่อเด็ก ต่อครอบครัว)
- 7) การแก้ไขปัญหาที่ผ่านมาทำอย่างไรบ้าง

2.2 พฤติกรรมเด็กไม่ช่วยพ่อแม่ทำงาน

- 1) เด็กในครอบครัวของท่านมีการช่วยงานบ้านอะไรบ้าง
- 2) ส่วนมากเด็กจะช่วยทำงานในช่วงเวลาไหนบ้าง
- 3) เด็กมีความตระหนักถึงหน้าที่ของตนเองในการทำงานหรือไม่

2.3 พฤติกรรมเด็กแว้น

- 1) เด็กในครอบครัวของท่านมีพฤติกรรมแว้นรถในช่วงเวลาไหนบ้าง
- 2) มีเด็กในช่วงวัยใดบ้างที่มีการรวมกลุ่มแว้นรถ
- 3) เพราะเหตุใดเด็กจึงมีการรวมกลุ่มแว้นรถ
- 4) ท่านมีการแก้ไขสถานการณ์ปัญหาอย่างไรบ้าง

รูปภาพกิจกรรม

ประชุมกลุ่ม วางแผนกิจกรรม

ประชุมทีมกับเด็กและเยาวชน เพื่อให้เด็กมีส่วนร่วมในการวางแผน และหาวันลงทำกิจกรรม

ประชุมออนไลน์ผ่าน Facebook ผู้เข้าร่วมจำนวน 4 คน ประชุมวางแผนในการทำวิจัย

ลงสัมภาษณ์ผู้ปกครอง เพื่อสอบถามสปัญหาของเด็กและเยาวชนชุมชนบ้านบัว

ลงสัมภาษณ์ครูภูมิปัญญา เพื่อสอบถามข้อมูลของการทำหม่า

อบรมให้ความรู้ประวัติความเป็นมาและขั้นตอนทำหม่าอธิบายให้ความรู้เกี่ยวกับการทำหม่า

กิจกรรมการลงมือปฏิบัติในการทำหม่า

สรุปกิจกรรม

ประวัติผู้ทำวิจัย

ชื่อ นางสาวกมลชนก ปานอุป

วัน/เดือน/ปี 23 ตุลาคม 2543

สถานที่อยู่ปัจจุบัน 422 หมู่ 8 ตำบลบ้านโพธิ์ อำเภอเมือง จังหวัดนครราชสีมา

ตำแหน่งหน้าที่การงาน นักศึกษา

E-mail kmchnnok2310@gmail.com

ประวัติการศึกษา พ.ศ.2561จบการศึกษามัธยมศึกษาปีที่ 6 โรงเรียนวินิตศึกษาในพระราชูปถัมภ์ฯ

ตำบลท่าหิน อำเภอเมือง จังหวัดลพบุรี

พ.ศ.2562 เข้าศึกษาในหลักสูตรศิลปศาสตรบัณฑิต สาขาการพัฒนาสังคม คณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ จากมหาวิทยาลัยราชภัฏนครราชสีมา

ประวัติผู้จัดทำ

ชื่อ นางสาวณัฐยา สะสีธร

วัน/เดือน/ปี 6 สิงหาคม 2543

สถานที่เกิด โรงพยาบาลมหาราช

สถานที่ปัจจุบัน 189/9 ตำบลปรุใหญ่ อำเภอเมือง จังหวัดนครราชสีมา 30000

ตำแหน่งหน้าที่การงาน นักศึกษา

E-mail. momfiw123@gmail.com

ประวัติการศึกษา 2561 จบจากมัธยม ศึกษาปีที่6 ที่โรงเรียน อุบลรัตนราชกัญญาราชวิทยาลัย

นครราชสีมา ตำบล บ้านใหม่ อำเภอ เมือง

2562 เข้าศึกษาในหลักสูตรศิลปศาสตรบัณฑิต สาขาวิชาการพัฒนาสังคม คณะ
มนุษยศาสตร์สังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏนครราชสีมา

ประวัติผู้จัดทำ

ชื่อ นางสาวนภัสญาดา ซาลีเปรัมย์

วัน/เดือน/ปี 13 กันยายน 2543

สถานที่อยู่ปัจจุบัน 32/1 หมู่ 4 บ้านโนนกกอก ตำบลบ้านบัว อำเภอเกษตรสมบูรณ์ จังหวัดชัยภูมิ

ตำแหน่งหน้าที่การงาน นักศึกษา

E-mail kreamicecream1309@gmail.com

ประวัติการศึกษา พ.ศ.2561 จบการศึกษามัธยมศึกษาปีที่ 6 โรงเรียนโนนกกอกวิทยา ตำบลโนนกกอก อำเภอเกษตรสมบูรณ์ จังหวัดชัยภูมิ

พ.ศ.2562 เข้าศึกษาในหลักสูตรศิลปศาสตรบัณฑิต สาขาการพัฒนาสังคม คณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ จากมหาวิทยาลัยราชภัฏนครราชสีมา

ประวัติผู้จัดทำ

ชื่อ นางสาวปิยธิดา พันแมงมี

วัน/เดือน/ปี 21 ธันวาคม 2543

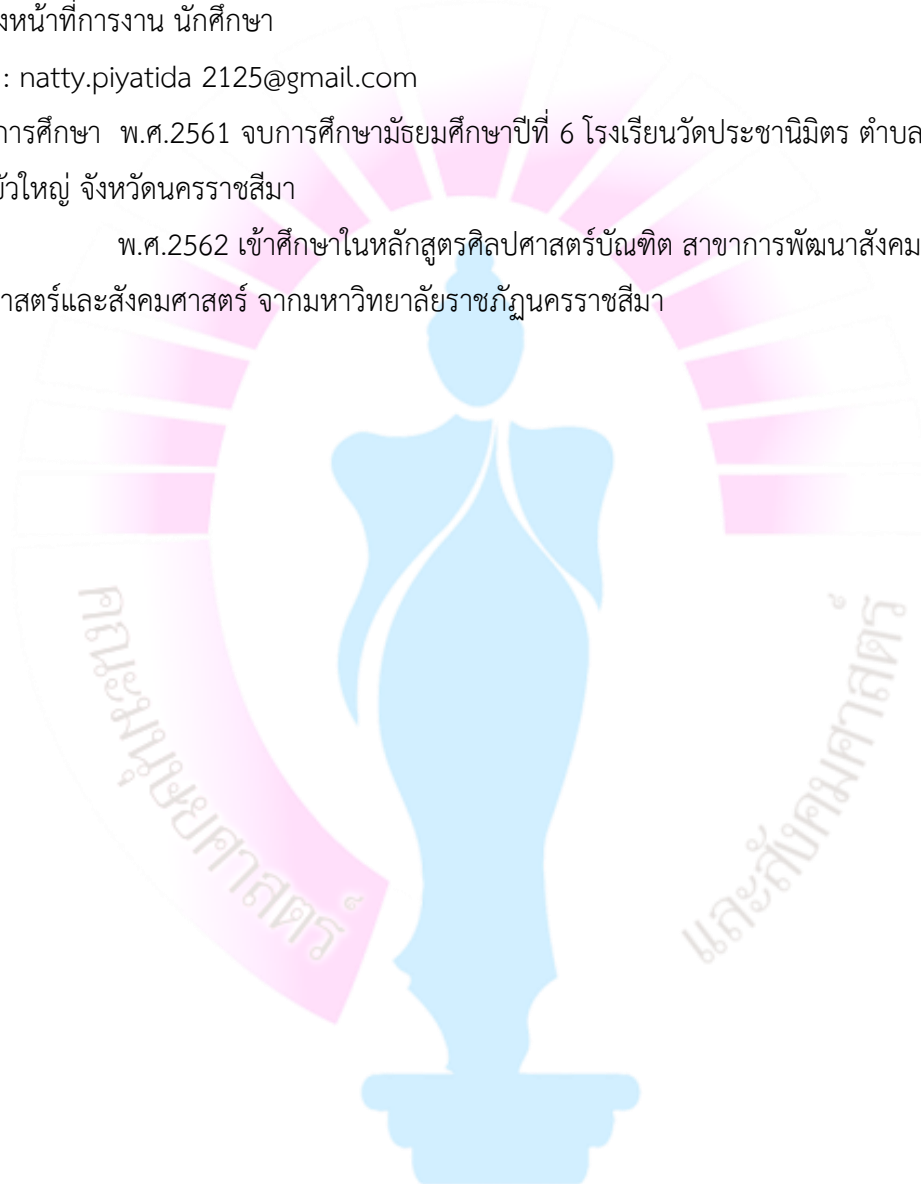
สถานที่อยู่ปัจจุบัน 59 หมู่ 7 บ้านหนองพลวง ตำบลหนองบัวสะอาด อำเภอบัวใหญ่ จังหวัดนครราชสีมา

ตำแหน่งหน้าที่การงาน นักศึกษา

E-mail : natty.piyatida 2125@gmail.com

ประวัติการศึกษา พ.ศ.2561 จบการศึกษามัธยมศึกษาปีที่ 6 โรงเรียนวัดประชานิมิตร ตำบลบัวใหญ่ อำเภอบัวใหญ่ จังหวัดนครราชสีมา

พ.ศ.2562 เข้าศึกษาในหลักสูตรศิลปศาสตรบัณฑิต สาขาการพัฒนาสังคม คณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ จากมหาวิทยาลัยราชภัฏนครราชสีมา

ประวัติผู้จัดทำ

ชื่อ นางสาวพัชราภรณ์ เงินลาด

วัน/เดือน/ปี 23 มิถุนายน 2543

สถานที่อยู่ปัจจุบัน 146 หมู่ 1 บ้านบัว ตำบลบ้านบัว อำเภอเกษตรสมบูรณ์ จังหวัดชัยภูมิ

ตำแหน่งหน้าที่การงาน นักศึกษา

E-mail phatcharaphon2543@gmail.com

ประวัติการศึกษา พ.ศ.2561 จบการศึกษามัธยมศึกษาปีที่ 6 โรงเรียนโนนกอภิวิทยา ตำบลโนนกอ

อำเภอเกษตรสมบูรณ์ จังหวัดชัยภูมิ

พ.ศ.2562 เข้าศึกษาในหลักสูตรศิลปศาสตรบัณฑิต สาขาการพัฒนาสังคม คณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ จากมหาวิทยาลัยราชภัฏนครราชสีมา

